

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

**รายงานการสังเคราะห์
ผลการดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่าย
เชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
(Local Learning Enrichment Network : LLEN)**

โดย

ดร. เจื้อจันทร์ จงสถิตอยู่ และคณะ

สิงหาคม 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รายงานการสังเคราะห์
ผลการดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่าย
เชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
(Local Learning Enrichment Network : LLEN)

โดย
ดร. เจื้อจันทร จงสถิตอยู่
และ
อรุณศรี จิตต์แจ้ง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สิงหาคม 2555

คำนำ

สกว.ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการวิจัยด้านต่างๆเพื่อการพัฒนาประเทศ เห็นความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่เป็นวิกฤตของประเทศ และจากประสบการณ์การวิจัยและการจัดการที่สั่งสมมาในการแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมฯลฯในพื้นที่ เห็นว่า หากให้มีการวิจัยและพัฒนาให้เป็นกระบวนการสำคัญในการระดมความร่วมมือรวมพลังจากภาคีต่างๆในพื้นที่โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน จะเป็นทางออกในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย จึงริเริ่มให้มีชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนขึ้น

ชุดโครงการนี้มีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 2 ½ ปี มีคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเข้าร่วม 15 สถาบัน ใน 15 จังหวัด มีครูในโรงเรียนเข้าร่วมในโครงการ 261 โรงเรียน ผลจากการวิจัยและพัฒนาในชุดโครงการได้ชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ว่า สามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หากมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ปรับเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียน และครูเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการเป็นผู้เปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการหนุนเสริมคุณภาพครูเพื่อเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว พบว่า การพัฒนาครูควรใช้แนวทางของการให้คำแนะนำ ปรึกษา นิเทศ (coaching) และใช้รูปแบบ/วิธีการหลากหลายในการจัดกิจกรรม จะเหมาะสมกว่าการจัดในลักษณะการอบรม (training) ในระยะสั้น ๆ แบบไม่มีเป้าหมายชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบจากโครงการที่สำคัญคือการพัฒนาหนุนเสริมคุณภาพครูนั้น อาจารย์ในศาสตร์ต่างๆก็มีบทบาทสำคัญที่จะเข้ามารวมพลังได้โดยไม่ต้องจำกัดเฉพาะผู้ที่มาจากครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น ส่วนในเชิงกระบวนการ ผลโครงการได้ชี้ให้เห็นว่าการร่วมมือดำเนินการในรูปเครือข่ายแนวราบและการมีส่วนร่วมได้ผลดี เพราะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาคีในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนและชุมชน ครูเริ่มเห็นความสำคัญในการรวมตัวเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลสำเร็จของชุดโครงการฯ เกิดจากความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ จากคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัย คุณครูที่เข้าร่วมโครงการ จากสกว.(รองผอ. สกว.และผอ.ฝ่าย4 และเจ้าหน้าที่บริหารโครงการ)ที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์การบริหารจัดการชุดโครงการแก่ผู้ประสานงาน อีกทั้งได้ทำงานขับเคลื่อนไปพร้อมกันอย่างใกล้ชิด จากคณะกรรมการกำกับทิศทางฯที่ได้ให้ทั้งความคิด และเวลาในการให้คำแนะนำและชี้ทิศในการดำเนินโครงการ และโดยเฉพาะอย่างท่านประธานกรรมการฯ(ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช)และกรรมการบางท่านที่ได้ลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมการปฏิบัติงานและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านต่างๆอย่างใกล้ชิดทางผู้ประสานงานชุดโครงการฯ ขอขอบพระคุณทุกฝ่ายที่กล่าวมาทั้งหมด รวมทั้งคุณอรุณศรี จิตต์แจ้งที่ได้เข้าร่วมงานช่วงหลังในการติดตามงานและร่วมสังเคราะห์ผลการดำเนินงานออกมาเป็นรายงานฉบับนี้

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่

ผู้ประสานงานชุดโครงการฯ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Network : LLEN) นี้มีวัตถุประสงค์เชิงพัฒนา 2 ประการได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาระบบจัดการที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการระดมสรรพกำลังทั้งความรู้ คนและเงินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่ และ 2) เพื่อสร้างเครือข่ายหนุนเสริมการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่และมีวัตถุประสงค์เชิงวิจัย 4 ประการได้แก่ 1) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และข้อจำกัดของแนวคิดในการบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่(Area-Based Integration) เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางตลอดจนนวัตกรรมการจัดการในการสร้างเครือข่ายและระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อร่วมสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถ เงื่อนไขและข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการประสานเครือข่ายและระดมสรรพกำลัง และ 4) เพื่อสังเคราะห์บทเรียนและองค์ความรู้จากโครงการเพื่อการขยายผลในวงกว้าง และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนต่อผู้เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดหลักของชุดโครงการ คือ การแสวงหาภาคีและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อรวมพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยมีคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักสำคัญในการจัดการเครือข่ายและการพัฒนาด้านวิชาการ เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในการขับเคลื่อนดังกล่าวได้ใช้กลไกของงานวิจัยและพัฒนา และการมีส่วนร่วมระหว่างภาคีต่างๆและโรงเรียนคู่พัฒนา และถอดบทเรียนจากการวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

ชุดโครงการนี้มีคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเข้าร่วมดำเนินงานรวม 15 สถาบันได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 5)มหาวิทยาลัยนเรศวร 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 7) มหาวิทยาลัยมหิดล 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ 9) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 10) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 11) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 12)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 13) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 14) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 15) มหาวิทยาลัยทักษิณ ในการดำเนินงานของทุกมหาวิทยาลัยครอบคลุมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 261 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

รายงานนี้เป็นรายงานการสังเคราะห์สาระการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยทั้ง 15 แห่งดังกล่าว ซึ่งสังเคราะห์จากข้อมูลในรายงานวิจัยของโครงการแต่ละฉบับ รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานซึ่งนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการกำกับทิศทางฯเป็นระยะๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลในพื้นที่และข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการหลังดำเนินการ(After Action Review: AAR) คณบดีนักวิจัยและครูบางกลุ่ม

สรุปผลการดำเนินงานชุดโครงการ

1. สารสำคัญการดำเนินงานโครงการ

1.1 ด้านสาระ เนื้อหา และแนวทางการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

โครงการมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในสาระวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ที่แตกต่างออกไปคือ การพัฒนาทางด้านสมรรถนะการอ่านและการพัฒนาด้านวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นอกเหนือจากรายวิชาดังกล่าวแล้ว ยังมีการบูรณาการระหว่างสาระวิชาต่าง ๆ และการเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การค้าและสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งการบูรณาการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ มีมิติโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการบริหารจัดการที่ระดมพลังเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่

ส่วนแนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีรูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณภาพ 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) การพัฒนาที่ผ่านตัวครูเป็นการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการปรับกระบวนการทศนครุเพื่อกำจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่เน้นการปฏิบัติจริง การพัฒนาด้านเทคนิคและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบใหม่ และให้โอกาสครูได้สร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง และ (2) การพัฒนาโดยตรงที่ตัวนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมค่าย การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การทดลองปฏิบัติการด้านวิทยาศาสตร์ การจัดทำโครงการ ฯลฯ โดยให้ครูเข้าร่วมในขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ

1.2 การสร้างและพัฒนารูปแบบเครือข่าย

มหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลักได้พัฒนาเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายแนวนอน มีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมในพื้นที่ทั้งระดับบุคคล เช่น ครู เครือข่ายครู ข้าราชการ ผู้บริหารหรือบุคลากรภาคธุรกิจเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และองค์กรทั้งจากภาคการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน และองค์กรที่ไม่แสวงหารายได้อื่น ๆ เช่น วัด มูลนิธิ หน่วยราชการในจังหวัด สถานประกอบการ สมาคมทางวิชาชีพหรือทางธุรกิจ ฯลฯ บทบาทของแต่ละภาคีเครือข่ายมีระดับและความเข้มข้นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของแต่ละโครงการรวมทั้งความพร้อมของแต่ละภาคี

ลักษณะทุนประกอบด้วย องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณสนับสนุนกิจกรรม หลายโครงการมีการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางการค้าและอุตสาหกรรม และแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รูปแบบเครือข่ายที่คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นนั้น สรุปได้เป็น 3 รูปแบบหลักคือ **รูปแบบที่ 1** มีมหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลัก และมีภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนเข้าร่วม แต่ละระดับและบทบาทการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป **รูปแบบที่ 2** เป็นรูปแบบที่เน้นเครือข่ายครูเป็นหลัก มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อย และ **รูปแบบที่ 3** เป็นรูปแบบที่โดยใช้เว็บไซต์เป็นฐาน เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้และเชื่อมการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อยกว่าเช่นเดียวกับเครือข่ายรูปแบบที่สอง

2 ความสำเร็จของผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

2.1 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน

1) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในบางโครงการสูงขึ้น เห็นได้ชัดในโครงการที่มีการออกแบบทดสอบก่อนและหลัง ส่วนโครงการที่ไม่ได้ออกแบบทดสอบไว้ พบว่า คะแนน O-Net ในบางโรงเรียนสูงขึ้น สำหรับบางแห่งที่คะแนนผลสัมฤทธิ์บางวิชาโดยรวมยังไม่แตกต่างระหว่างก่อนและหลังทดสอบ ได้พบว่า นักเรียนเริ่มสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ต่อไป

2) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่บูรณาการเข้าไปในวิชา ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงได้บ้างในบางพื้นที่ และพบทักษะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดเน้นโครงการ อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม ทักษะทางสังคม เช่น การร่วมทำงาน ทักษะชีวิตและการทำงาน ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น รักท้องถิ่นและชุมชน

2.2 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับครู

มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวครูของโครงการโดยรวม สรุปได้ดังต่อไปนี้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ มิได้เกิดขึ้นทั้งหมดในตัวครูแต่ละคน

1) การเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองในการจัดกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เช่น ลดบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก(facilitator)เพิ่มขึ้น

2) การพัฒนาเทคนิควิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การบูรณาการข้ามสาระวิชาต่าง ๆ การเชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สาระวิชา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ได้ รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน

3) การพัฒนาสื่อด้วยตนเองและสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอน

4) ครูได้เพิ่มพูนความรู้ในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนเพิ่มขึ้น ได้เริ่มเรียนรู้วิธีการสืบค้น/เข้าถึงข้อมูลทั้งด้านเนื้อหาสาระ สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ รู้และมีแนวทางที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ มีการร่วมทำงานเป็นทีมหรือเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้นทั้งภายในโรงเรียนหรือข้ามโรงเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

5) ครูมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อวิชาชีพครู ได้ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน ลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุก ไวใจครู มีศรัทธาในตัวครูเพิ่มขึ้น

2.3 ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน

ยังไม่พบความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับโรงเรียน เนื่องจากโครงการไม่ได้เน้นไปที่การปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน(whole school approach) แต่มีข้อสังเกต ว่าที่ระดับโรงเรียน หากครูที่เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นสิ่งที่ทำให้ครูมีกำลังใจและทุ่มเทเอาใจใส่ต่อการพัฒนาตนเองมาก และครูในโครงการที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้นได้เริ่มขยายผลสู่ครูอื่นๆและชักชวนครูในโรงเรียนปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนได้บ้าง

ความสำเร็จระดับกลุ่มโรงเรียนเห็นได้ชัดเจนจากโครงการที่เน้นการหนุนเสริมครูในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้มีการบริหารจัดการร่วมกัน ช่วยแก้ไขปัญหาคาราคาเข่งครูในบางวิชา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามโรงเรียน และการระดมทรัพยากรระหว่างโรงเรียนในเรื่องบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ

2.4 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัย

นักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการหนุนเสริมที่สำคัญ มีโอกาสได้เรียนรู้ระหว่างกระบวนการ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนักวิจัย/คณาจารย์ สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเพื่อหนุนเสริมคุณภาพครู จากการอบรมแบบเดิมที่เคยชินคือการเป็น trainer มาเป็น coacher และ facilitator ในกระบวนการ เข้าใจและสามารถจัดหานวัตกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เช่น กระบวนการจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการบูรณาการข้ามสาระวิชา การจัดค่ายอย่างมีเป้าหมายชัดเจน ฯลฯ

2) การปรับตัวจากการเป็นนักวิชาการล้วน ๆ มาเป็นผู้จัดการ (manager) มากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ และสามารถระดมสรรพกำลังมาเพื่อการจัดการเรียนรู้

3) การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร (ครู สถานศึกษาระดับพื้นฐาน) มาก และสามารถปรับใช้กลยุทธ์ในขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการบรรลุผลแม้ต้องลดเป้าหมายเชิงปริมาณบ้าง

2.5 ความสำเร็จระดับเครือข่าย

1) ภาวการณ์เครือข่ายในพื้นที่ทั้งโรงเรียน ครู และภาคีสนับสนุนภาครัฐ เอกชนท้องถิ่นและชุมชน ตื่นตัวและตระหนักในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยมีคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกนประสานและได้ใช้ศักยภาพนั้นให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่

2) มีการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนทั้งระดับบุคคลและองค์กรในพื้นที่มาเสริมหนุนการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ ทั้งในรูปของความรู้ ความคิด อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เงิน และแหล่ง

เรียนรู้ในภาคีต่างๆ และการเป็นเครือข่ายนี้ช่วยจัดระบบการความสนับสนุนของแต่ละภาคีให้เสริมสร้าง และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และใช้ทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

3) ภาคีมีส่วนร่วมอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างประโยชน์จากสภาพแวดล้อม และอัตลักษณ์ของพื้นที่

4) การเสริมพลังระหว่างครูและนักเรียนกับปราชญ์ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของโรงเรียนและชุมชนในที่สุด

5) การระดมสรรพกำลังจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาโรงเรียนของแต่ละท้องถิ่นได้ และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากชุมชนมากขึ้น จำนวนเด็กที่ลดลงกลับเพิ่มสูงขึ้น

6) การพัฒนาความสัมพันธ์ของภาคีเครือข่าย ในแนวราบนี้ ก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในการสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย เป็นเครื่องชี้ว่า ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการภายในท้องถิ่นตนเองได้ โดยรัฐส่วนกลางสนับสนุนและกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น

2.6 ความสำเร็จโดยรวมของชุดโครงการ

1) ช่วยตอบ โจทย์ได้ว่า มหาวิทยาลัยโดยคณาจารย์/คณะนักวิจัยมีศักยภาพและความสามารถในการเป็นแกนในการบริหารจัดการเครือข่ายและสามารถระดมสรรพกำลังมาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ได้ แม้ว่าจะมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการความเอาใจใส่และความมุ่งมั่นในภารกิจ (commitment)

2) การที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยได้เป็นแกนหลักในการเสริมหนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะด้วยกิจกรรมใดก็ตาม ทำให้คณาจารย์มหาวิทยาลัยรู้จักลงพื้นที่และเรียนรู้และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นเครื่องชี้ถึงการทำหน้าที่ของมหาวิทยาลัยการบริการวิชาการรับใช้สังคม/ชุมชน

3) ได้เห็นแนวโน้มความต่อเนื่องในการดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยดังกล่าว เช่นการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนหรือเสริมต่อภารกิจการหนุนเสริม การจัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยบางแห่ง

4) เครือข่ายครูที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจากผลของโครงการ สามารถรวมตัวจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นฐานในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูต่อไปได้

5) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ผ่านตัวครูที่ทำให้โครงการประสบผล ช่วยชี้ประเด็นสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ก) การพัฒนาครูควรใช้แนวทางของการให้คำแนะนำ ปรึกษา นิเทศ (coaching) และใช้รูปแบบ/วิธีการหลากหลายในการจัดกิจกรรม แทนการจัดในลักษณะการอบรม (training) ในระยะสั้น ๆ แบบไม่มีเป้าหมายชัดเจน

ข) การหนุนเสริมการพัฒนาครูนั้นไม่จำเป็นว่า จะต้องเป็นภารกิจของอาจารย์ในสายครู ศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก็สามารถ ทำหน้าที่ในการพัฒนาครูได้ดี เพราะเข้าใจถึงเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้โดยอาจเรียนรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่ สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคือ ความเข้าใจในกรอบสาระหลักสูตรและการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ เหมาะสมกับเด็กในวัยต่างกัน และมีวิธีการที่ทำให้ได้ใจครูเพื่อร่วมในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของชุดโครงการ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จได้แก่

3.1. ศักยภาพและความสามารถของคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัย

1) ศักยภาพของคณะนักวิจัย ประกอบด้วย ความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ความเข้าใจในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ความสามารถในการบริหารโครงการ รวมถึงเจตคติที่ดีที่เห็นเป็นโอกาสในการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และความมุ่งมั่น ทำให้คณะนักวิจัยได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และเป็นที่เชื่อมั่นยอมรับจากภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและโรงเรียน ก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังตลอดโครงการจนบรรลุประสิทธิภาพ

2) ความสามารถในการบริหารจัดการของคณะนักวิจัย/คณะแกนกลาง ทั้งด้าน (1)การวางแผนโครงการโดยรวม ซึ่งครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ การสนับสนุนของภาคี กำหนดกิจกรรมและแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งระบบการรายงานและติดตามผล (2)การจัดโครงสร้างเครือข่ายและจัดหาภาคี ที่เหมาะสมกับภารกิจและแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งใช้รูปแบบการบริหารจัดการจากการยึดถือตามหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรมาเป็นการระดมสรรพกำลังจากหลายภาค ส่วนในพื้นที่ และ(3) การขับเคลื่อนโครงการที่อาศัย (ก) ระบบการสื่อสารหลายรูปแบบในหลายช่องทาง (ข) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคีเครือข่ายผ่านกิจกรรมของโครงการ (ค) การระดมทรัพยากรทุนเงิน ความรู้ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้จากหลากหลายภาคีตามความพร้อมและความสมัครใจของแต่ละภาคี (ง) มีระบบการรายงานติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ (จ) การสร้างแรงจูงใจแก่สมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดโอกาสให้ครูเครือข่ายสร้างและพัฒนาโครงการด้วยตนเองด้วยการสนับสนุนค่าใช้จ่าย การนำผลงานเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ ฯลฯ

3.2 ความมุ่งมั่นในภารกิจ (Commitment) ของทุกภาคีเครือข่าย การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการมีกิจกรรมร่วมในทุกขั้นตอนของเครือข่าย การสร้างทีมงาน และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินเครือข่ายจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3.3 การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีเครือข่าย ผลการดำเนินงานของเครือข่ายโดยรวม นับเป็นความสำเร็จร่วมกันของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย

3.4 การบริหารจัดการชุดโครงการ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับทิศทาง (Steering Committee) ที่กำกับและติดตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานของทุกโครงการจนบรรลุประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้ประสานงานชุดโครงการทำหน้าที่ประสานงานอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมวิชาการที่จำเป็น และติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบกับโครงการต่าง ๆ อีกทั้งการเสริมสร้างคุณภาพงานวิจัย มีคณะผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็น คำแนะนำแก่แต่ละโครงการตามความจำเป็นและเหมาะสม

เงื่อนไข /อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่

- 1) **ความรู้และความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของคณะนักวิจัย** โครงการที่ดีความหมายโจทย์ของชุดโครงการให้ถูกต้องตรงกัน รวมถึงการทำความเข้าใจกับครูผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงของครูและภาคีเครือข่ายสนับสนุนให้เข้าใจวัตถุประสงค์โครงการด้วย
- 2) **การมีส่วนร่วมและเข้าร่วมกิจกรรม** การบริหารเวลาของคณะผู้วิจัยหรือคณะแกนกลางเพื่อทุ่มเทและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการได้ต่อเนื่อง สำหรับครูเป้าหมาย หลายโครงการได้สะท้อนปัญหาที่เกิดจากการที่ครูมีภาระงานหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
- 3) **ความรู้ความเข้าใจของคณะนักวิจัยต่อสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน** การออกแบบ และจัดกิจกรรมต่างๆในกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการพัฒนาศักยภาพครูเป้าหมาย ต้องไม่ให้เป็นการของเครือข่ายครูผู้พัฒนามากเกินไป และไม่รบกวนเวลาสอนของครู
- 4) **เจตคติของครูต่อวิธีการเรียนการสอนโดยฝึกปฏิบัติ** ครูเป้าหมายบางคนอาจไม่ร่วมมือเท่าที่ควรเพราะเคยชินกับการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหรือวิธีการอบรมแบบเดิม ๆ และเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ตนเอง ซึ่งคณะนักวิจัยต้องสร้างเข้าใจแก่ครูว่า ยังเป็นการปฏิบัติหน้าที่ปกติ มิได้เป็นการเพิ่มภาระ เพียงปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้ครูมีศักยภาพสูงขึ้น และมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กที่ดีขึ้น
- 5) **การหมุนเวียนเปลี่ยนผู้บริหาร** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีผลให้งานล่าช้าหรือไม่ราบรื่น
- 6) **วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างระหว่างหน่วยงาน** ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องหาแนวทางปรับวิธีการทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนหรือครู ต้องขอความร่วมมือผ่านต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยและพัฒนาชุดโครงการนี้นำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะนโยบาย โดยสังเคราะห์จากข้อเสนอโครงการต่าง ๆ และข้อคิดเห็นของคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ ดังนี้

1. ในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเด็กและเยาวชนสำหรับศตวรรษที่ 21 นั้น รัฐควรเปลี่ยนระบบการจัดการใหม่ เน้นการกระจายอำนาจและ การดึงพลังจากทุกส่วนในสังคม (All for Education) มาร่วมกันแก้ปัญหาการศึกษาและการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้แทนการดำเนินภายในกรอบของอำนาจสั่งการและทรัพยากรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักทำให้ไม่สามารถดึงพลังจากภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมแก้ปัญหาการศึกษาได้

2. ควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่พื้นที่/ท้องถิ่นที่ควบคู่ไปกับระบบการตรวจสอบความรับผิดชอบ ด้วยการปรับวิธีการจัดสรรงบประมาณใหม่ เพื่อให้องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษารวมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่และสามารถดึงพลังจากเครือข่ายในพื้นที่เสริมหนุนคุณภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์

โดยที่มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีศักยภาพและความพร้อม ควรให้มหาวิทยาลัย(อาจารย์)เป็นแกนหลักประสานงานขับเคลื่อนและค้นหานวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยเรียนรู้จากบทเรียนจากชุดโครงการLEEN ทั้งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้ รัฐอาจจะจัดสรรงบประมาณบางส่วนตรงไปให้มหาวิทยาลัยเพื่อการปฏิรูปคุณภาพการเรียนรู้ หรือมายังสถานศึกษาและเขตพื้นที่ด้วยข้อตกลงร่วมกันที่จะเป็นเครือข่ายหลักในการดำเนินงาน

3. รัฐควรเร่งเพิ่มสมรรถนะการอ่านของนักเรียน ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และทักษะต่างๆเพื่อเตรียมเด็กเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และสู่ประชาคมอาเซียน

4. คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูใหม่ ให้บัณฑิตครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การผลิตครูไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร 4-5 ปี ไม่จำเป็นต้องผูกขาดกับคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น ควรเปิดโอกาสให้คณะอื่น ๆ มีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะเพิ่มเติมในด้านวิชาชีพครู (pedagogy) หรือเข้าร่วมในกระบวนการผลิตครูด้วยกันในสหวิทยาการ

5. ในการพัฒนาครูหรือหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ควรเปลี่ยนจากการอบรม (training) แบบเดิมมาเป็นการให้คำแนะนำ การปรึกษา การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติของครูในลักษณะ coaching และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

6. ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรสนับสนุนทั้งเชิงโครงสร้าง (infrastructure supporting) ทั้งอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เอกสารวิชาการ องค์ความรู้ต่าง ๆ และให้อาจารย์มหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเรียนรู้บริบทของพื้นที่ในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนช่วยหนุนเสริมคุณภาพครูโดยเป็นที่ปรึกษา/พี่เลี้ยง และถือเป็นภารกิจหนึ่งในสายบริการวิชาการแก่ชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ได้แก่

7. ควรมีการนำร่องการวิจัยและพัฒนาลักษณะนี้ แต่ขยายขอบเขตทั้งในแง่พื้นที่ คือพัฒนาทั้งจังหวัด หรือในเขตพื้นที่การศึกษา และควรเน้นการพัฒนาทั้งโรงเรียนเพื่อให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งโรงเรียน รวมถึงการปรับโครงสร้างเชิงระบบในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

8. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมใหม่ในการประเมินคุณภาพสถานศึกษาและประเมินคุณภาพผู้เรียน

9. ควรมีการพัฒนาและวิจัย Project Based Learning (PBL) และ Professional Learning Community (PLC) ในสภาพความเป็นจริงที่ทำให้นักเรียนเกิดทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

Executive Summary

This report signifies an output of the Local Learning Enrichment Network (LLEN) Program under Thailand Research Fund. The development objectives of the Program comprised 1) to develop management system whereby the universities performed as the key players in mobilizing knowledge, personnel, learning in the provinces, and 2) to create local learning enrichment networks as to empower the collaboration among various parties for learning development in the area, i.e. province. In addition, the program had four research objectives namely 1) to study the possibility and limitation of the idea of area-based integration in development of educational quality of students in each area, i.e. province, 2) to study the models, methods, and innovation of network creation and resources mobilization from all potential local partners to collaboratively support educational improvement of students, 3) to study the capability, conditions, and limitations of universities in coordinating and mobilizing resources from the networks, and 4) to synthesize the lessons and knowledge learned from the Program for further expansion, and make recommendations to related organizations.

The Program conceptual framework emphasized partners pooling and networking in the area in order to develop learning quality of students. University acted as key organization in network management and academic development. The network operation approaches included research and development, various partners and target schools participation, and lesson learned throughout the research Projects.

Fifteen universities from all regions participated in this Program namely : Mae Fah Luang University, Chiangmai University, Naresuan University, Lampang Rajabhat University, Kampaeng Phet Rajabhat University, Kon Kaen University, Maha Sarakham University, Ubon Rachathani Rajabhat University, Suranaree University of Technology, Phetchaburi Rajabhat University, Surat Thani Rajabhat University. The Program also contained 261 primary and secondary schools.

This synthesis report of the Program was derived from final reports of all Projects and their quarterly progress reports, together with data observations and lesson learned from site visits and monitoring as well as after action research of researchers and teachers of the Projects.

Program Execution

1. Program Operation

1.1 Essence of Learning and Students Quality Development

Most Projects aimed at primary and secondary education on the subject matter of science, mathematics, and English. Few Projects studied the development of reading competency and local history. Apart from each subject, several Projects emphasized the integration of subjects and connectivity with local context such as economic and social aspects, environment, culture, local wisdom. A few Projects integrated skills development and desirable characteristics of students for example analytical thinking, creativity, good learning attitude, ethics and morals. Moreover, alternative for small schools management was also explored by mobilizing all related networks in the area to develop learning quality.

The enrichment approaches consisted of 1) development of teachers as change agent with emphasis on their paradigm shift towards hands-on learning, development of techniques and skills necessary for learning methods, and encouraging them to self create innovation; and 2) development of students through camp activities, outdoor study, scientific experimentation, projects, etc. with the teachers participation.

1.2 Network Creation

The universities with the researchers as core team developed the horizontal networks of various partners in the area on personal capacity such as teachers, teacher network, government officials, executives and personnel from private sector, local intellectuals, etc. and on organizational basis including education sector, local government administration, business sector, the communities, together with non profitable organizations namely the Buddhist monasteries, foundations, provincial government agencies, entrepreneurs, business or professional associations. The roles of each party varied depending on the Project objectives and operations, as well as his own readiness and potential.

The mobilized resources comprised knowledge, expertise, personnel, learning sources, materials and equipment, building, funding, and local wisdom. Most Projects used various local learning sources including natural, environmental, religious, cultural, historical, industrial, business, scientific, and technological aspects.

Three models of network were developed. First, the network which the university by researchers was core team with participation of several parties who had different roles. Secondly, the network that emphasized teachers networks with limited participating parties. Thirdly, the network which used web-based application to create learning media and connect teachers and students learning, with limited partners.

2. Operation Achievements

2.1 Students

1) Learning achievement increased as evidenced in the Projects that prepared pre- and post-tests. The O-Net scores rose up in those schools without early test design. However, students achievement in some Projects did not changed, but their attention and attitude on learning improved.

2) Learning process and activities have integrated in the subject matter has developed students' skills of the 21st Century in some areas. The skills differentiated by each Project emphasis for example analytical thinking, creativity, social skills such as team working, life and working skills, knowledge on the environment and ICT, together with recognition and preservation of local identity, and pride of the locality.

2.2 Teachers

There were significant changes in the overall teachers, not all individually as follows.

- 1) Paradigm shift in learning process such as fading from teacher to facilitator.
- 2) Development of teaching techniques and learning process, i.e. students' practices, cross subjects integration, connectivity of local wisdom and subject matter.
- 3) Development of learning media and innovation.
- 4) Development of teaching subject matter and learn how to learn from data, knowledge and innovation access with ICT, networking within and across schools which would lead to Professional Learning Community (PLC).
- 5) Better attitude toward teaching profession, character and behavior adjustment to narrow gap with students who consequently became happier to learn and relied more on teachers.

2.3 School/Groups of Schools

There was no clear sign of changes at school as the Project did not take the whole school approach. Nevertheless, support from school administrators encouraged teachers' participation in the network.

Achievement of group of schools was evidenced in the small schools Projects. (i.e. solving teacher shortages in certain subjects by moving students to study in other schools.)

2.4 Researchers/University Lecturers

1) Changing method of teachers development from training to coaching and facilitating, being capable of organizing various learning activities and innovation, for example, KM, objective-oriented learning, subjects integration.

2) Adjusting from being purely academicians to act more as project manager in order to work closely with all partners in the networks.

3) Better learning and understanding of culture of teachers and basic schools that had different work tempo than universities, being flexible in operation if needed for the success of the Projects.

2.5 The Networks

1) Awareness of schools, teachers, and partners from the government, local, and private sectors, as well as the community of their potential and responsibility, and their share in the educational development, under university's initiation.

2) Mobilization of resources from all potential partners to enrich local education, for maximum utilization and systematic management of resources.

3) Network partners' participation in cultural preservation, and making use of the area environment and identity.

4) Mutual collaboration between teachers, students, and local intellectuals and the community, leading towards the strength and security of the schools and the community.

5) Developing the horizontal relationship between partners of the network both formally and informally, and creating synergy for expanding networks and sustainability. There was indication of local potentiality for self administration under support and decentralization of authority from central government.

2.6 The Whole Program Achievement

1) Confirming universities' capability and potential to lead the network management and mobilize local resources for educational development.

2) Universities' performances in the Program as their task on community service.

3) Sustainability of network operation confirmable in some projects such as the establishment of center of academic development for learning, and center for development of secondary school science teachers.

4) Teachers networks would continue their collaborative activities and become the basis for Professional Learning Community (PLC).

5) The LLEN approach in enriching students' learning through teachers indicated two favorable methods in teachers development.

a) Coaching and advice, along with a variety of activities for example knowledge management, school visits etc.

b) Besides lecturers in Faculty of Education, any other lecturers specializing in the subject matter like science, mathematics who understood the curriculum and teaching/learning process were also capable for this task.

3. Critical Success Factors and Conditions

3.1 Success Factors

1) Potential and capabilities of University Researchers

(1) Researchers team potential included knowledge, specialization and experience appropriate for the substance of the enriched activities, understanding of the basic curriculum, their good attitude towards academic development opportunity and their determination. They, therefore, received recognition, trust and reliability from teachers leading to collaboration throughout the Projects.

(2) Efficient management of the core team through (a) planning activities, (b) structuring networking and pooling partners from various sectors to take roles appropriate with their preparedness, and (c) leading and operating the Project by (i) a variety of communication through different channels, (ii) close relationship with all parties through the Project activities and personally, (iii) mobilizing resources be it funding, personnel, knowledge, materials and equipment and learning sources from various parties appropriate with their potential on voluntary basis, (iv) efficient reporting and follow-up system, (v) good motivation and reward for all members such as sponsoring teachers networking and project, disseminating teachers work through different channels.

2) Commitment and collaboration of all partners of the network.

3) Mutual benefits of all partners on the success of the Projects and also their individual achievement.

4) Program management under close and regular monitoring and follow up of the Program Steering Committee through monthly meeting and occasionally site visits, quarterly progress reports, periodical seminars or meetings of the Program, together with specialized readers to strengthen research quality of each Project, and close cooperation between Project teams and Program coordinator.

3.2 Conditions for Success

1) Recognition and correct understanding of Project objectives and operation by researcher teams, target teachers, school administration, and supporting partners.

- 2) Regular network attendance and activity participation of core researcher teams and target teachers.
- 3) Proper perception and understanding of researcher team toward actual condition of target schools.
- 4) Teachers good attitude toward hands-on learning.
- 5) Rotation of related administrators at school and regional and provincial levels which might affect some Project work.
- 6) Different work tempo among related partners which researchers team had to make some adjustment as necessary.

Recommendations

1. To prepare Thai children of the 21st Century, the government should reform the educational management by mobilizing resources as “All for Education” with emphasis on decentralization instead of the conventionally function-based management of the Ministry of Education.

2. Decentralization should be made along with efficient audit by adjusting budgeting so that educational agencies and institutions and related partners in the area have more flexibility and can mobilize local resources for learning enrichment.

As potential and prepared organizations, universities should be assigned to be core body in operating and developing innovation in development of learning quality taking into account lessons learned from this program.

3. The government should accelerate the development of students’ reading competency, coupled with learning quality and skills to be prepared for the 21st Century and ASEAN Community.

4. Faculty of Education should amend the curriculum so that graduates in education know learning process towards essential skills in the 21st Century. Besides the Faculty of Education, any other Faculties should be welcome to participate in teachers production by multidisciplinary approach or further preparation in the subject matter and pedagogy.

5. Teachers development or learning enrichment methods should be changed from training to advices, knowledge sharing, coaching with continuous follow-up.

6. Policy makers and universities management should give infrastructure supporting, equipment, technical documents, and knowledge, and allow the instructors to learn different context of the area while giving advices to teachers as outreach services.

Additional research recommendations :

7. The pilot research and development program covering the whole area as the province or the educational zone should be conducted with emphasis on the whole school approach and systems restructure.

8. The study on appropriate quality assessment of schools and students should be conducted.

9. The research and development projects on desirable project-based learning (PBL), and professional learning community (PLC) that create the 21st Century skills of students should be undertaken.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(i)
บทสรุปผู้บริหาร	(ii)
Executive Summary	(x)
สารบัญ	(xvii)
สารบัญตาราง	(xix)
สารบัญแผนภาพ	(xx)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของชุดโครงการ	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของชุดโครงการ	3
1.4 กรอบแนวคิดของชุดโครงการ	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยครั้งนี้	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
1.7 การนำเสนอรายงาน	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
ตอนที่ 1 เครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้	11
1.1 เครือข่าย	11
1.2 เครือข่ายการเรียนรู้	16
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและการร่วมมือรวมพลัง (Participation and Collaboration)	19
2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมและการร่วมมือรวมพลัง	19
2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมและการร่วมมือรวมพลัง	22
2.3 การร่วมมือและการรวมพลังในการพัฒนาพื้นที่	23
2.4 การร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษาและภาคีต่างๆในพื้นที่	24
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
3.1 องค์ความรู้จากการดำเนินงานของประเทศไทย	27
3.2 องค์ความรู้จากการดำเนินงานของต่างประเทศ	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานและการบริหารจัดการชุดโครงการ	38
3.1 การบริหารจัดการชุดโครงการ	38
3.2 กรอบการสังเคราะห์ชุดโครงการ	41
บทที่ 4 แนวคิด รูปแบบ สาระและการดำเนินการหาทุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้	43

สารบัญ(ต่อ)	หน้า
4.1 แนวคิดหลักของการดำเนินงานคุณภาพการเรียนรู้	43
4.2 สาระและเนื้อหาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพนักเรียน	43
4.3 แนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้	48
บทที่ 5 รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายและการระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนในพื้นที่	53
5.1 ภาพรวมภาคีเครือข่าย	53
5.2 กระบวนการสร้างเครือข่าย	61
5.3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่าย	66
5.4 บทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	70
5.5 การสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนของเครือข่าย	73
บทที่ 6 ความสำเร็จของผลการดำเนินงานจากพลังเครือข่ายในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้	76
6.1 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน	76
6.2 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับครู	85
6.3 ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน	88
6.4 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัย	88
6.5 ความสำเร็จในระดับเครือข่าย	90
6.6 ภาพรวมความสำเร็จของชุดโครงการ	91
6.7 ปัจจัยต่อความสำเร็จของชุดโครงการ	93
6.8 เงื่อนไข /อุปสรรคต่อความสำเร็จ	96
บทที่ 7 สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ	99
ตอนที่ 1 สรุปสาระโครงการและผลการดำเนินงาน	99
7.1 สรุปสาระสำคัญการดำเนินงานโครงการ	100
7.2 ความสำเร็จของผลการดำเนินงาน	102
7.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของชุดโครงการ	106
ตอนที่ 2 บทเรียนที่เรียนรู้	109
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ	110
รายการอ้างอิง	112
ภาคผนวก	119
เอกสาร/สื่อที่เป็นผลผลิตโครงการ	120
ภาพกิจกรรม	123
รายชื่อคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ	129
รายชื่อโครงการและนักวิจัย	131

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	สรุปสาระสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนของมหาวิทยาลัย
4.2	กิจกรรม/วิธีการพัฒนาศักยภาพครูของแต่ละมหาวิทยาลัย
5.1	ภาพรวมภาคีเครือข่าย
6.1	ผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวเด็กจากการดำเนินงานเสริมหนุนคุณภาพการเรียนรู้รายโครงการ
6.2	กระบวนการและผลลัพธ์การดำเนินโครงการที่สมุทรสงคราม

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่	5
1.2 ขอบเขตและที่ตั้งการดำเนินงานชุดโครงการ	7
2.1 องค์ประกอบของเครือข่าย	12
2.2 ลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 2 แบบ	13
2.3 ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	16
2.4 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้โดย Christofer Cross & Scott Joffus	18
2.5 แนวคิดของ Wu และคณะ	29
2.6 โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือร่วมพลัง (Conceptual model)	30
2.7 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันผลิตครู	31
3.1 โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงาน	40
3.2 กรอบการสังเคราะห์	41
4.1 สารระเหื่อการพัฒนาของโครงการมหาวิทยาลัย	44
5.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกนกลาง	66
5.1.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน มีองค์กรของมหาวิทยาลัยดำเนินงานร่วมกับคณะนักวิจัย	67
5.1.2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วนและคณะนักวิจัย มีเครือข่ายสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา	68
5.2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นเครือข่ายย่อยของครูเชื่อมโยงกับแกนกลางเครือข่าย	68
5.3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นการพัฒนาเครือข่ายครูรุ่นที่ 1 เพื่อถ่ายทอดสู่ครูรุ่นที่ 2	69
5.4 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาครูและนักเรียนโดยใช้เวปไซต์เป็นฐาน	70
6.1 ฟังมโนทัศน์ผลสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินโครงการที่เพชรบุรี	85
6.2 ฟังมโนทัศน์ความสำเร็จและการเรียนรู้จากการดำเนินโครงการที่ลำปาง	89

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของชุดโครงการ

วิกฤตคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กไทยเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง ไม่ว่าจะมองจากภายในประเทศที่ต้องการเยาวชนที่เติบโตอย่างมีคุณภาพในสังคม หรือมองในเชิงเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ ดังจะเห็นว่าให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติการจริง

ในประเทศไทย แม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษามาแล้วสองทศวรรษ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยตรงก็ไม่ได้นิ่งดูดาย ดังจะเห็นว่าได้ลงทุนอบรมเพื่อพัฒนาครู ด้วยงบประมาณมหาศาล มีการปรับหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ รวมไปถึงการปรับโครงสร้างองค์กร ฯลฯ แต่ดูเหมือนว่า ผลแห่งความพยายามดังกล่าวไม่บรรลุผล ดังจะเห็นได้จากข้อมูลว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประเทศชั้น ม.6 (ปี 2552) ในสาระวิชาหลัก คือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ กลับมีแนวโน้มลดลง และมีคะแนนต่ำอย่างน่าวิตก คือคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20-30 เท่านั้น ยกเว้นภาษาไทยที่มีคะแนน 46 และในปี 2553 คะแนนวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษได้ลดลงมากคือ มีคะแนนต่ำกว่า 20 และแม้แต่ภาษาไทยก็ลดลง คือได้คะแนน 42 หรือผลการทดสอบระหว่างประเทศโดย PISA ปี 2009 ในวิชาการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นักเรียนไทยกลุ่มอายุ 15 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ โดยได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำ คือระดับ 1-2 นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนก็ไม่พึงประสงค์เช่นกัน ขาดทักษะชีวิต ไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ชีวิตแบบไร้จุดหมาย ดังพบว่า มีวัยรุ่นจำนวนมากคิดยาเสพติด ติดการพนัน ท้องก่อนวัยอันควร ซึ่งมีสถิติที่สูงอันดับสูงมากในเอเชีย ทำแท้งในอายุน้อยลงตามลำดับ การก่อเหตุวิวาทรุนแรงที่เกิดขึ้นบ่อย ฯลฯ ซึ่งถ้าสถานการณ์เป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ คือ เด็กและเยาวชนเติบโตไปอย่างไร้คุณภาพ นอกจากส่งผลต่อตัวเด็กและเยาวชนเองแล้ว คงมองไม่เห็นอนาคตของประเทศว่า จะสามารถยืนหยัดอย่างมีศักยภาพ มีศักดิ์ศรี และสามารถแข่งขันได้อย่างไรท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง และคงไม่สามารถก้าวทันกับความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ฯลฯ

แน่นอนว่า ความด้อยคุณภาพการศึกษาไทยไม่ได้มาจากปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ เพราะรัฐได้ลงทุนเพื่อการศึกษาจำนวนมาก ประมาณ 1 ใน 5 ของงบประมาณแผ่นดิน (หรือร้อยละ 20.5 ของ

งบประมาณแผ่นดินรวม) มากกว่าการลงทุนของประเทศเวียดนาม มาเลเซีย เกาหลี ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ซึ่งเห็นได้ว่า หลายประเทศลงทุนน้อยกว่า แต่จะได้ผลลัพธ์ที่มากกว่าไทย นอกจากนี้ ที่ผ่านมารัฐได้ลงทุนด้วยงบประมาณมหาศาลในแต่ละปีเพื่อพัฒนาครูด้วยความเชื่อว่า ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เพราะครูเป็นผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่เด็กและเยาวชน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนที่ผ่านมามี ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ว่า งบประมาณที่ลงทุนไปเพื่อพัฒนาครูได้ช่วยเพิ่มสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนได้เพียงพอ เพราะการทุ่มงบประมาณจัดอบรมพัฒนาครูยังเป็นในรูปแบบเดิมๆ จากประเด็นดังกล่าวนี้พอชี้ได้ว่า น่าเป็นเรื่องประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยโดยรวมมากกว่าการขาดแคลน ซึ่งหากจะเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ผล รัฐคงต้องเปลี่ยนวิธีการจัดการใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการด้านงบประมาณการศึกษา การจัดลำดับความสำคัญของการลงทุน การกระจายอำนาจลงสู่หน่วยปฏิบัติเพิ่มขึ้นเพื่อความยืดหยุ่นหลากหลายที่จะจัดการศึกษาที่เน้นตัวเด็กและสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น หรือการจัดการระดมสรรพกำลังมาเพื่อการศึกษา (All for education) หรือดึงพลังเครือข่ายทั้งจากองค์กรและบุคคลมาร่วมแก้ปัญหา แทนการดำเนินงานในลักษณะการยึดติดเชิงภารกิจ/หน้าที่ (function) ว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเดียว ซึ่งมีระบบการบริหารจัดการที่ติดขัดกับกฎระเบียบสูงมากกว่าบริหารเพื่อเป้าหมาย อีกทั้งไม่จัดลำดับความสำคัญของการลงทุนเพื่อตัวเด็ก

จากวิกฤตปัญหาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในฐานะเป็นองค์กรหลักด้านการวิจัยและพัฒนาซึ่งได้สะสมทุนการทำงานร่วมกับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในพื้นที่ จึงมีความคิดริเริ่มที่จะนำนวัตกรรมและคิดค้นแนวทางการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ โดยเน้นการระดมสรรพกำลังในพื้นที่ทั้งด้านองค์ความรู้ และทรัพยากรทั้งแหล่งเงินทุน บุคคลและองค์กรต่างๆ และการประสานเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งระดับการศึกษาพื้นฐานและอุดมศึกษาและองค์กรภาคีต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ด้วยวิธีการนี้จะเป็นการเปลี่ยนแนวคิดการจัดการศึกษาใหม่ โดยได้จัดให้มีชุด โครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Network : LLEN) ขึ้น เพื่อดำเนินการสร้างเครือข่ายและประสานการดำเนินการระหว่างภาคีต่างๆ และโรงเรียนคู่พัฒนา ในลักษณะงานวิจัยและพัฒนาและการมีส่วนร่วม และถอดบทเรียนจากการวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

ฐานทุนเดิมจากการพัฒนาโครงการและเครือข่าย

สกว.ได้สนับสนุนให้มหาวิทยาลัย 12 แห่งทำการศึกษาเบื้องต้นเพื่อสำรวจทุนการทำงานในพื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ลำปาง พิจิตร โลก อำแพงเพชร ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา ฉะเชิงเทรา สมุทรสงคราม เพชรบุรี และสุราษฎร์ธานี ผลการสำรวจได้พบทุนทั้งที่เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านต่างๆของหลายหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงบุคลากร งบประมาณ และภาคีหรือองค์กรที่เข้ามาสนับสนุน/มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัด รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆในพื้นที่ อีกทั้งได้สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนานักเรียนและโรงเรียนในพื้นที่ และประเมินโอกาสและความเป็นไปได้ในการประสานความร่วมมือกับกลุ่มบุคคลหรือสถาบันเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ได้สนับสนุนให้มีการศึกษาสถานภาพการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาก้าวหน้าขึ้น โดยรวม จากผลการศึกษาดังกล่าว นอกจากจะทำให้มหาวิทยาลัยในพื้นที่ได้มีข้อมูลที่ทำให้เห็นสภาพปัญหาและสถานการณ์การศึกษาในจังหวัดได้ชัดเจนขึ้น ยังได้แสดงให้เห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ของการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนและภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนองค์กรสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งเห็นบทบาทของมหาวิทยาลัยในการระดมสรรพกำลังและพัฒนาเครือข่ายต่างๆในพื้นที่เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและการหนุนช่วยครูและโรงเรียนในพื้นที่

1.2 คำถามการวิจัย

1. มีความเป็นไปได้เพียงใดที่จะบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ รูปแบบและแนวทางในการสร้างเครือข่ายเพื่อร่วมมือร่วมพลังในพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนควรมีลักษณะใด
2. มหาวิทยาลัยมีขีดความสามารถเพียงใดในการเป็นองค์กรหลักเพื่อการประสานงานและการจัดการเครือข่ายที่จะระดมพลังความร่วมมือจากภาคีต่างๆและทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และรูปแบบหรือนวัตกรรมใดบ้างที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ในการทำงานจะมีองค์ประกอบหรือข้อจำกัดใดบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
3. มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใดบ้างที่ได้จากการถอดบทเรียนการดำเนินงานต่อหน่วยงานที่จัดการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายผลในวงกว้างต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของชุดโครงการ

วัตถุประสงค์เชิงพัฒนา

1. เพื่อพัฒนาระบบจัดการที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการระดมสรรพกำลังทั้งความรู้ คน และเงินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่

2. เพื่อสร้างเครือข่ายหนุนเสริมการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่

วัตถุประสงค์เชิงวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และข้อจำกัดของแนวคิดในการบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่ (Area-Based Integration) เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่

2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางตลอดจนวัตรกรรมการจัดการในการสร้างเครือข่ายและระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เพื่อร่วมสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ และวิธีการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

3. เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถ เงื่อนไขและข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการประสานเครือข่ายและระดมสรรพกำลัง

4. เพื่อสังเคราะห์บทเรียนและองค์ความรู้จากโครงการเพื่อการขยายผลในวงกว้าง และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนต่อผู้เกี่ยวข้อง

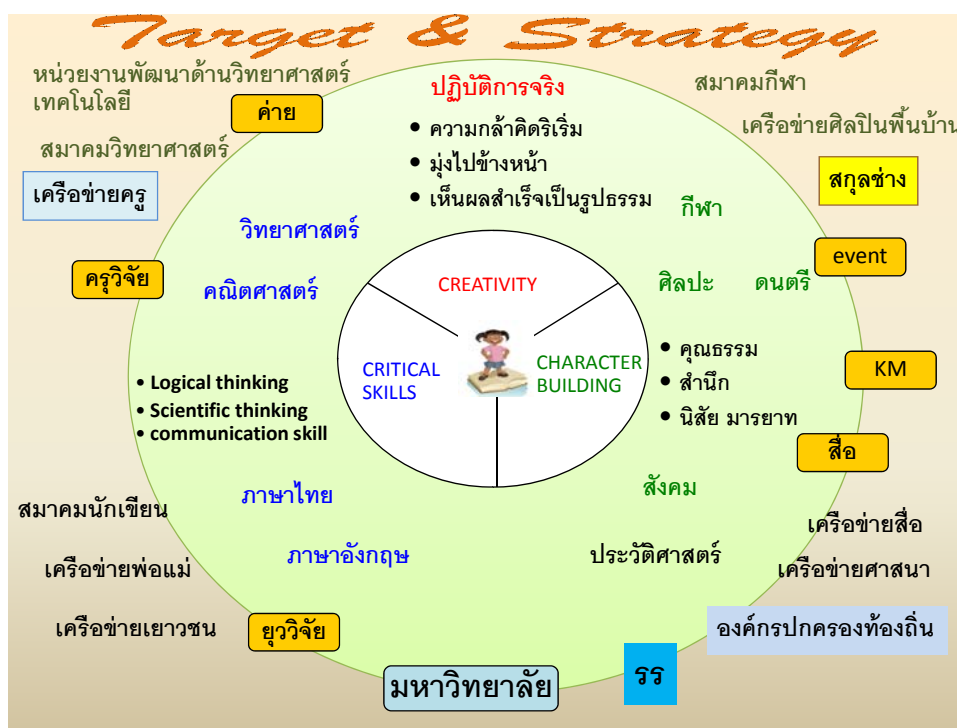
1.4 กรอบแนวคิดของชุดโครงการ

แนวคิดในการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นแนวคิดที่มีการใช้กันมากในหลายประเทศ โดยเฉพาะในโครงการความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาในประเทศต่างๆ เช่น อิหร่าน อาฟกานิสถาน โคโซโว อินโดนีเซีย และประเทศในอาฟริกาหลายประเทศ มิติของงานพัฒนาคอบคลุมหลายด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตั้งแต่เรื่องการพัฒนาเด็ก สตรี การแก้ปัญหาความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ฯลฯ ในประเทศไทย สกว. ได้ริเริ่มการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะใน 21 จังหวัด และมีข้อค้นพบว่า กุญแจสำคัญของการบูรณาการความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ได้นั้น จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ทุกฝ่ายมองเห็นร่วมกัน และมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดกลไกจัดการปัญหาร่วมกัน โดยมีข้อมูลที่ทุกฝ่ายยอมรับและใช้ร่วมกันเป็นเครื่องมือ กระบวนการของการวิจัยจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงท่าทีความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างกันของภาคีในพื้นที่ และเกิดความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันได้

ในการพัฒนาด้านการศึกษา ความพยายามในการปฏิรูปเชิง Function ไม่ว่ารัฐบาลหรือสังคมต่างมองว่าเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้การดำเนินภายในกรอบของอำนาจสั่งการและทรัพยากรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก จึงไม่สามารถดึงพลังจากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมแก้ปัญหาการศึกษาได้ การใช้แนวคิดระดมพลังเชิงพื้นที่เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคม (social space) ให้ฝ่ายต่างๆ

สามารถเข้ามาปฏิสัมพันธ์และช่วยกันแก้ปัญหาที่ยากและซับซ้อนร่วมกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่

ภายใต้กรอบความคิดนี้ แนวคิดหลักของชุดโครงการร่วมกัน คือ ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละจังหวัดให้มหาวิทยาลัย ซึ่งน่าจะเป็นองค์กรที่เหมาะสมที่สุดเพราะเป็นแหล่งที่รวมองค์ความรู้และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการบริหารจัดการความร่วมมือโดยทำงานร่วมกับโรงเรียนประมาณ 10-30 โรงเรียนมุ่งเป้าไปที่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนใน โดยมหาวิทยาลัยประสานเครือข่ายที่เป็นทุนบุคคล ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จากภาคส่วนต่างๆ เช่น ครู/เครือข่ายครู บุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน ชุมชนภูมิปัญญา ทุนด้านองค์กร เช่น โรงเรียนที่เป็นคู่พัฒนา มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมวิชาชีพ สถานประกอบการ และใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น แหล่งวิทยากรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ในการหนุนเสริมการเรียนรู้ตามสาระและความต้องการในการพัฒนาเด็กจากโรงเรียนที่ร่วมโครงการ ด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับสาระเนื้อหาวิชาที่ต้องการพัฒนาโดยบูรณาการด้านการพัฒนาคุณลักษณะของเด็กด้วย

ในแต่ละพื้นที่/จังหวัดซึ่งมีทีมงานเป็นคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยรับผิดชอบโครงการบริหารจัดการ จะค้นหาประเด็นความต้องการการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ร่วมกับภาคีต่างๆโดยเฉพาะโรงเรียนที่จะเป็นคู่พัฒนา นอกจากนี้มหาวิทยาลัยจะเสนอรูปแบบนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของเด็กได้ และดำเนินการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมดังกล่าวไปด้วยกันกับภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อนดังกล่าวได้ใช้กลไกของงานวิจัยเชิงพัฒนา และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้ ประเด็นการพัฒนา รูปแบบการใช้นวัตกรรมหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของภาคีเครือข่ายที่ร่วมดำเนินการจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปในแต่ละพื้นที่

1.4.1 เป้าหมาย ขอบเขตการดำเนินงาน

1) มหาวิทยาลัย จำนวน 15 แห่ง ใน 15 จังหวัด ซึ่งจะเป็นแกนหลัก เกือบทั้งหมดดำเนินการในพื้นที่ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยกระจายตามภูมิภาคต่างๆของประเทศ ภาคเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคกลาง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล (ดำเนินการในจังหวัดสมุทรสงคราม) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ(ดำเนินการในจังหวัดพัทลุง)

2) โรงเรียนที่เป็นเครือข่ายเป็นโรงเรียนที่สอนในระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาจำนวน 10-20 โรงเรียนในแต่ละจังหวัด รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 261 โรงเรียน

3) ขอบเขตของการพัฒนาผู้เรียนเปิดกว้างให้เน้นได้ทั้งในเชิงความรู้ทักษะตาม 8 สาระวิชา และความรู้ทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนโดยคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้เลือกประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่าย ส่วนการหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนครูนั้นจะสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน

โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้(LLEN)

เชียงใหม่ : 13 ร.ร
 เชียงราย : 8 ร.ร
 ลำปาง : 20 ร.ร
 พิชญโลก : 13 ร.ร
 กำแพงเพชร : 23 ร.ร.
 มหาสารคาม : 21 ร.ร.
 ขอนแก่น : 26 ร.ร.
 อุบลราชธานี : 13 ร.ร.
 นครราชสีมา : 25 ร.ร.
 ฉะเชิงเทรา : 15 ร.ร.
 สมุทรสงคราม : 21 ร.ร.
 เพชรบุรี : 24 ร.ร.
 สุราษฎร์ธานี : 13 ร.ร.
 นครศรีธรรมราช : 15 ร.ร.
 พัทลุง : 11 ร.ร

แผนที่ 1.2 ขอบเขตและที่ตั้งการดำเนินงานชุดโครงการ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยครั้งนี้

เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมมือร่วมพลังในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เครือข่ายนี้มีคณานักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการประสานงานและบริหารจัดการ

ภาคี หมายถึง ภาคีที่เป็นบุคคล ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นนักวิจัย วิทยากร ครูที่เป็นคู่พัฒนา ครูพี่เลี้ยง ครูแกนนำ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียนในโครงการ ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์/ภูมิปัญญา นักธุรกิจ และภาคีที่เป็นองค์กร เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน มูลนิธิ สมาคม สถานประกอบการ ฯลฯ

เครือข่ายครู หมายถึงการรวมตัวของครูในแต่ละสาขาวิชา หรือ การรวมตัวของครูในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อการจัดกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

การหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ หมายถึง ความคิด แผนงาน กิจกรรมต่างๆที่คณะนักวิจัยได้ดำเนินงานโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผล ทั้งนี้มีทั้งกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการโดยตรงที่ตัวเด็กโดยครูมีส่วนร่วมในการออกแบบ การร่วมสังเกตการณ์หรือปฏิบัติการในกิจกรรมไปพร้อมกับเด็ก และกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อการพัฒนาที่ตัวครู เช่น การจัดค่ายเรียนรู้ การจัดการดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การออกแบบการเรียนการสอน การคิดค้นและจัดทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน การจัดการKM ฯลฯ เพื่อให้ครูสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังรวมถึงการออกเยี่ยม ติดตาม และให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูในสถานที่ปฏิบัติงานจริง

เครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ (Local Learning Enrichment Network : LLEN) หมายถึง เครือข่ายที่คณะนักวิจัยได้ประสานเชื่อมโยงภาคีต่างๆในพื้นที่และร่วมมือร่วมแรงดำเนินกิจกรรมในบทบาทต่างๆกันเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

คณะนักวิจัย หมายถึง คณะนักวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมในโครงการ(Local Learning Enrichment Network : LLEN) ซึ่งปรากฏรายชื่อในโครงการที่ลงนามในสัญญาฉบับสกว. และรวมรายชื่อนักวิจัยที่เพิ่มเติมภายหลังเฉพาะที่แจ้งรายชื่อมายังสกว.อย่างเป็นทางการเท่านั้น

มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัย 15 แห่งที่เข้าร่วมดำเนินงานในชุดโครงการโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน(Local Learning Enrichment Network : LLEN) และมีความหมายเฉพาะคณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยและรวมถึงอาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการในฐานะผู้เชี่ยวชาญ/วิทยากร เท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลผลิตที่สำคัญของชุดโครงการนี้คือ ได้รูปแบบการสร้างเครือข่ายที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการประสานงานเพื่อการรวมพลังในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งจะใช้เป็นแนวคิดในการบูรณาการและระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพแก่นักเรียนในพื้นที่อื่นๆต่อไป

นอกจากนี้ ยังได้รูปแบบ/นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนที่เห็นผลลัพธ์ โดยเฉพาะการเสริมหนุนคุณภาพการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวนักเรียน ทั้งนี้ เพื่อขยายผลในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

โครงการนี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การหนุนเสริมคุณภาพครู องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน

โครงการวิจัยและพัฒนานี้มีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้ได้รับการพัฒนาผ่านตัวครูเป็นหลัก ซึ่งได้รับการหนุนเสริมคุณภาพด้านกระบวนการจัดการ

เรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่างๆที่คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยจัดทำขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอื่นๆ

1.6.2 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวครู

โครงการวิจัยและพัฒนานี้กำหนดให้กลุ่มครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งผลต่อนักเรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติที่ดีต่อการเรียนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวครู คือครูได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ได้สร้างศรัทธาที่ดีกับนักเรียน และที่สำคัญให้ครูได้มีโอกาสสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ ทั้งสื่อเทคโนโลยี สื่อที่เป็นสิ่งประดิษฐ์และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเรียนการสอน และครูได้สร้างเครือข่ายระหว่างครูด้วยกันทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน อันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อไป

1.6.3 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักวิจัย/มหาวิทยาลัย อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นนักวิจัยในโครงการ ได้เรียนรู้การแสวงหาความร่วมมือและการจัดการเครือข่ายในพื้นที่ ได้เข้าใจสภาพบริบทในพื้นที่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐาน เรียนรู้วิธีการในการหนุนเสริมคุณภาพครูที่มีประสิทธิภาพต่อนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยและครูในโรงเรียนที่เป็นคู่พัฒนา รวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ การที่คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยได้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของครูและนักเรียนนี้ ถือเป็นการบริการวิชาการแก่สังคมจากมหาวิทยาลัย

1.6.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รูปแบบและวิธีการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างได้ผล ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้สามารถนำไปขยายผลต่อไปได้ สำหรับมหาวิทยาลัยสามารถนำความรู้ในกระบวนการพัฒนาครูแบบใหม่ไปใช้ในการปรับการเรียนการสอนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

1.7 การนำเสนอรายงาน

ในการนำเสนอรายงานผลการสังเคราะห์จากการดำเนินงานของคณะนักวิจัย 15 มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 7 บท แต่ละบทมีสาระโดยสังเขปดังนี้

บทที่ 1 บทนำ นำเสนอสาระเกี่ยวกับความสำคัญและความเป็นมา คำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยครั้งนี้ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 รายงานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแยกนำเสนอเป็น 3 ตอนคือเครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและการร่วมมือรวมพลังและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 3 วิธีดำเนินงานและการบริหารจัดการชุดโครงการ นำเสนอ โครงสร้างการบริหารจัดการชุดโครงการ บทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานชุดโครงการและบทบาทหน้าที่ของคณะนักวิจัย/มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงาน และกรอบการสังเคราะห์โครงการ

บทที่ 4 แนวคิด รูปแบบ สาระและการดำเนินงานการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ นำเสนอ สามส่วน คือ แนวคิดหลักการดำเนินงานคุณภาพการเรียนรู้ สาระและเนื้อหาการพัฒนาและแนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

บทที่ 5 รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายและระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนในพื้นที่ โดยนำเสนอภาพรวมเครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่าย รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายและบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

บทที่ 6 ความสำเร็จของผลการดำเนินงานจากพลังเครือข่ายในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ โดยนำเสนอ ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับครู ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียนความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัย และภาพรวมความสำเร็จของชุดโครงการและปัจจัย เงื่อนไขและอุปสรรคต่อความสำเร็จของชุดโครงการ

บทที่ 7 สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ นำเสนอสรุปผลการดำเนินงาน การอภิปรายผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานวิจัยต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Networking: LLEN) มีวัตถุประสงค์เพื่อริเริ่มให้มีการระดมทุนในพื้นที่ทั้งด้านองค์ความรู้ และทรัพยากรทั้งแหล่งเงินทุน บุคคล และองค์กรต่าง ๆ เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

สำหรับการนำเสนอรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย และเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและการร่วมมือร่วมพลังในการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งจะแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและการร่วมมือร่วมพลัง ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 เครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้

1.1 เครือข่าย

1.1.1 ความหมายของเครือข่าย นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของเครือข่ายไว้หลากหลาย (เช่น ประเวศ วะสี, 2541; นฤมล นิราธร, 2543; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545; ปาริชาติ สถาปิตานนท์และชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์, 2546; พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (อบอุ้น) 2548; เสรี พงศ์พิศ (2548); อรทัย มูลคำ (2554)) โดยสรุปแล้ว เครือข่ายเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบัน เพื่อร่วมทำกิจกรรมตามเป้าหมายหลักร่วมกัน โดยที่เป้าหมายย่อยของบุคคลหรือองค์กรอาจแตกต่างกันออกไป การดำเนินงาน/กิจกรรมในรูปแบบเครือข่ายเป็นการรวมพลัง(Synergy)ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการทำงานโดยลำพัง การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายเป็นขบวนการทางสังคมหรือเรียกว่า เครือข่ายสังคม เพราะมีทั้งมิติความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การประสานความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

1.1.2. องค์ประกอบและลักษณะของเครือข่าย

1) **องค์ประกอบของเครือข่าย** นักวิชาการหลายท่าน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545); พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (อบอุ้น); (2548) ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์ (2546)) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่าย ซึ่งสรุปได้ว่า องค์ประกอบของเครือข่ายประกอบด้วย สมาชิกที่มีอุดมการณ์/มีวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความรู้สึกร่วมกันและรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้า

ร่วมเป็นเครือข่าย มีการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก
 ต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการ
 รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือ
 ทำจนเกิดผลประโยชน์ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยน
 เรียนรู้และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไข
 จุดอ่อนและเสริมสร้างเครือข่ายให้มีพลังมากขึ้น
 มีการปฏิสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารระหว่าง
 กันอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการ
 เรียนรู้ ยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยดูแล
 รักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และมีการ
 ลงทุนด้านเวลาและพลังงานในการติดต่อและ
 เชื่อมประสานระหว่างสมาชิก

แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของเครือข่าย

2) ลักษณะของเครือข่าย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554 ก) อธิบายว่าเครือข่ายเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ
 1) เครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยอาศัยความเป็นเครือญาติมีภูมิลำเนาหรือถิ่นกำเนิดเดียวกัน มีความเชื่อศรัทธาคล้ายคลึงกันและมีปัญหาร่วมกัน เป็นต้น และ 2) เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยจัดตั้ง โดยมีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนคอยกระตุ้นหรือจัดให้มีองค์กรขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรม เช่น เครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรชุมชน เป็นต้น เครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ มักเริ่มจากความเป็นเครือข่ายเทียม ตอนต้นไม่ได้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ต่อมาเมื่อมีการเชื่อมโยงและการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงได้พัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายพันธมิตร (alliance network)

1.1.3. ประเภทเครือข่าย

การจัดประเภทเครือข่ายมีหลายมิติขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา จากการศึกษาวิธีการแบ่งประเภทเครือข่าย นักสังคมวิทยาและนักวิชาการหลายท่าน ได้ข้อสรุปดังนี้

มิติโครงสร้างความสัมพันธ์

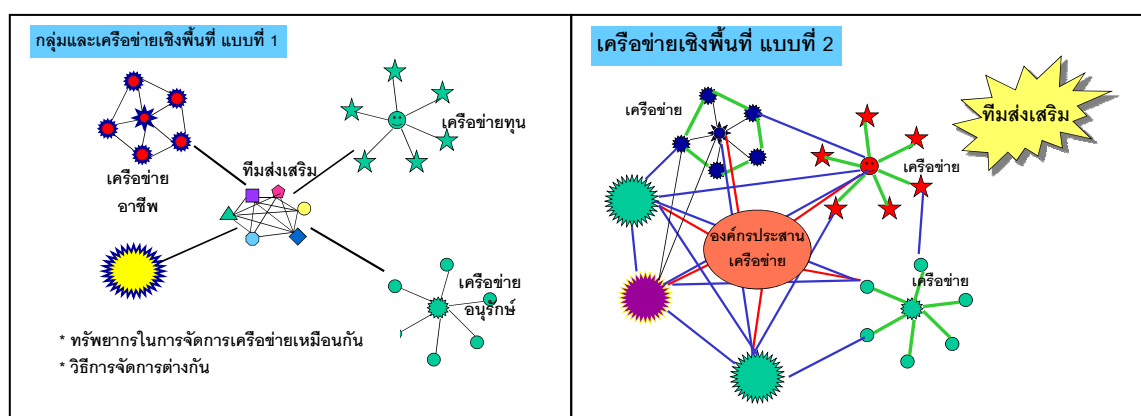
เครือข่ายเชิงโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของปัจเจกหรือองค์กรตามโครงสร้างภารกิจ หรือกลุ่มผลประโยชน์ มุ่งเน้นดำเนินงานภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่ม แบ่งประเภทเครือข่ายได้ 2 ลักษณะคือ เครือข่ายตามแนวตั้งและเครือข่ายตามแนวนอน (นฤมล นิราทร, 2543; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์

ศักดิ์, 2545; พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (อบอุ้น), 2548; Martin Kilduff และ Wepi Tsai, 2003; อรทัย มูลคำ, 2554)

เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ พบในองค์กรภาครัฐ และองค์กรธุรกิจ ส่วน **เครือข่ายตามแนวนอน** เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน การแลกเปลี่ยนเป็นไปด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูล เครือข่ายในงานพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายตามแนวนอน เช่น เครือข่ายประชาชน และเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

มิติเชิงพื้นที่

เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่ม องค์กรเครือข่ายที่มีกิจกรรมแตกต่างกัน โดยยึดเอาพื้นที่ดำเนินการเป็นที่ตั้ง เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนออกจากกัน กิจกรรมและความสัมพันธ์จะเข้าไปในลักษณะของเครือข่ายทางสังคมและเป็นลักษณะเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Social Networks) ที่มีการทำงานแบบประสานพลัง (synergy) ยึดหยุ่นและมีอิสระในตนเอง เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ระดับอำเภอในจังหวัดหรือ เครือข่ายข้ามตำบล ข้ามจังหวัด หรือเครือข่ายภาคีต่างๆในจังหวัด เป็นต้น โดยเครือข่ายเชิงพื้นที่แบบที่ 1 ในแผนภาพที่ 2.2 มีทีมส่งเสริมเป็นองค์กรประสานเครือข่าย ส่วนแบบที่ 2 มีองค์กรประสานเป็นแกนนำ และมีทีมส่งเสริมเป็นผู้สนับสนุนอยู่นอกเครือข่าย (นันทิยา หุตานุวัฒน์ และ ณรงค์ หุตานุวัฒน์, 2546; พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (อบอุ้น), 2548; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545, ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์, 2542)

แผนภาพที่ 2.2 ลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 2 แบบ

มิติกิจกรรม

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่ม องค์กร โดยมองข้ามในเชิงมิติพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเครือข่ายที่มีลักษณะการทำงานแบบแนวราบ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัยกัน เน้นการช่วยเหลือใน

การทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข พัฒนาชุมชนเครือข่ายการศึกษาทางไกล เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายการศึกษาวิจัยเพื่อปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายผู้สนับสนุนด้านการเงิน ฯลฯ (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2546; สัมพันธ์ เตชะอธิก, 2540; พระมหาสุทิตย อามาโร (อบอูน), 2548; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545)

มิติอาชีพ

เครือข่ายอาชีพ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของคนที่มีความเชี่ยวชาญเดียวกันหรือสถานภาพทางสังคมคล้ายกัน เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายผู้ร่วมงานในองค์กร หรือเครือข่ายผู้มีความเชี่ยวชาญเดียวกันจากหลายองค์กร เป็นต้น (นฤมล นิราทร, 2543; Richardson, 1994 อ้างถึงใน ประยูร อัครบวร. มปป.)

มิตigroupเป้าหมายผู้รับบริการ

เครือข่ายกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ เป็นเครือข่ายที่เกิดจากบุคคลหรือองค์กรที่ทำงานร่วมกันหรือให้การสนับสนุนชุมชนด้วยกัน เมื่อพบกันจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ เช่น เครือข่ายครอบครัว เพื่อนสนิท เพื่อนบ้าน หรือเครือข่ายบุคคลที่รู้จักกันโดยบังเอิญ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษา เครือข่ายนักธุรกิจ เป็นต้น (เสรี พงศ์พิศ, 2548; Richardson, 1994 อ้างถึงใน ประยูร อัครบวร. มปป.; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545)

1.1.4 แนวทางในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

จากการศึกษาแนวคิด แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของนักสังคมวิทยา นักวิชาการหลายท่าน พบว่ามีแนวทางในการสร้างคล้ายคลึงกัน ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้สรุปกระบวนการสร้างเครือข่ายไว้ว่าการสร้างเครือข่ายจะต้องเริ่มจากการเห็นความจำเป็นของการสร้างเครือข่าย พิจารณาคัดเลือกเครือข่ายที่มีเจตนารมณ์เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน จากนั้นทำการติดต่อชักชวน สร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจ จนเกิดการยอมรับ ตกลงที่จะทำพันธกิจร่วมกัน และศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน จัดตั้งกลุ่มแกนนำ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ จัดการให้เครือข่ายมีสถานภาพทางกฎหมาย ในที่สุดมีการพัฒนากิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม กำหนดข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม กำหนดกฎเกณฑ์การจัดหาและการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาเครือข่ายและแกนนำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สร้างเสริมความเข้มแข็งและยั่งยืนของเครือข่าย รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายเพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ

Marriot & Goyder (2009, อ้างถึงใน กุญชรী คำชาย, 2554) เสนอว่า ในองค์กรการศึกษาเมื่อจะสร้างเครือข่ายกับภาคีเครือข่าย วิธีการสร้างเครือข่ายเริ่มจาก 1) ทำความคาดหวังให้ตรงกัน 2) ทำข้อตกลงสำคัญร่วมกัน เพื่อให้เข้าใจตรงกันในเรื่องความรับผิดชอบ 3) นำเครือข่ายที่มีศักยภาพเข้ามาร่วมประชุม

หรือร่วมทำกิจกรรมเบื้องต้นและ 4) ทำข้อตกลงที่จะเป็นเครือข่ายในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและกฤษฎี คำขาย (2554) ระบุว่า การสร้างเครือข่ายจำแนกเป็น 2 ระดับระดับแรกเป็นเครือข่ายภายในองค์กรและระดับ ที่สอง เป็นเครือข่ายระหว่างองค์กร ซึ่งมีขั้นตอนคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสร้างการยอมรับ กำหนดคน/กลุ่ม คน/องค์กรที่ต้องการดึงให้เป็นเครือข่าย การเข้าถึงเครือข่าย การเตรียมความพร้อมให้เครือข่าย การรักษา เครือข่ายและการทำให้เครือข่ายยั่งยืน

1.1.5 การจัดการเครือข่าย

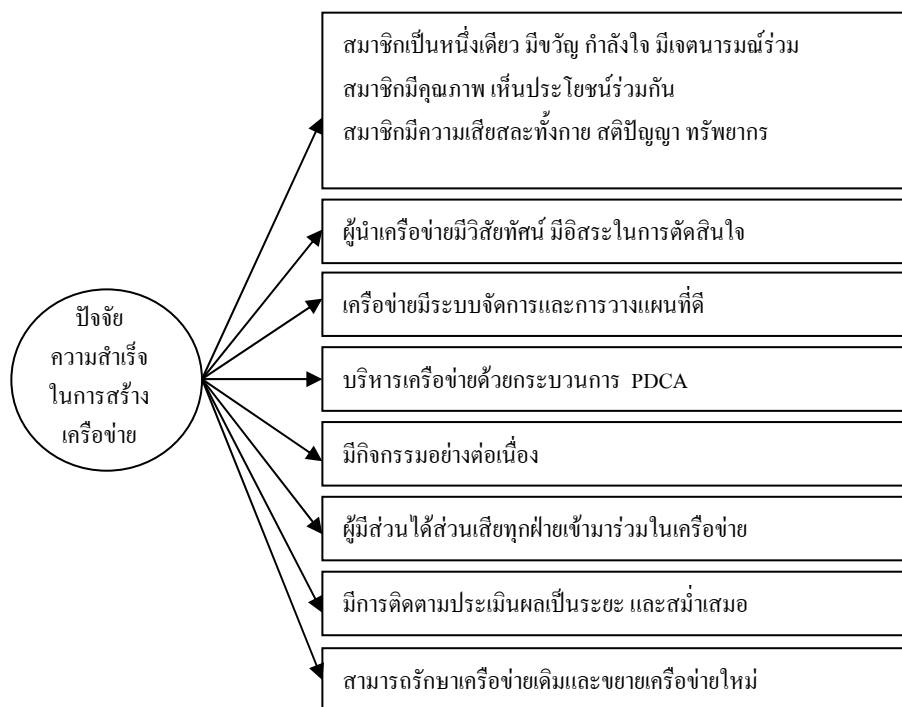
การจัดการเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการจัดการเครือข่ายตามแนวคิดของ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีรพันธ์ (2546) มี 6 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายร่วม การทำงาน เครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงเมื่อทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ 2) จิตสำนึกร่วม สมาชิกใน เครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับ ผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย 3) การเชื่อมโยง เครือข่ายจะต้องเชื่อมต่อกันผ่านการทำ กิจกรรมและเทคโนโลยี โดยศูนย์ประสานงาน 4) การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้าร่วมเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันสู่เป้าหมาย 5) การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถพัฒนาให้เกิด ระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ และ 6) การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการ ติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

ในแต่ละเครือข่ายจะมีบุคคลศูนย์กลางที่เรียกว่า node ของเครือข่ายซึ่งอาจเกิดจากการแต่งตั้ง และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ บุคคลเหล่านี้จะเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงองค์กร(กฤษฎี คำขาย, 2554) ซึ่ง Cheung et al. (2007, อ้างถึงในกฤษฎี คำขาย, 2554: 28) ว่า ตัวนำการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้นำมีลักษณะ 10 ข้อ คือ 1)มีวิสัยทัศน์ 2) การอุทิศตน ทูมเท่ให้การริเริ่ม ไม่ปล่อยให้อุปสรรคเล็กน้อยมาหยุดยั้ง 3)มีความ เชื่อมั่นตัดสินใจได้ 4)มีความเป็นปรนัย สามารถวิเคราะห์สถานการณ์พัฒนาแผนปฏิบัติการที่สามารถทำได้ สำเร็จ 5) มีความอดทน 6) มีสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรทุกระดับขององค์กร 7) สร้างสิ่งจูงใจเชิงบวกในการ ปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 8) กระจายอำนาจรับฟังผู้มีส่วนได้เสีย 9) สร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรที่ตอบ รับการเปลี่ยนแปลง 10) ความสมจริง กำหนดความคาดหวังที่สมจริงมีฐานอยู่บนสภาพจริงขององค์กร สามารถมองเห็นข้อจำกัดที่มีอยู่ในตนเอง ทีมงานและสภาพแวดล้อม

1.1.6 ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่าย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้การสร้างเครือข่ายประสบความสำเร็จไว้ 11 ประการ ได้แก่ 1) สมาชิกต้องมีใจเป็นหนึ่งเดียว มีความสามัคคีในกลุ่ม 2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจ และเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผล 3) มีความเสียสละทั้งกาย สติปัญญา และทรัพยากร

4) มีระบบการจัดการและการวางแผนที่ดี 5) มีการติดตาม และประเมินผลเป็นระยะ ๆ สม่ำเสมอ 6) ใช้กระบวนการ PDCA (Plan, Do, Check, Act) 7) ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และประสานงาน 8) มีสมาชิกเครือข่ายที่มีคุณภาพ ทุกคนเห็นประโยชน์ร่วมกัน 9) มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 10) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย และ 11) สามารถรักษาเครือข่ายเดิมและขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มขึ้น

แผนภาพที่ 2.3 ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544)

สำหรับ Leiderman et al. (2006, อ้างถึงในบุญศรี คำชาย, 2554) เสนอว่า เคล็ดลับในการสร้างเครือข่ายให้ยั่งยืนประกอบด้วย 1) มีเป้าหมายร่วม 2) แบ่งปันทรัพยากร รางวัลและความเสี่ยง 3) กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบชัดเจน 4) ยอมรับความชำนาญการของกันและกัน 5) ได้รับผลประโยชน์ที่ลงตัว 6) มีวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน และ 7) สมาชิกจากทุกเครือข่ายต้องอุทิศตนเพื่อทำงานตามความชำนาญการของตนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้

1.2 เครือข่ายการเรียนรู้

1.2.1 ความหมายของเครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมที่สำคัญในมิติของการเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายของเครือข่ายการเรียนรู้ไว้หลายแง่มุม (อาทิสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542; สุวัฒน์ แก้วสังข์ทอง, 2543; ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2550) สรุปได้ว่า เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง ระบบที่เชื่อมโยงประสานความสัมพันธ์กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กร ในแนวราบ เป็นอิสระต่อกัน โดยอาศัยหลักการขอบเขตของพื้นที่ ประเด็นเนื้อหา ระยะเวลาและสถานภาพทางสังคม เพื่อแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด และกระจายความรู้ ประสบการณ์ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากรระหว่างกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เกิด

กระบวนการทำงานที่มีพลัง สามารถเผยแพร่และประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ ให้ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายได้ เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการของบุคคลและชุมชน ความสำเร็จของ เครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับกระบวนการหลากหลาย เช่น กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการจูงใจ ฯลฯ เครือข่ายการเรียนรู้มีลักษณะเหมือน เครือข่ายทั่วไป

1.2.2 ปัจจัยที่สนับสนุนระบบบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

การบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ นอกจากการจัดระบบบริหารจัดการที่ดีที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับเครือข่ายแต่ละเครือข่ายแล้ว ยังมีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการบริหาร จัดการให้ประสบความสำเร็จอีกหลายประการ ดังนี้

1) **พันธะสัญญาที่เหนียวแน่นของสมาชิก (Commitment)** คือ การที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน อย่างเหนียวแน่น มีมิตรภาพและสายสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รู้จักปรับปรุงพัฒนาข้อผูกพันให้ เหมาะสมและยาวนาน ยึดมั่นในข้อตกลง มีความศรัทธาต่อกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ให้ลงตัว ร่วมทุกข์ ร่วมสุขและร่วมกันผลักดันกำลังระหว่างสมาชิกและเครือข่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างพลังในการบริหาร จัดการเครือข่ายและทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ

2) **การระดมทรัพยากรมาใช้ได้อย่างเพียงพอ** คือ การที่เครือข่ายสามารถจัดหาทรัพยากรที่ จำเป็นในการดำเนินงานมาใช้ได้อย่างเพียงพอ อาจจะใช้ความสามารถของสมาชิกเองหรือด้วยการผนึก กำลังกับภาคีอื่นๆ ในด้านเงินทุน วัสดุ ครุภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เพราะทรัพยากรเหล่านี้เป็นสิ่ง อำนาจความสะดวก ในการดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้กิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่น

3) **การเสริมสร้างพลัง (Empowerment)** คือ การที่เครือข่ายสนับสนุนให้สมาชิกมีโอกาสได้ใช้ ความสามารถของตนเองเพิ่มพูนทักษะในด้านต่าง ๆ จนมีคุณภาพเพียงพอที่จะร่วมกันบริหารจัดการ เครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ

4) **การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Development)** ปัจจัยที่สนับสนุนให้การบริหารจัดการ เครือข่ายการเรียนรู้ประสบความสำเร็จประการหนึ่ง คือ การที่สมาชิกต้องมีการประเมินเครือข่ายอย่าง สม่ำเสมอ ทั้งโครงสร้างในการบริหาร ระเบียบข้อบังคับ กลยุทธ์ในการทำงานสถานการณ์เกี่ยวกับสมาชิก สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนและโครงการ เป็นต้น เมื่อทราบว่ามีความบกพร่องและ ไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินงานของเครือข่ายแล้ว ก็ต้องรีบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้หมดไป

5) **การใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม** กลยุทธ์ในการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ให้ประสบ ความสำเร็จ มีหลายกลยุทธ์เช่น กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกสาธารณะกลยุทธ์การผนึกกำลัง และกลยุทธ์ กระแสผลักดัน

Christopher Cross & Scott Jofitus ได้เสนอ

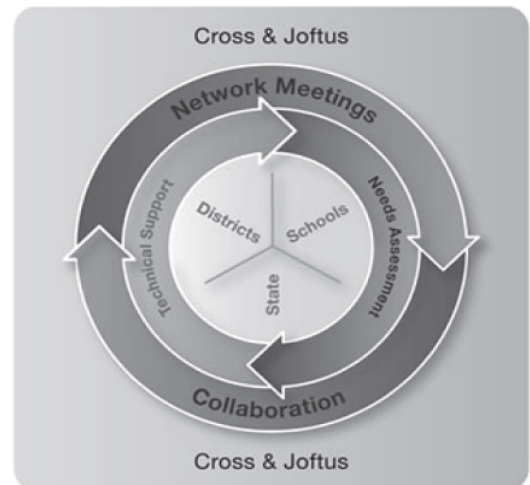
รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทำให้มีการพัฒนา การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเสนอว่า โรงเรียน เขตการศึกษา และมลรัฐ ควรทำงานประสานกันแบบเครือข่ายร่วมมือร่วมพลังตั้งแต่การร่วมกันศึกษาความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ การร่วมระดมสรรพกำลัง การสนับสนุนด้านเทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งร่วมดำเนินงานทุกกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในภาพที่ 2.4

1.2.3 เครือข่ายการเรียนรู้กับเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสาร การเรียนรู้ของบุคคลอาจเชื่อมโยงกับผู้อื่นซึ่งอาจจะเป็นผู้ร่วมงานชุมชนและสังคม โดยผ่านเครื่องมือ ICT เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามา มีบทบาทต่อบุคคลต่างๆ มากมายตั้งแต่เริ่มต้นการติดต่อสื่อสาร ทางสังคมระหว่างเพื่อน สมาชิกในครอบครัว(Social Network) การติดต่อสื่อสารเพื่อค้นหาคำตอบหาข้อมูล(Information Network) หรือการติดต่อสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญหรือในกลุ่มอาชีพ(Professional Network) การติดต่อระหว่างนักวิชาการ/นักวิจัย เพื่อแบ่งปันงานวิจัยหรือผลลัพธ์ของงานวิจัยหรือติดตามผลงานของนักวิจัย เป็น Academic Network และเครือข่ายเพื่อการศึกษา(Educational Network) คือการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องโครงการทางการศึกษาระหว่างนักเรียน โดยสามารถทำวิจัยภายในโรงเรียนหรือสามารถติดต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้สอนผ่าน blogs หรือ classroom forum ตัวอย่างได้แก่ The Student Room เป็นชุมชนของนักเรียนในประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ The Math Forum เป็นระบบเครือข่ายทางการศึกษาที่ออกแบบเพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักเรียนที่สนใจในวิชาคณิตศาสตร์แบ่งตามช่วงอายุ หรือ e-learners เพื่อช่วยนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่เรียนแบบออนไลน์ติดต่อผ่านฟอรัมและกระดานข้อความ (พูลพงษ์ บุญพราหมณ์, 2555)

มีการนำเครือข่ายการเรียนรู้ผ่าน ICT เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาการศึกษา ของหลายประเทศเช่นในประเทศสหราชอาณาจักร มหาวิทยาลัย Cambridge จัดทำโครงการ Millennium Mathematics Project(MMP)เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และภาควิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์เพื่อสนับสนุนการศึกษาคณิตศาสตร์สำหรับเด็กอายุระหว่าง 5-19 ปี และสาธารณชนได้จัดเวทีหนุนเสริมการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นออนไลน์โดยนักศึกษอาสาสมัครของมหาวิทยาลัย ตลอดจนจัดนิตยสารออนไลน์ที่ไม่คิดค่าบริการมีบทความและเรื่องราวใหม่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ส่วนมหาวิทยาลัย Warwick จัดหลักสูตรการเรียนการสอนทางไกลเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในวิชาศิลปะ เน้นการทดลองปฏิบัติ และให้ทำโครงการ วิจัย และนำเสนอรายงานผลในรูปแบบภาพยนตร์สั้นระยะเวลาครึ่งชั่วโมง ในสหรัฐอเมริกาวิทยาลัย Johns

แผนภาพที่ 2.4 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้โดย

Christopher Cross & Scott Jofitus

Hopkins จัดโครงการ Center for Talented Youth : CTY Online สำหรับเด็กที่มีความสามารถสูงตั้งแต่ ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาได้เรียนวิชาการที่หลากหลายในเวลาใดก็ได้ สถานที่ใดก็ได้ ด้วยระบบการสอน ทางไกลบนอินเทอร์เน็ตและมหาวิทยาลัย Stanford มีโครงการ Education Program for Gifted Youth ซึ่งเป็น โครงการสอนทางไกลโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ ภาษาอังกฤษ โปรแกรม คอมพิวเตอร์และวิชาอื่นๆสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ สำหรับในประเทศออสเตรเลีย มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี Swinburne มีโครงการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนมัธยมศึกษา นอกจาก การจัดหลักสูตร 1 วันในมหาวิทยาลัยเพื่อเตรียมสอบหรือเรียนเทคโนโลยีก้าวหน้าใหม่ๆ ยังจัดบริการออนไลน์ วิชาตามหลักสูตรหรือการแข่งขันพัฒนาเกมส์เป็นทีมโดยมีนักศึกษาเป็นผู้ตัว หรือหลักสูตร 6 สัปดาห์สำหรับ พัฒนาครูฟิสิกส์และคณิตศาสตร์ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2553)

สำหรับประเทศไทย มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้จัดระบบการเรียนการสอนทางไกลแบบ E-Learning ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ และการให้คำปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ นักศึกษาผ่านเครือข่ายสังคม ออนไลน์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้จัดบริการด้านการเรียนการสอนทางไกลแก่สถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลด้วย ระบบอินเทอร์เน็ต

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและการร่วมมือร่วมพลัง (Participation and Collaboration)

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมและการร่วมมือร่วมพลัง

ความหมายของการมีส่วนร่วม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 อ้างถึงใน สุมาลี พงศดิยะไพบุลย์และคณะ 2555) และ นักพัฒนาหลายท่าน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อ้างถึงใน ปิยะ ประทีปภักดิ์, 2546 : 9-10) (เสน่ห์ จามริกและ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อ้างถึงใน มาริสา โกเศยะโยธิน, 2543) ได้ให้ความเห็นความหมายของการมีส่วนร่วม สรุป ได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง มีส่วนร่วมในการ พัฒนาในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิดค้นปัญหา แก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของ ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น และไปในทิศทางที่พึงปรารถนา

สำหรับไพรัตน์ เตชะรินทร์ (อ้างถึงใน ธวัช สิทธิกิจโยธิน, 2543) ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐ ในส่วนภูมิภาค เสนอความหมายและหลักการสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า เป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในชุมชน ทั้งรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ความหมายของการร่วมมือร่วมพลัง (collaboration)

การร่วมมือรวมพลัง มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลายคำเช่น การปรึกษาหารือ (consultation) การมีส่วนร่วม (participation and involvement) การทำงานเป็นทีม (teamwork) การทำงานเป็นกลุ่ม (group work) และการทำงานแบบเครือข่าย (network) นงลักษณ์ วิรัชชัย, อวยพร เรืองตระกูล และ วิทยุทัต อยู่ในศิล (2551) ได้อธิบายความแตกต่างของรูปแบบการทำงานทั้ง 5 แบบข้างต้นไว้ดังนี้ **การทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง** หมายถึง การทำงานที่ครูทุกคนในขณะทำงานมีปัญหาร่วมกัน ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยแต่ละคนมีส่วนเป็นเจ้าของงาน มีสถานภาพเท่าเทียมกันที่จะอภิปราย ถกเถียง และจัดหาสารสนเทศมาแลกเปลี่ยน แบ่งปันกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด ส่วน**การปรึกษาหารือ** หมายถึง รูปแบบการทำงานที่ครูซึ่งมีหน้าที่โดยตรงไปขอรับคำชี้แนะจากที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี ลักษณะการทำงานแบบนี้จึงมีความแตกต่างระหว่างสถานภาพของผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา สำหรับ **การทำงานเป็นทีม** หมายถึง รูปแบบการทำงานที่มีหัวหน้าทีมที่มีอำนาจหรือมีอาวุโสสูงกว่าและมีทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันทำงานตามแผนการดำเนินงานที่ร่วมกันกำหนด โดยสมาชิกต้องมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและอภิปรายกันเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่ทุกคนเห็นพ้องตรงกัน สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบงานบางส่วนที่ต้องอาศัยหลักการร่วมกันในการทำงาน งานของสมาชิกแต่ละคนไม่มีชิ้นใดที่สมบูรณ์ต้องนำผลงานของทุกคนมาบูรณาการเข้าด้วยกันจึงจะได้ผลงานกลุ่ม การทำงานรูปแบบนี้มีระดับความเข้มและความผูกพันกับงานน้อยกว่าการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง ในขณะที่ **การทำงานเป็นกลุ่ม** หมายถึง รูปแบบการทำงานที่สมาชิกในกลุ่มมีการปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดกัน โดยสมาชิกแต่ละคนจะรับผิดชอบงานคนละตอน แต่ละตอนก่อนข้างมีความสมบูรณ์ในชิ้นงาน ซึ่งเมื่อนำมาต่อกันจะได้เป็นผลงานของกลุ่ม สำหรับ **การมีส่วนร่วม** ตามแนวปฏิรูปการศึกษา มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูในสถานศึกษาทำงานวิจัยเป็นเพื่อให้ครูใช้งานวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารใช้งานวิจัยเป็นฐานในการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเปลี่ยนจากการมีส่วนร่วม (participation) ไปเป็นการทำงานมีส่วนร่วมและผูกพัน (participation and involvement) คล้ายกับการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง คือเข้าไปร่วมทำงานในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ได้รับรู้ความต้องการ ความสนใจ ความสามารถของครูแต่ละคนและร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาทุกอย่างในโรงเรียน ส่วน**การทำงานแบบเครือข่าย** มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกับการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง โดยที่ความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังขึ้นอยู่กับความไว้วางใจ ความเป็นปึกแผ่น ความซื่อสัตย์และความไม่เห็นแก่ตัว จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ทุกคำข้างต้นหมายถึงการร่วมมือกันทำงาน ร่วมรับผิดชอบงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่ไม่ได้เน้นการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และความเท่าเทียมเหมือนกับการร่วมมือรวมพลัง ดังนั้น งานวิจัยดังกล่าวจึงเลือกใช้คำว่า การร่วมมือรวมพลัง เพราะต้องการให้เกิดสถานการณ์ที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน (win-win situation)

จากการศึกษาความหมายของ collaboration จากพจนานุกรมและ Encyclopedia สรุปได้ว่าการร่วมมือรวมพลัง หมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป ตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา และการปฏิบัติ โดยทำในรูปของหุ้นส่วนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือแบบพันธมิตร เพื่อผลิตผลงานที่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ เช่น การทำหนังสือ หรือการทำงานวิจัย และทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน สำหรับการร่วมมือรวมพลังทางการศึกษา หมายถึง การร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หรือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นต้น (Webster's New Twentieth Century Dictionary, 1983; Encyclopaedia Dictionary of Psychology and Education, 1996; Collins Thesaurus: The Ultimate Wordfinder, 2003; Wikipedia, 2006; Collins COBUILD Advanced Learner's English Dictionary, 2006) จะเห็นได้ว่าการร่วมมือรวมพลังสามารถทำได้สองระดับคือระดับบุคคลและระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีผู้ให้ความหมายเฉพาะลงไปอีกดังนี้

ระดับองค์กร

การร่วมมือรวมพลังระดับองค์กร หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่าง 2 องค์กรขึ้นไป ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป้าหมายความสำเร็จเดียวกัน หรือเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าร่วมกัน เป็นการทำงานที่ร่วมแบ่งปันกันทุกเรื่อง ทั้งเรื่องทุน ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรทางปัญญาและประสบการณ์ด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นการทำงานที่มีอิสระในการตัดสินใจภายใต้กฎระเบียบ (shared rules) มาตรฐาน (norm) และโครงสร้างองค์กร (organizational structure) ที่ร่วมกันกำหนด เช่นการพัฒนาผู้นำแม่โจ้ เป็นต้น (Dragoon, 2004; Imperial, 2004)

ระดับบุคคล

การร่วมมือรวมพลังระดับบุคคล หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในองค์กรเดียวกัน หรือต่างองค์กร เพื่อผลิตผลงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ โดยทุกคนที่เข้ามาทำงานด้วยกันจะมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดเป้าหมาย ร่วมกำหนดความรับผิดชอบ ร่วมมือทำงานไปด้วยกัน มีการสื่อสารและการประสานงานอย่างเปิดเผย ทุกคนมีความเท่าเทียมในสถานภาพและการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจนเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่สำคัญมีส่วนร่วมแบ่งปันความรับผิดชอบในผลงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการรวมพลังความร่วมมือตั้งแต่ขั้นกระบวนการทำงานจนถึงขั้นการได้ผลงาน (Gardner, 2004; Imperial, 2004; จุฑาทิพย์ สร้างสุวรรณ, 2548)

นอกจากนี้ การรวมพลังความร่วมมือระดับบุคคล ยังทำได้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ต้องมีวาระการประชุม ทุกคนรับผิดชอบการทำงานของตนเอง ช่วยกันสร้างพลังและช่วยเหลือกันและกัน (Schultheiss, 2005) และเพื่อให้การร่วมมือรวมพลังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีจิตใจที่พร้อมจะพัฒนา ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการร่วมมือ ให้การยอมรับ ไว้วางใจซึ่งกัน

และกัน มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามารถในการวางแผนจัดการกับความขัดแย้งและทำงานเป็นทีมได้ (ทิพย์ธัมพร เกษโกมล, 2545)

กล่าวโดยสรุป การร่วมมือรวมพลัง หมายถึง การร่วมมือกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล เพื่อสร้างสรรค์ผลประโยชน์ที่มีคุณค่าตามเป้าหมายที่สร้างร่วมกัน โดยในกระบวนการทำงานร่วมกันนั้น ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมกำหนดเป้าหมาย ร่วมวางแผน ร่วมมือทำงาน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมทุน ร่วมแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งทรัพยากรทางปัญญา ร่วมแบ่งปันความรับผิดชอบ และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันและกัน ทั้งนี้ การร่วมมือจะมีประสิทธิภาพและได้ผลงานที่มีประสิทธิผลเมื่อผู้ร่วมงานทุกคนมีความพร้อมใจในการทำงาน มีจิตใจที่พร้อมจะพัฒนา ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการร่วมมือ ยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามารถในการวางแผนจัดการกับความขัดแย้งและทำงานเป็นทีมได้

2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมและการร่วมมือรวมพลัง

รูปแบบการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ (1981 อ้างถึงใน สุมาลี พงศดิยะไพบุลย์และคณะ 2555) ได้รวบรวมรูปแบบการมีส่วนร่วมว่ามี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Conceived) มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้ผลทันทีแต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในที่สุด

ส่วนศรีเพ็ญ ดุรงค์เดช (2539) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับองค์การสหประชาชาติ โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

- 1) การชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม (Mobilization) รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนนโยบายและโครงการพัฒนาเอง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการ แต่จะถูกชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นของการดำเนินโครงการ (Implementation) ลักษณะนี้พบในการวางแผนจากบนลงล่าง (Top-down approach)

- 2) การเจรจาต่อรอง (Mediation) แบบนี้รัฐบาลและตัวแทนของประชาชนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยทั่วไปการริเริ่มโครงการจะมาจากรัฐบาลกลาง แต่

รัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรประชาชน สามารถร่วมตัดสินใจหรือเจรจาต่อผลประโยชน์กับรัฐบาลกลางได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นให้มากที่สุด

3) การจัดการวางแผนด้วยตนเอง (Self-management) รูปแบบนี้ประชาชนในท้องถิ่น เป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนด้วยตนเองแม้กระทั่งการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการด้วยตนเอง ไม่อาศัยความคิดริเริ่มและชักจูงหรือชักชวนจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาลเลย บทบาทของบุคคลภายนอก คือ การทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) ในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องทำการศึกษาวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.3 การร่วมมือและการรวมพลังในการพัฒนาพื้นที่

สีลาภรณ์ บัวสาย(2555) ได้กล่าวว่า แนวคิดหลักของการทำงานวิจัยเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ คือ แนวคิดเรื่องความร่วมมือ(Collaboration) การใช้แนวความคิดเรื่องความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเน้นการทำงานแบบเสริมแรงกันระหว่างคนที่มีความรู้และประสบการณ์ต่างกัน การเสริมแรงซึ่งกันและกันสามารถทำให้แก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ระบุไว้ว่าสกว.ได้ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้ชื่อย่อว่า ABC (Area Based Collaboration) ขอบเขตของพื้นที่นั้นใช้ จังหวัดซึ่งเป็นมิติทางการปกครองที่คนทั่วไปเข้าใจ และเรื่องที่สกว.จับอยู่นั้น คือเรื่องแก้ปัญหาคาใจความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ การเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งหมายถึงการเอาโจทย์ของการพัฒนาจังหวัดนั้นๆเป็นตัวตั้งและมองภาพรวมการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม และหมายถึง การเน้นกลไกในพื้นที่เป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เอง โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการซึ่งเป็น “คนนอก” กับชุมชนและหน่วยงานรัฐในจังหวัดและท้องถิ่นซึ่งเป็น “คนใน” กระบวนการเช่นนี้ได้กลายเป็นกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถของกลไกพัฒนาพื้นที่ เพราะทำให้กลไกนั้นเพิ่มพูนทั้งความรู้และภาคีเพื่อนร่วมงาน ทำให้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การร่วมมือกันในกระบวนการวิจัยเกิดการยอมรับ ความไว้วางใจกันเกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ในลักษณะ “หุ้นส่วนการพัฒนา” เกิดเป็นบริบททางสังคม(social context)ใหม่ นอกจากนี้ได้อธิบายว่า ปัจจัยสำคัญและกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ที่มีความสำคัญตามลำดับ คือ เครือข่าย ข้อมูลความรู้ และเงิน เครือข่ายเป็นพลังการขับเคลื่อนสำคัญ เพราะเป็นการสร้างความร่วมมือ การทำให้ปัจจัยทั้งสามมาเชื่อมต่อกันได้ต้องอาศัย “กระบวนการ” เพื่อเชื่อมโยงภาคีและเชื่อมความรู้ ในประเด็นนี้เอง วิจารย์ พานิช(2555) กล่าวว่า ความสำเร็จของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่สำเร็จจาก 3 พลัง คือ พลังความรู้ พลังความร่วมมือและพลังของการจัดการ พลังของการจัดการคือ ไปสร้างกลไกจัดการความร่วมมือและสื่อสารในพื้นที่ เพื่อสร้างเป้าหมายร่วม อันนำไปสู่การใช้พลังความร่วมมือและพลังความรู้ และยังได้กล่าวว่า การร่วมมือพัฒนากันของคนในพื้นที่เป็นกระบวนการแนวราบ เป็นกิจกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องหลากหลาย บทบาทเน้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ แต่ต่างบทบาทกัน

สุธีระ ประเสริฐสรรพ ได้ให้ความเห็นว่า (2555) ได้ระบุว่า การพัฒนาพื้นที่แบบ ABC นั้น ต้องการความรู้ 2 ประเภท คือความรู้เพื่อการปฏิบัติและความรู้เพื่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ได้เสนอว่า การพัฒนาพื้นที่จำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาด้วย เพราะประเทศไทยมีการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน เด็กในพื้นที่หนีออกไปเรียนนอกพื้นที่ เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ได้ พื้นที่จำนวนมาหมดกำลังลงเรื่อยๆ เพราะคนทิ้งถิ่น การพัฒนาการศึกษาจึงต้องบูรณาการการศึกษากับความเป็นจริงในพื้นที่ให้เด็กรู้สึกผูกพันกับพื้นที่พร้อมกันเห็นโอกาสการอยู่ต่อในพื้นที่

2.4 การร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษาและภาคีต่างๆในพื้นที่

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งที่รวมคนที่มีศักยภาพและความรู้ ในงานขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ของ สกว. มหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นตัวช่วยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งได้เข้าร่วมพัฒนาพื้นที่ โดยดำเนินการวิจัยในพื้นที่ในลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ โดยเฉพาะ “คนใน” เพื่อตั้งโจทย์และแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน ปิยะวัติ บุญหลง (2555) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “มีบุคลากรจากมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งมีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาพื้นที่ แต่เมื่อมองเชิงระบบทั้งคนและทรัพยากรที่ลงไปในการนี้ ยังน้อยมากเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่นๆ จึงถึงเวลาที่จะให้ความสำคัญของการจัดระบบมหาวิทยาลัยใหม่ ให้เหมาะสมกับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่” และสิลาภรณ์ บัวสาย (2555) กล่าวว่า “จากประสบการณ์การสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่ของสกว. ได้พบว่า ระบบบริหารจัดการการวิจัยในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่แม้แต่มหาวิทยาลัยชั้นนำยังมีข้อจำกัด ทำให้ไม่สามารถระดมนักวิจัยฝีมือดีมาทำงานร่วมกันเพื่อตอบโจทย์การแก้ปัญหของคนในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ” และในประเด็นนี้ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2555) ได้เสนอว่า “ในพื้นที่ที่จะพัฒนาต่อไปได้โดยตนเอง ต้องมีสมองที่ใหญ่และกระจายเต็มพื้นที่ สมองหมายถึงคนที่มีความรู้ความสามารถในการดูดซับความรู้และความสามารถในการหาและสร้างความรู้ บทบาทของ บทบาทของมหาวิทยาลัยคือต้องสร้างคน เพื่อรักษาให้มันสมองในพื้นที่เจริญเติบโต การศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สมองกระจายออกเต็มพื้นที่”

ในด้านการศึกษา การร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษา เกิดขึ้นมาหลายปีแล้วในหลายรูปแบบต่างๆ ที่เห็นเด่นชัด เช่น มหาวิทยาลัยให้การฝึกอบรมวิชาชีพครู การให้คำปรึกษาหารือ รวมถึงการทำงานวิจัยร่วมระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยและครูในโรงเรียน หรือการช่วยเหลือคณะครูในการนำวิธีการวิจัยไปใช้ปรับปรุงการทำงานให้กว้างขวาง ชับซ้อน อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล บทบาทของสถานศึกษาที่ผ่านมามักเป็นความร่วมมือที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ให้และครูหรือบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้รับ แต่ในระยะต่อมา จะมีลักษณะเป็นการร่วมมือในกระบวนการต่างๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ที่ติดตัวของแต่ละฝ่ายและร่วมมือดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นตัวอย่างมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ได้จัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน ภายใต้โครงการมหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับชีวิตประจำวัน อาชีพและ

ถึงแวดลอม ช่วยพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูและนักเรียน มีเป้าหมายให้เกิดประโยชน์แก่ครูและนักเรียนในโรงเรียนทุกระดับตั้งแต่เด็กที่มีโอกาสในการศึกษาและด้อยโอกาส มีนักเรียนในโรงเรียนรอบวิทยาเขตฝั่งธนบุรีและราชบุรีและในถิ่นทุรกันดาร ตัวอย่างโครงการที่ดำเนินงานตามรายงานประจำปี 2552 และ 2553 ได้แก่ โครงการวิทยาศาสตร์กับการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ในโครงการนี้ได้ประสานเครือข่ายและร่วมมือสถาบันต่างๆด้วย เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ(SIPA) โครงการเสริมเพื่อปรับพื้นฐานการศึกษาของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมสอนเสริมให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 เพื่อให้แก่นักเรียนมีทักษะและความพร้อมในการเรียนและเข้าสอบเพื่อเรียนต่อในระดับสูง โครงการลดช่องว่างดิจิทัลสำหรับเยาวชนในถิ่นทุรกันดารโดยอบรมความรู้เบื้องต้นในการใช้อินเตอร์เน็ตและการเขียนโฮมเพจเบื้องต้น โครงการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียน ซึ่งดูแลและให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ และการจัดค่ายวิทยาศาสตร์แก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โครงการ 2B-KMUTT ซึ่งเป็นโครงการคัดเลือกนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทำวิจัยและใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มวิจัย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยช่วงปิดภาคเรียนและมีการคัดเลือกเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยหรืออาจได้รับทุนเพชรพระจอมเกล้า(รายงานมหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ประจำปี 2546 –2553)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาทั้งในลักษณะของการร่วมมือรวมพลัง (school-university collaboration) และหุ้นส่วน (school-university partnership) (Bartel และ Young (2000); Dyer และ Powell (2001); Daniel, Hempel และ Srinivasan (2002); Whyte และ Ellis (2004); Sutherland, Scanlon และ Sperring (2005); Schultheiss (2005); Erickson และคณะ (2005); Davies, Edwards, Gannon และ Laws (2007); Lang, 2001 และ Schulz และ Hall, 2004) สรุปได้ว่า ความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาเกิดขึ้นเนื่องจากคุณลักษณะ 18 ประการต่อไปนี้

- 1) การมีเป้าหมายร่วมกันและความสนใจส่วนตัวเหมือนกัน
- 2) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และภารกิจร่วม (clear focus)
- 3) ความไว้วางใจและความเคารพนับถือระหว่างกัน
- 4) กระบวนการทำงานยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และความต้องการของสมาชิก
- 5) ความเต็มใจร่วมมือทำงานของครู
- 6) ความเต็มใจในการเข้าร่วมโครงการ
- 7) การแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) และการถ่ายโอนความรู้ (knowledge transfer)

- 8) การแลกเปลี่ยนการตัดสินใจทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายจนถึงขั้นนำสู่การปฏิบัติ
- 9) การแลกเปลี่ยนสารสนเทศและการสื่อสาร
- 10) การแลกเปลี่ยนความเข้าใจในวัตถุประสงค์และจุดเน้นของการทำงานร่วมกัน
- 11) การสนับสนุนทั้งเวลาและเงินเป็นรายปีอย่างเพียงพอ
- 12) การใช้จ่ายในการประสานงานอย่างประหยัด ความพึงพอใจ
- 13) ความพึงพอใจ
- 14) ความผูกพันระยะยาว
- 15) การส่งเสริมสนับสนุนจากทีมงานและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนางาน
- 16) การวางแผนกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วม
- 17) การสร้างและการแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ในระดับต่างๆ
- 18) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ

อรุณศรี จิตต์แจ้ง (2553) ซึ่งได้ทำการสังเคราะห์โครงการ/แผนงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน และองค์กรภาคี เพื่อการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหประชาชาติ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ได้ข้อสรุปว่า รูปแบบเครือข่าย แบ่งได้เป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่โครงการของรัฐ ซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานกลางบริหารหรือกำกับกำกับการดำเนินงานโดยคณะกรรมการ มีมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นแกนหลักทางวิชาการหรือองค์กรสนับสนุนทางด้านวิชาการ กลุ่มที่สอง ได้แก่โครงการของรัฐ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์บริหารและแกนหลักทางวิชาการ กลุ่มที่สาม ได้แก่ โครงการที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ริเริ่มและเป็นแกนหลักทางการบริหารและวิชาการดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนและองค์กรในเครือข่าย หรือบริการชุมชนของมหาวิทยาลัย สำหรับนางลักษณ์ วิรัชชัย (2549) ได้ทำการสังเคราะห์รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านการปฏิรูปการศึกษา ได้ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือ โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้เพราะ มีพี่เลี้ยงที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัย

ตัวอย่างความร่วมมือรวมพลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนในประเทศและต่างประเทศจะปรากฏดังรายละเอียดในตอนต่อไป

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเครือข่ายทางการศึกษา และการใช้เครือข่ายทางการศึกษาและการร่วมมือรวมพลังในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย ได้แก่

3.1 องค์ความรู้จากการดำเนินงานของประเทศไทย

3.1.1 สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ได้ดำเนินโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 4 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา ประการที่สอง เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยในรูปแบบต่างๆ ในสถานศึกษานำร่อง ประการที่สาม เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโครงการ และประการที่สี่ เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานและจัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (research and development) กลุ่มเป้าหมายหลักของการวิจัย คือ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำร่อง ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร รวมมีสถานศึกษาในโครงการวิจัยทั้งสิ้น 25 สถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายรอง คือ ครูในสถานศึกษานำร่อง จำนวนอย่างน้อย 10 คนต่อสถานศึกษา นักวิจัยจากส่วนกลางซึ่งเป็นอาจารย์คณะครุศาสตร์ และนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งเป็นนิสิตปริญญาเอกภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จบการเรียนรายวิชาแล้ว รวมมีนักวิจัยในโครงการทั้งสิ้น 30 คน การวิจัยครั้งนี้มีช่วงระยะเวลาดำเนินงานในภาคปลาย ปีการศึกษา 2548 และภาคต้นปีการศึกษา 2549

โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย เป็นโครงการวิจัยที่มีการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังหลายแบบ ดังนี้

1) รูปแบบการทำวิจัยแบบร่วมมือรวมพลัง การดำเนินงานโครงการฯ เป็นการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังกันหลายระดับ ได้แก่ (1) ระดับองค์กรกับองค์กร คือ ศูนย์คุณธรรม ผู้ให้ทุนทำวิจัย กับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือศูนย์คุณธรรมกับสถานศึกษานำร่อง หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับสถานศึกษานำร่องในโครงการวิจัย (2) ระดับบุคคลกับบุคคลต่างสถาบัน คือระหว่างนักวิจัยจากส่วนกลางของโครงการที่เป็นอาจารย์คณะครุศาสตร์ กับครูในสถานศึกษานำร่อง หรือระหว่างนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยกับครูในสถานศึกษานำร่อง และ (3) ระดับบุคคลกับบุคคลภายในสถาบันเดียวกัน เช่น การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยส่วนกลาง หรือการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากส่วนกลางและนักวิจัยในพื้นที่ รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างครูในสถานศึกษานำร่อง

2) การวางระบบการทำงาน เนื่องจากเป็นการทำวิจัยแบบร่วมมือรวมพลังหลายระดับ จึงมีการกำหนดเป็นข้อตกลงในการทำงานของสถานศึกษานำร่อง บทบาทของสถานศึกษานำร่อง และบทบาทของนักวิจัยทั้งส่วนกลางและในพื้นที่ และสถานศึกษานำร่องทุกโรงได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างขึ้นภายใต้ความเห็นชอบของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูในสถานศึกษา

3) กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง นักวิจัยในโครงการร่วมระดมความคิดเห็นในการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการวิจัยทุกระดับ ทั้งระดับนักเรียน ระดับครู ระดับนักวิจัย และระดับ

โครงการวิจัย โดยเฉพาะในระดับครู มีตัวบ่งชี้เรื่อง “ระดับของการมีคุณลักษณะของความเป็นครูที่พึงประสงค์” เช่น ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกันระหว่างครูในสถานศึกษา การปรับตัวของครู เป็นต้น สำหรับระดับนักวิจัยมีตัวบ่งชี้เรื่อง “ความสามารถในการทำงานร่วมกับครูในสถานศึกษา การมีคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม” ส่วนระดับโครงการวิจัย มีตัวบ่งชี้ที่กล่าวถึง “ความสามารถในการวางระบบการบริหารและการบริหารโครงการให้ดำเนินงานตามแผน” นอกเหนือจากนี้สถานศึกษานำร่องเองยังมีความร่วมมือกันระหว่างครูนักวิจัยในสถานศึกษานำร่องที่จะคิดและกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงานวิจัยเองนอกเหนือจากการกำหนดโดยนักวิจัยจากส่วนกลางในโครงการวิจัย

4) **การจัดกิจกรรมเสริม** ในระหว่างการทำงาน ได้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือร่วมพลังเป็นระยะ ๆ ได้แก่ การจัดสัมมนาเด็กและเยาวชนไทย “ตั้งสัจจะปฏิบัติ พัฒนาตน” ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อร่วมกันอภิปรายถึงสภาพและปัญหาของเยาวชนและสังคมปัจจุบันและกำหนดเป็นปณิธาน โครงการสัมมนาเด็กและเยาวชนไทย การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน ระหว่างครูแต่ละสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงการจัดประชุมอบรมครูเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียน

5) **ความสำเร็จของโครงการ** ความสำเร็จของโครงการอยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีข้อมูลชัดเจนว่า ส่วนหนึ่งมาจากการร่วมมือร่วมพลังในการทำงานระหว่างครูในสถานศึกษา และระหว่างครูกับนักวิจัยในโครงการ รวมถึงมีผลจากการถอดบทเรียนจากการวิจัยที่สรุปได้ว่าความสำเร็จของการดำเนินงานส่วนหนึ่งมาจากการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมทำงาน สร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะ

จากลักษณะของโครงการฯ ที่นำเสนอข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการร่วมมือร่วมพลังด้านการวิจัยและพัฒนาในโครงการเร่งสร้างฯ มีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจ ศึกษาวิจัย รวม 3 ประการ ประการที่ 1 เป็นการร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษา โดยมีผู้ประสานงานทำหน้าที่ที่เปลี่ยน ที่ปรึกษาประจำสถานศึกษา โดยผู้ประสานงานเป็นนิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิจิตรวิทยาการวิจัย ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการวิจัยและพัฒนาในระดับสูง เป็นนิสิตที่จบการเรียนรายวิชาแล้ว และมีเวลาไปเยี่ยมสถานศึกษา ให้คำปรึกษา ร่วมมือร่วมพลังกับครูได้เต็มที่ ประการที่ 2 เป็นการร่วมมือร่วมพลังที่มีงบประมาณสนับสนุน และได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา และประการสุดท้าย เป็นการร่วมมือร่วมพลังที่สอดคล้องกับความต้องการของครู

3.1.2 ต่อมา สุภาพร โกเฮงกุล (2551) ได้ดำเนินการศึกษาเรื่องอิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนด้านการวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาสภาพของการร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนา 2) พัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัย

และพัฒนา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้าน กลยุทธ์ การแลกเปลี่ยน และการถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนา

งานวิจัยมีกรอบแนวคิดคือ โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังพัฒนาขึ้นจากโมเดลที่พัฒนาขึ้นจากโมเดลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนความรู้ ของDyer และ Powell ผสมผสานกับแนวคิดกลยุทธ์การร่วมมือรวมพลังรู้การร่วมมือรวมพลังของ Wu และคณะ (2004) แนวคิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของ Dyer และ Powell (2001) และการถ่ายโอนความรู้ของ Daniel, Hempel และ Srinivasan (2002) และความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการทำงานของBrookhart และ Loadman (1990)

แนวคิดกลยุทธ์การร่วมมือรวมพลังของ Wu และคณะ (2004) Wu เชื่อว่า การร่วมมือรวมพลังจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการเสริมหนุนด้วยกลยุทธ์ และได้พิสูจน์พบว่ากลยุทธ์การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน 7 ประการที่ชื่อว่า Diamond theory ของ Michael E. Porter สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมหนุนการ ร่วมมือรวมพลังระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กของไต้หวันได้ ซึ่ง Wu ได้ตั้งชื่อใหม่ว่า Wu's advantageous collaboration strategies อันได้แก่ การสนับสนุน โครงสร้างพื้นฐานการเสริมสร้างสมรรถนะครู การบูรณาการงานสถานศึกษา การผสานวิสัยทัศน์ (collaboration vision building) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายพันธมิตร (alliance networking) และการประสานต้นสังกัด (government supporting) ดังแสดงในภาพที่ 2.5

ส่วนแนวคิดของ Dyer และ Powell (2001) Dyer และ Powell เชื่อว่าการร่วมมือรวมพลังระหว่างบริษัทร่วมทุนจะสำเร็จได้คุณลักษณะของบริษัทร่วมทุนเหล่านั้นต้องคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องรู้จักกันมาก่อน มีบุคลากรจำนวนใกล้เคียงกัน มีความมั่นคง ตั้งอยู่ไม่ไกลกัน มีความไว้วางใจกันมากพอที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี สารสนเทศกันอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และใช้ค่าใช้จ่ายในการประสานงานอย่างประหยัด เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคผลผลิตภัณฑ์ใหม่ เทคโนโลยีใหม่ และเครือข่ายใหม่

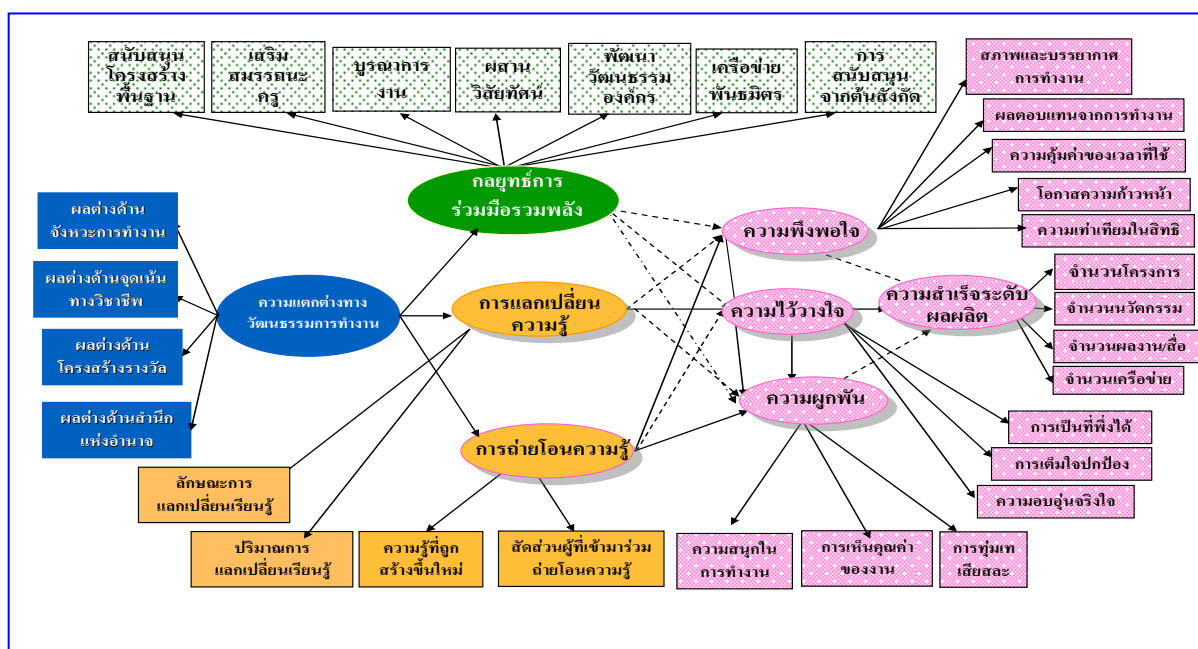

แผนภาพที่ 2.5 แนวคิดของ Wu และคณะ

แนวคิดการถ่ายโอนความรู้ของ Daniel, Hempel และ Srinivasan (2002) เชื่อว่า การรวมพลังความร่วมมือระหว่างองค์กรจะประสบความสำเร็จเป็นความผูกพันระยะยาว เมื่อองค์กรเหล่านั้นมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมการถ่ายโอนความรู้ของบุคลากรทั้งภายในองค์กรเดียวกันและต่างองค์กร ส่วน Brookhart และ Loadman (1991) มีความเชื่อว่า การร่วมมือรวมพลังจะสำเร็จได้เมื่อบุคคล 2 กลุ่มที่มาจากวัฒนธรรมการทำงานต่างกันจะต้องมีระดับความสอดคล้องของความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน หรือแตกต่างกันไม่มาก ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีมากจะส่งผลให้ระดับการร่วมมือรวมพลังลดลง ซึ่ง Brookhart และ Loadman ได้ทำการพิสูจน์แล้วว่าวัฒนธรรมการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยและครูในสถานศึกษามีความแตกต่างกันใน 4 มิติ คือ จังหวะการทำงาน จุดเน้นทางวิชาชีพ โครงสร้างรางวัลของอาชีพ และสำนักแห่งอำนาจ

โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลัง ที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (theoretical framework) ของงานวิจัยนี้ ดังแสดงในแผนภาพ 2.6

ผลการวิจัยที่สำคัญคือ 1) สภาพการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นการทำงานร่วมกันโดยมีงบประมาณสนับสนุนระหว่างนักวิจัยพี่เลี้ยง 1-2 คนกับครูแกนนำประมาณ 5-20 คน ซึ่งมีบริบทต่างกันด้านวัฒนธรรมการทำงาน มุ่งทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน กิจกรรมสำคัญเป็นการแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ โดยผ่านการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่องตลอดภาคการศึกษา 2) โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการ

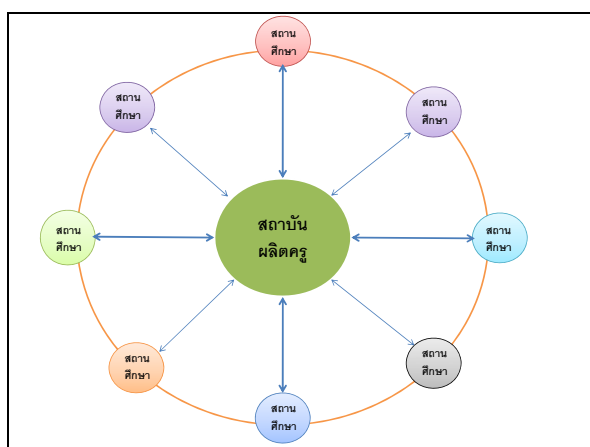

แผนภาพ 2.6 โมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลัง (Conceptual model)

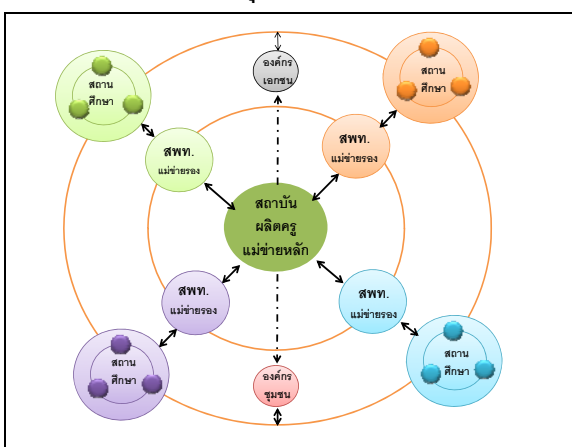
รวมมีอรรถพลังที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า $\chi^2 = 268.493$, $df=24$, $p=0.166$, $GFI=0.969$, $AGFI=0.942$, $RMR=0.044$ 3) อิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของการรวมมีอรรถพลังด้านการวิจัยและพัฒนาเท่ากับ 0.002, 0.147 และ 0.099 ตามลำดับ โดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจ ความไว้วางใจและความผูกพัน ลักษณะของอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรความผูกพันมีอิทธิพลต่อการรวมมีอรรถพลังสูงสุดเท่ากับ 0.256

3.1.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2554) ได้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2) เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ และ (3) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ ดังกล่าว โดยสนับสนุนให้สถาบันผลิตครู 11 แห่ง รับไปดำเนินการ ได้แก่ 1) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 4) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 5) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 8) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 9) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 10) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 11) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ซึ่งแต่ละสถาบันมีอิสระในการกำหนดหลักการแนวคิด และการดำเนินงานภายใต้บริบทของสถานการณ์เชิงพื้นที่นั้น ๆ

ผลการดำเนินงาน ด้านนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกระจายความรับผิดชอบไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับโครงสร้างของรูปแบบเครือข่าย มี 2 ลักษณะ (ภาพที่ 2.7) คือลักษณะแรก คือการดำเนินงานโดยคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นแกน

รูปแบบเครือข่ายที่ 1

รูปแบบเครือข่ายที่ 2

แผนภาพที่ 2.7 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันผลิตครู

กลางหรือเครือข่ายหลัก มีสถานศึกษาเป็นเครือข่ายรอง ส่วนลักษณะที่สองมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาลเป็นเครือข่ายรอง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับลูกข่ายซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัดโดยจะเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรเอกชน ตัวแทนประชาชน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆเข้าร่วมในการดำเนินงานใน ขั้นตอนและกิจกรรมต่างๆทั้ง 2 ลักษณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554 ค)

จากการสังเคราะห์รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ จาก 11 สถาบันผลิตครู ผู้สังเคราะห์งานได้เสนอว่า สถาบันผลิตครูคือเครือข่ายหลัก แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยงสถาบันผลิตครูทั้งหมดเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งทำหน้าที่แสวงหาแหล่งทุน ประสานงาน ติดตามผล จัดทำ และดูแลเว็บไซต์ ลงข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ อีกทั้งบริหารจัดการเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น คณะนักวิจัยจึงได้เสนอแนะรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้อีกรูปแบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยให้มองการศึกษาในระดับชาติ เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานของเครือข่ายในนโยบายหลักได้แก่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา แสวงหาทุน สนับสนุน ประสานงาน ติดตามผล และจัดทำและดูแลเว็บไซต์ อัปเดตข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดทำวารสาร ออนไลน์ สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ในการสนับสนุนการบริการทางวิชาการ เช่นเป็นที่ปรึกษาจัดอบรม จัดประชุมทางวิชาการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมอบรางวัล หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีผลงานดีเด่น และ รายงานผลการดำเนินงานต่อองค์กรศึกษาระดับชาติ

3.2 องค์ความรู้จากการดำเนินงานของต่างประเทศ

3.2.1 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/นงลักษณ์ วิรัชชัย (2549) ได้ทำการศึกษารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสืบค้น ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระจากเอกสารเกี่ยวกับนวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ได้แนวคิดพื้นฐานสำหรับเป็นรูปแบบต้นร่างเพื่อการวิจัยและพัฒนาแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน รวมถึงการขยายเครือข่ายต่อไป ภายใต้กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 4 ด้าน คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม การพัฒนาครู การรวมพลังระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครอง และการสร้างโรงเรียนเป็นเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้และ/หรือการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งในกรณีการสนับสนุนโดยตรงจากภาครัฐและเขตพื้นที่การศึกษา การทำงานแบบร่วมมือรวมพลังระหว่างโรงเรียนกับสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันระดับอุดมศึกษา และการสนับสนุนโดยตรงจากภาคเอกชน

ผลการศึกษา พบว่า ความมั่นคงของหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการปฏิรูปการเรียนรู้ในต่างประเทศ มีหลายแบบ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัย ทุกหน่วยงานมีความมั่นคง มีสำนักงาน มีบุคลากรทั้งที่เป็นนักการศึกษาและนักวิจัยประจำโครงการ รัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้สามารถดำเนินงานต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอน นอกจากนี้ ยังพบว่า โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้เพราะ มีพี่เลี้ยง/ที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัย แต่ไม่มีรายละเอียดการดำเนินงานที่

ชัดเจนด้านบทบาทและวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำ ความขัดแย้งที่เกิดจากภาระงานที่เพิ่มขึ้น และสาระที่อธิบายว่าสิ่งใดที่เปลี่ยนแปลง/ที่ปรึกษาทำแล้วมีผลสูงมากต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน

3.2.2 สำหรับรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในต่างประเทศที่เป็นความร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัย สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร ชุมชน พ่อแม่ และองค์กรภาคีต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ฮังการี ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สามารถจำแนกรูปแบบเครือข่ายวัตถุประสงค์การหนุนเสริมและกลุ่มเป้าหมาย สาระและวิธีดำเนินการ รวมทั้งกิจกรรมและเครื่องมือในการดำเนินงานได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2553)

1) รูปแบบเครือข่าย โครงการเครือข่ายหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในการศึกษาระดับพื้นฐาน สรุปได้เป็น 3 กลุ่มคือดังนี้กลุ่มที่หนึ่งได้แก่ โครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานกลาง บริหารหรือกำกับกำกับการดำเนินงานโดยคณะกรรมการ โดยมีมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นแกนหลักทางวิชาการ หรือเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการ กลุ่มที่สอง ได้แก่โครงการของรัฐซึ่งมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์บริหารและแกนหลักวิชาการ มหาวิทยาลัยพัฒนารูปแบบหรือวิธีการพัฒนาการเรียนรู้จากผลงานวิจัย และนำไปใช้กับโรงเรียนเครือข่าย ด้วยความสนับสนุนจากองค์กรของรัฐระดับชาติ หรือมลรัฐหรือท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 โครงการที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ริเริ่มและเป็นแกนหลักทางการบริหารและวิชาการดำเนินการเป็นเครือข่าย รวมพลังกับโรงเรียน ภาครัฐกิจอุตสาหกรรม องค์กรของรัฐ ชุมชน พ่อแม่ องค์กรท้องถิ่น และองค์กรภาคีอื่น ๆ โดยอาจได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ หรือเป็นการดำเนินงานด้วยเงินค่าบำรุงจากสมาชิก หรือริเริ่มดำเนินการในลักษณะงานบริการชุมชน (Outreach Program หรือ Community Services) ทั้งที่เป็นเครือข่ายและเปิดกว้าง ด้วยงบประมาณของมหาวิทยาลัย หรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือมูลนิธิต่าง ๆ หรือภาคเอกชน โดยมีมหาวิทยาลัยจัดสรรบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ และความรู้ความเชี่ยวชาญสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการ

2) วัตถุประสงค์การหนุนเสริมและกลุ่มเป้าหมาย จำแนกโครงการตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 4 ประเภท คือ(1) การพัฒนาการศึกษาโดยรวมหรือพัฒนาทั่วทั้งโรงเรียน ไม่เฉพาะเจาะจงสาขาวิชา ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา บางโครงการมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงและด้อยโอกาส หรือเด็กในพื้นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย (2) การพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ ทุกโครงการมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายนักเรียนในระดับชั้นไม่เกินปีที่ 8 ที่เป็นเด็กด้อยโอกาส ยากจน ผลการเรียนต่ำ เด็กชนพื้นเมือง และเด็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล (3) การพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ครอบคลุมถึงการพัฒนาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ซึ่งรวมถึงเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิศวกรรม เทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศ ในระดับตั้งแต่ก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา โดยมุ่งหวังว่าเด็กมีความสนใจในวิชาดังกล่าวมากขึ้นและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีขึ้นมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและเข้าสู่อาชีพดังกล่าวในอนาคตด้วย (4) การพัฒนาการเรียน

การสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ(Gifted and Talented) และการศึกษาลำดับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ได้แก่ เด็กด้อยโอกาส ขาดทุน ผู้อพยพ ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง หรือเด็กในภูมิภาคชนบทห่างไกลซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา

3) ภาระและวิธีดำเนินการตามประเภทโครงการ

โครงการส่วนใหญ่ใช้การวิจัยหรือผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยเป็นหลัก สำคัญ การเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากความร่วมมือกันของนักเรียนในการเรียนรู้และแก้ปัญหา การสนองความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียน การลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์หรือห้องทดลอง ปฏิบัติการ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ นอกจากนี้กระบวนการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมของครูใหญ่ ครู บุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียนทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง สมาคมนักเรียนเก่า สมาคมผู้ปกครองและครู องค์กรทางการศึกษาสังคมและการปกครองระดับท้องถิ่น ชุมชน มูลนิธิ ภาคเอกชน ซึ่งอาจมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการโรงเรียนหรือกรรมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และอาจจัดกิจกรรมของตนเองเสริมภายนอกโรงเรียนคู่ขนานไปด้วย หรือให้สนับสนุนทางการเงิน หรือเวลา หรือความรู้ความคิดเห็นหรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ตามความพร้อมของแต่ละคนหรือองค์กร

4) บทบาทของหุ้นส่วนในเครือข่าย

องค์กรหรือบุคลากรที่มีส่วนร่วมในเครือข่ายในฐานะแกนหลักหรือหุ้นส่วน มีบทบาทดังต่อไปนี้(1) มหาวิทยาลัย เป็นแกนหลักเครือข่ายหรือแกนหลักทางวิชาการ จัดหลักสูตรหนุนเสริมโดยการบรรยายหรือการใช้โครงการวิจัย การให้คำแนะนำปรึกษา การเป็นที่เลี้ยงทางการวิจัย การตีพิมพ์ให้แก่ นักเรียน การเปิดให้นักเรียนและครูเข้าไปใช้ห้องทดลองปฏิบัติการของสาขาวิชาต่าง ๆ การใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด (2) โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยดำเนินการที่สำคัญ ต้องระดมบุคลากรภายในตั้งแต่ครูใหญ่ ครู บุคลากรด้านต่าง ๆ บรรณารักษ์ ในการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตลอดกระบวนการตามบทบาท (3) องค์กรทางการศึกษาระดับท้องถิ่น สนับสนุนในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภาครัฐระดับสูงขึ้นไป การให้คำแนะนำปรึกษาด้านการดำเนินโครงการ การช่วยแสวงหาความช่วยเหลือทางวิชาการหรือการเงินจากภายนอก (4) พ่อแม่และสมาคมผู้ปกครองและครู การจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก การให้ความสนับสนุนด้านความรู้ หรือเวลา หรือเงินอุดหนุนตามอัธยาศัย การแสวงหาความสนับสนุนจากภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ และการช่วยเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของเครือข่าย (5) ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม มีบทบาทในการให้ความรู้ด้วยการบรรยายหรือจัดกิจกรรมหนุนเสริม เปิดสถานที่ประกอบการหรือห้องทดลองปฏิบัติการให้สำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน การร่วมให้คำแนะนำ และ/หรือการจัดสรรเงินอุดหนุนการดำเนินงานเครือข่าย (6) องค์กรหรือผู้เชี่ยวชาญระดับท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน ศิลปินพื้นบ้าน ภาคประชาสังคม ศูนย์ประชาคม หอสมุดประจำท้องถิ่น ฯลฯ อาจร่วมมีบทบาทในเครือข่ายโดยการแบ่งปันความรู้ความเชี่ยวชาญหรือเวลา หรือวัสดุเงินอุดหนุนในรูปแบบของการร่วมเป็นคณะทำงาน การบรรยาย การสอนเสริม การตีพิมพ์ การจัดกิจกรรมหนุนเสริมของตนเอง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

จากการสังเคราะห์เครือข่ายการเรียนรู้ดังกล่าว พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ได้แก่ (1) การดำเนินงานโดยองค์กรหรือหน่วยงานในนามของสถาบัน(Institutionalization) มิใช่ในฐานะส่วนบุคคล โดยมหาวิทยาลัยอาจมอบหมายคณะวิชา หรือองค์กรเรียกชื่ออื่นใดที่มีอยู่แล้ว หรืออาจตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ และอาจมีคณะกรรมการอำนวยการทำหน้าที่กำกับดูแลตามความจำเป็นและเหมาะสม การดำเนินงานโดยองค์กรภายใต้โครงสร้างการบริหารของสถาบันเช่นนี้ ทำให้สามารถกำหนดนโยบายและแผนงานด้านกิจกรรม บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ ทรัพยากรอื่น ๆ และดำเนินการตามแผนงานอย่างเป็นระบบ (2) เนื้อหาสาระและวิธีการที่พิสูจน์แล้ว เนื้อหาสาระและวิธีดำเนินการเพื่อหนุนเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ล้วนแล้วแต่พัฒนามาจากผลงานวิจัย หรือใช้การวิจัยเป็นฐานทั้งสิ้น โดยมีความยืดหยุ่นให้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียนหรือองค์กรที่นำไปดำเนินการ ได้ตามความจำเป็น และจากผลสำเร็จของนักเรียนหรือโรงเรียนเครือข่ายที่บรรลุวัตถุประสงค์ (3) ทรัพยากรและงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากแหล่งต่างๆซึ่งอาจเป็นการจัดสรรจากรัฐ ทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่น หรือเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนเครือข่ายตลอดจนเงินบริจาคจากมูลนิธิ ภาคเอกชน บุคคล ฯลฯ สำหรับดำเนินการ (4) การสื่อสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ความรับรู้ การร่วมมือดำเนินกิจกรรม และการแลกเปลี่ยน การสอนหนุนเสริมระหว่างนักเรียนกับครู พี่เลี้ยง ที่ปรึกษา หรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารต้องเป็นกระบวนการสองทาง (5) การประเมินผล ได้แก่การประเมิน เพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กระหว่างการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การประเมินผลการปฏิบัติงานสอนของครู หรือบุคลากรทางการสอนอื่น ๆ การประเมินผลตนเองของโรงเรียนโดยบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภายในโรงเรียน และจากองค์กรภายนอก เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ และการประเมินผลของโรงเรียนหรือโครงการ โดยรวมโดยมหาวิทยาลัยหรือองค์กรภายนอก (6) พันธสัญญา (Commitment) ขององค์กรภาคีและบุคลากรภายใต้เครือข่ายพันธสัญญาขององค์กรภาคี พันธมิตรและมวลสมาชิกจะเป็นแรงจูงใจและแรงผลักดันให้ร่วมกันทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ พลังสมอง และเวลา ในการทำงานด้วยจิตอาสา เพื่อคุณภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของเด็กและเยาวชน

โดยสรุป จากการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง พบว่า การร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานศึกษาและภาคีต่างๆของชุดโครงการนี้ อาจมีเป้าหมายคล้ายคลึงกับการดำเนินงานในต่างประเทศ แต่ชุดโครงการนี้เป็นการริเริ่มและสนับสนุนการดำเนินงานโดยองค์กรวิจัย คือ สกว. และเป็นวิจัยและพัฒนาที่เน้นมิติพื้นที่ อีกทั้งกระจายออกไปในภูมิภาคต่างๆในระยะเวลาพร้อมหรือใกล้เคียงกัน ส่วนในต่างประเทศ การร่วมมือร่วมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาและ/หรือภาคีต่างๆได้รับการสนับสนุนจากรัฐ หรือจากงบประมาณของมหาวิทยาลัยหรือจากมูลนิธิ ไม่ได้เน้นมิติพื้นที่ ส่วนความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและ

สถานศึกษาที่ดำเนินการในประเทศนั้น ยังเป็นการร่วมมือในกิจการเฉพาะด้าน เช่น การวิจัย หรือการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยไม่ได้เน้นมิติพื้นที่ อีกทั้งยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อพัฒนาเครือข่ายจากภาคีหลายภาคส่วนในพื้นที่เพื่อระดมพลังความร่วมมือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โครงการที่ได้เริ่มพัฒนาเชิงเครือข่ายได้แก่ การดำเนินงานในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ซึ่งเป็นการพัฒนาเครือข่ายเฉพาะระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีบางเครือข่ายเท่านั้นที่มีผู้แทนภาคเอกชนเข้าร่วมในรูปคณะกรรมการ สำหรับชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนนี้ มีกรอบการดำเนินงานที่มุ่งสร้างเครือข่ายทั้งภายในมหาวิทยาลัย ที่มีอาจารย์จากคณะต่างๆ และเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย กล่าวคือระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนและครูเครือข่ายคู่พัฒนา และกับภาคีเครือข่ายทั้งบุคลากรและองค์กรที่หลากหลายในพื้นที่ทั้งที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง และไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงด้านการจัดการศึกษาเข้าร่วมดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายและขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่โดยมีอาจารย์มหาวิทยาลัย/คณะนักวิจัยเป็นแกนหลัก

สำหรับแนวทางการดำเนินงานในชุดโครงการ ที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เพื่อดึงพลังจากภาคส่วนต่างๆมาร่วมแก้ปัญหาและหาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ได้จากแนวคิดและประสบการณ์การดำเนินงานของสกว. ด้านการวิจัยเชิงพื้นที่ ภายใต้ชื่อย่อว่า ABC (Area-based Collaboration) ซึ่งเน้นเรื่องแก้ปัญหาความยากจน สังคมและสุขภาวะ (สีลาภรณ์ บัวสาย , 2555) ทว่า ชุดโครงการนี้เป็นการสร้างความร่วมมือรวมพลังที่มีเป้าหมายร่วมกันคือ การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ โดยที่มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมพลังความรู้ในพื้นที่ และมหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยจะมีบทบาทเป็นแกนนำหรือ node ในการแสวงหาภาคีต่างๆในพื้นที่ เริ่มต้นจากภาคีภายในองค์กร/มหาวิทยาลัยเองเพื่อร่วมดำเนินงานและภาคีเครือข่ายภายนอก ซึ่งมีภาคีเครือข่ายหลักคือ เครือข่ายคู่พัฒนาได้แก่ โรงเรียน ครู ส่วนเครือข่ายสนับสนุนต่างๆ ซึ่งได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน ชุมชนภูมิปัญญา หรือองค์กร เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมวิชาชีพ สถานประกอบการ ฯลฯ

การพัฒนาเครือข่ายเพื่อดำเนินงานของชุดโครงการนี้มีรูปแบบเครือข่ายที่เป็นมิติเครือข่ายเชิงพื้นที่และมีลักษณะเป็นเครือข่ายแนวนอนหรือแนวนราบเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปสู่เป้าหมายร่วมกันในพื้นที่ อันได้แก่ การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ คณะนักวิจัยซึ่งได้ลงนามในสัญญากับสกว. โดยได้รับการยินยอม/แต่งตั้งจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย เป็นแกนหลักและจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเครือข่าย เพื่อประสานความร่วมมือดำเนินงานเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของวิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวไว้ว่า “การใช้พลังของการจัดการ คือไปสร้างกลไกการจัดการความร่วมมือและสื่อสารในพื้นที่และนำไปสู่การใช้พลังความร่วมมือและพลังความรู้” ด้วยเหตุนี้ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ อาจารย์และมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นพลังความรู้สำคัญ

โดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลักในการจัดการด้านต่างๆ เช่น การวางแผน ออกแบบกิจกรรมและจัดกิจกรรมการ หนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆด้วยโดยเฉพาะ อย่างยิ่งคู่พัฒนา คือ โรงเรียนและครู และโดยที่คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นกับปัจจัยครูเป็นสำคัญที่สุด ประการหนึ่ง การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนจึงจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพการจัดการ เรียนการสอนของครูที่เป็นลำดับความสำคัญแรก ซึ่งคุณภาพครูจะช่วยส่งผลในระยะยาวด้วย แนวทางการดำเนิน กิจกรรมที่คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเน้น คือ การหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้บังเกิดผล แก่ตัวนักเรียนได้จริง อันจะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการขยายผลต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานและการบริหารจัดการชุดโครงการ

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน มีลักษณะงานวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ โดยชุดโครงการนี้ประกอบด้วยโครงการย่อย 15 โครงการ ดำเนินงานอยู่ใน 15 จังหวัด กระจายตามภูมิภาค 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

เพื่อให้การดำเนินงานชุดโครงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้วางโครงสร้างการบริหารจัดการและกำหนดบทบาทผู้ประสานงานกลางและคณะผู้วิจัย/ผู้ประสานหลักในพื้นที่ ดังนี้

3.1

การบริหารจัดการชุด

โครงการ

3.1.1 การบริหารจัดการชุดโครงการนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ (Steering Committee) ที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหาร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมี ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช เป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ รวม 7 ท่าน และผู้บริหารระดับสูงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ต่อมาได้เพิ่มเติมผู้แทนจากคณะกรรมการติดตามฯ ของสกว. อีก 2 ท่าน ได้แก่ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ท่าน คณะกรรมการกำกับทิศทางฯ มีหน้าที่ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการขยายผลในเชิงนโยบายไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและในเชิงขยายไปสู่พื้นที่อื่น

3.1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานชุดโครงการ

หน้าที่หลักของผู้ประสานงานชุดโครงการได้แก่

1) ในระยะแรก ร่วมพิจารณาชุดโครงการกับผู้อำนวยการสำนัก 4 สกว. และผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอข้อเสนอชุดโครงการฯ เสนอคณะกรรมการบริหาร สกว. เพื่อพิจารณาอนุมัติการดำเนินงานชุดโครงการ

2) ประสานงานกับคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการ ปรับกระบวนการทัศน์ และแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ หลังจากร่วมพิจารณาและรับทราบกรอบแนวคิดหลักในการดำเนินงานชุดโครงการจากผู้อำนวยการสำนัก 4 และผู้ประสานชุดโครงการ จากนั้นประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทน สกว. พิจารณาให้ข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอโครงการของคณะนักวิจัย ทั้งนี้ผู้ประสานชุดโครงการฯ ประสานการปรับปรุงโครงการตามข้อเสนอแนะกับผู้รับผิดชอบโครงการ แล้วนำเสนอ สกว. เพื่ออนุมัติการดำเนินงานต่อไป

3) ส่งเสริมวิชาการที่จำเป็นแก่คณะวิจัย เช่น จัดให้ความรู้เรื่องเทคนิคและวิธีการ pre-test & post-test ความรู้เรื่องกระบวนการจัดการความรู้(KM) เป็นต้น

4) จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโครงการ

5) การเชื่อมโยงภาคีจากส่วนกลางเพื่อหนุนเสริมและเติมเต็มให้กับโครงการในพื้นที่

6) การติดตามและประเมินผลระหว่างการทำงาน เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งสู่การแก้ปัญหาอุปสรรคแก่นักวิจัย โดยการติดตามด้วยตนเอง และ/หรือร่วมกับเจ้าหน้าที่สกว. รวมทั้งสรุปสาระสำคัญและประสานงานเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ เป็นระยะ ๆ และขอคำแนะนำในการดำเนินงานให้ได้ผลยิ่งขึ้น

7) สังเคราะห์ผลการดำเนินงานของโครงการและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

3.1.3 บทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัย/คณะนักวิจัยในพื้นที่

คณะนักวิจัย/ทีมงานจากมหาวิทยาลัยที่เป็นแกนหลักในการรับผิดชอบโครงการบริหารจัดการ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนทรัพยากรทั้งบุคคล องค์กร แหล่งเรียนรู้ ฯลฯในพื้นที่ รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้

2) แสวงหาภาคีเครือข่ายทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย และค้นหาประเด็นความต้องการการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ร่วมกับภาคีต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนที่จะเป็นคู่พัฒนา

3) เสนอรูปแบบนวัตกรรมและออกแบบกิจกรรมต่างๆเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของนักเรียนได้

4) ประสานและดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆตามแผนไปด้วยกันกับภาคีเครือข่าย ด้วยกลไกของงานวิจัยเชิงพัฒนา และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

5) ติดตาม นิเทศการดำเนินงานโดยเน้นการดำเนินงานที่ระดับสถานศึกษา เพื่อให้คำปรึกษาแก่ครูในโรงเรียนเป้าหมาย

6) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโครงการอื่นๆในชุดโครงการ(LLEN)

7) จัดทำรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางฯเป็นระยะๆ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3.1.4 โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงาน

ในการดำเนินงานชุดโครงการฯ คณะกรรมการกำกับทิศฯ เป็นผู้คอยชี้ทิศทางการดำเนินงาน เป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาดำเนินงาน อีกทั้งได้ออกพื้นที่เพื่อพบปะคณะนักวิจัย คณะครู และให้คำแนะนำต่อการดำเนินงานของคณะวิจัยในพื้นที่ แผนภาพที่ 3.1 ต่อไปนี้เป็นการแสดงขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ประสานงานชุดโครงการและคณะวิจัยในพื้นที่ ซึ่งแสดงเฉพาะขั้นตอนหลักๆตามบทบาทและหน้าที่ โดยได้มีการประสานงานกันตลอดเวลาการดำเนินงาน และขั้นตอนการดำเนินงานของคณะผู้วิจัยในพื้นที่อาจจะยืดหยุ่นไปตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

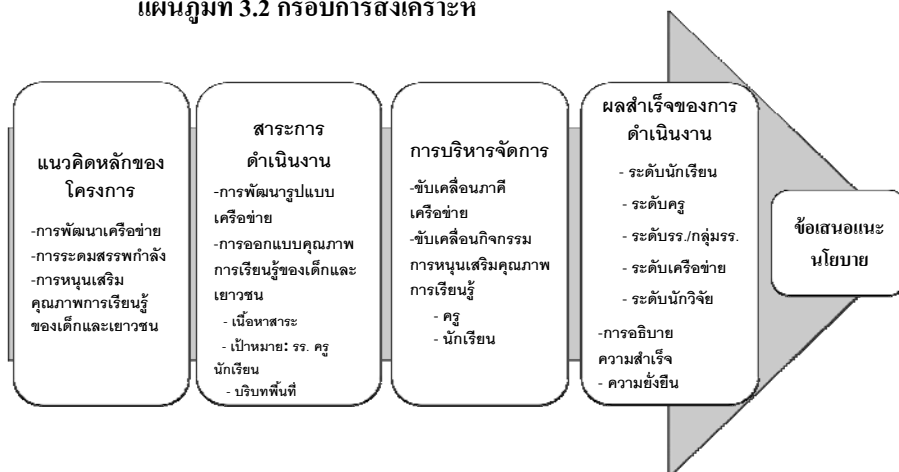
แผนภาพที่ 3.1 โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน ในระยะแรก มีโครงการทั้งสิ้น 12 โครงการ ดำเนินงานตั้งแต่ เดือน กันยายน-ธันวาคม 2552 – เดือนเมษายน 2555 และระยะต่อมา มีโครงการเพิ่มอีก 3 โครงการ โดย เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2553 - เดือนเมษายน 2555

3.2 กรอบการสังเคราะห์ชุดโครงการ

ในการดำเนินการสังเคราะห์รายงานได้ใช้ข้อมูลจากรายงานของโครงการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ทั้ง 15 โครงการ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ รวมทั้งข้อมูลทางผู้ประสานงานชุดโครงการ ได้ลงพื้นที่ติดตามและสังเกตการณ์ด้วยตนเอง

แผนภูมิที่ 3.2 กรอบการสังเคราะห์

กรอบที่ใช้ในการสังเคราะห์การดำเนินงานและผลการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) แนวคิดหลัก สาระ และ รูปแบบการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของโครงการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ ดังนี้
 - (1) ด้านเนื้อหาสาระวิชาและจุดเน้นการพัฒนาในมิติต่างๆ
 - (2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ด้านวิชาการและ การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะ ทั้งนี้ภายใต้บริบทของพื้นที่ ซึ่งแยกเป็นการพัฒนานักเรียนที่ผ่านตัวครู และการพัฒนานักเรียนโดยตรง
- 2) การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้
- 3) ความสำเร็จ/การเปลี่ยนแปลงจากผลการดำเนินโครงการ จำแนกเป็น (1) ความสำเร็จระดับนักเรียน (2) ความสำเร็จระดับครู (3) ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน

(4) ความสำเร็จระดับเครือข่าย (5) การเปลี่ยนแปลงของนักวิจัย และ (6) ความสำเร็จโดยรวมของโครงการ

- 4) ปัจจัย เงื่อนไข และอุปสรรค ต่อความสำเร็จของชุดโครงการ โดยพิจารณาจากความสามารถ และข้อจำกัด ของคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยในการจัดการเครือข่ายและการขับเคลื่อนการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้
- 5) การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินงานวิจัยต่อไป

ข้อมูลที่น่าสนใจในการสังเคราะห์เป็นข้อมูลที่ได้จากรายงานวิจัยของโครงการแต่ละฉบับ รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการซึ่งนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการกำกับทิศทางเป็นระยะๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลในพื้นที่และข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการหลังดำเนินการ(After Action Review: AAR) คณะนักวิจัยและครู

อย่างไรก็ตาม ในการสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบข้างต้น ไม่สามารถทำได้ครบถ้วนทุกประเด็นของทุกโครงการ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลบางประการ กล่าวคือ คณะนักวิจัยในพื้นที่ไม่ได้ออกแบบการเก็บข้อมูลเมื่อเริ่มโครงการ เช่น ไม่ได้ออกแบบการเก็บข้อมูลผลการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินงาน ทำให้ไม่ได้ข้อมูลในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมหนุนเสริม นอกจากนี้ ในการรายงานผลการดำเนินงานของบางโครงการไม่มีข้อมูลครบถ้วนตามกิจกรรมที่ดำเนินงาน หรือไม่มีข้อมูลที่ควรได้จากการถอดบทเรียนกระบวนการ หรือในบางกรณีมีข้อมูลบ้างแต่ไม่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรมเพียงพอ เป็นต้น

บทที่ 4

แนวคิด รูปแบบ สาระและการดำเนินงานการหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้

โครงการมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งได้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดหลักของชุดโครงการฯ แต่ดำเนินการค้นหาประเด็นความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนร่วมกับโรงเรียนคู่พัฒนาและครู พร้อมกับพิจารณาบริบทของพื้นที่แล้วจัดทำรายละเอียดของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย สาระ แนวทาง และกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ อีกทั้งได้ดูความถนัดและศักยภาพของมหาวิทยาลัยประกอบ ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงสาระและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของแต่ละโครงการ/มหาวิทยาลัย ส่วนรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 5 ถัดไป

4.1 แนวคิดหลักของการดำเนินงานคุณภาพการเรียนรู้ โดยรวมแล้วโครงการของคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยมีแนวคิดหลัก ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ การพัฒนาเครือข่ายจากภาคีต่างๆในพื้นที่เพื่อระดมพลังหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักทางวิชาการและเป็นผู้บริหารจัดการเครือข่าย ประการที่สอง คือ การแสวงหาแหล่งทรัพยากรซึ่งรวมทั้งบุคคล องค์กร องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ฯลฯ และใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อการเรียนรู้ ประการที่สาม การหนุนเสริมการพัฒนาให้เน้นที่ตัวครูเป็นหลักเพื่อความต่อเนื่องของการพัฒนาคุณภาพการจัดกระบวนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในรุ่นต่อไป และประการที่สี่ คือ ให้เปลี่ยนแนวทางการพัฒนาครูใหม่แทนการฝึกอบรมอย่างเดียว (training) ในรูปแบบเดิมๆ และที่สำคัญให้ครูสามารถปฏิบัติการเรียนการสอนได้จริงตามแนวทางที่ได้รับการพัฒนา และให้มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน ส่วนสาระและแนวทางและการจัดกิจกรรมมหาวิทยาลัยสามารถจัดทำรายละเอียดแตกต่างกันออกไป ดังจะได้อธิบายในตอนต่อไป

4.2 สาระและเนื้อหาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพนักเรียน

จากการค้นหาประเด็นความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนคู่พัฒนา ประกอบกับศักยภาพและสมรรถนะของมหาวิทยาลัย ขอบเขตและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนของแต่ละพื้นที่จึงแตกต่างกันออกไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (ดูตารางที่ 4.1)

4.2.1 ด้านสาระและเนื้อหา

1) โครงการมหาวิทยาลัยที่พัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งพัฒนาในสาระหลักๆ ได้แก่

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคำนึงถึงแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กไปด้วย

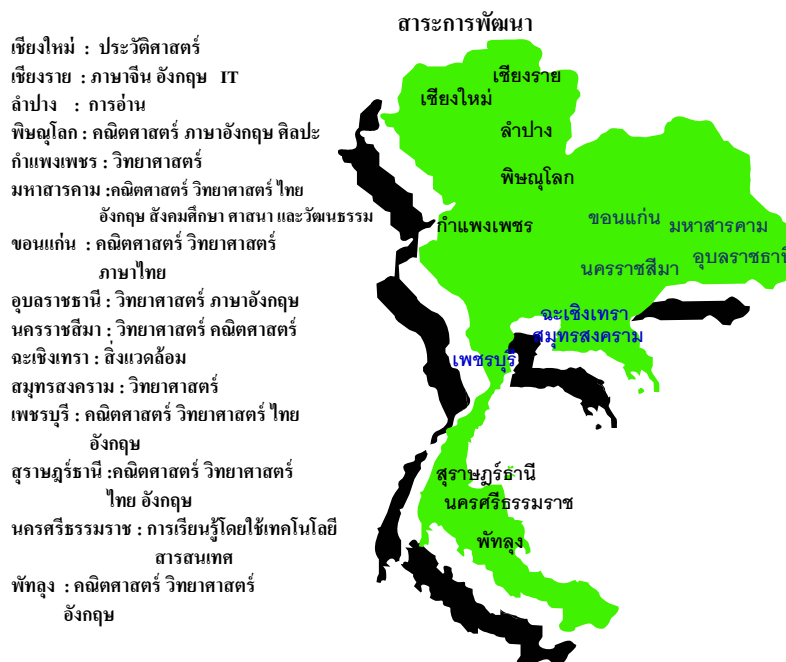
2) มหาวิทยาลัยที่สนใจโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาอีก 3 แห่ง ได้แก่ โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เลือกรับพัฒนาทางด้านสมรรถนะการอ่าน โดยเห็นว่าสมรรถนะการอ่านจะเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนในวิชาต่าง ๆ ส่วนโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เน้นการพัฒนาด้านวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์กับวิชาประวัติศาสตร์ และโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พัฒนาด้านวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ

3) มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พัฒนาเฉพาะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ส่วนโครงการมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยทักษิณให้ความสำคัญในการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และ/หรือ คณิตศาสตร์ และ/หรือภาษาอังกฤษ ซึ่งสาระวิชาดังกล่าวเป็นปัญหาหลักในด้านสัมฤทธิ์ผลการเรียนของประเทศโดยรวมและในพื้นที่

พบว่า โครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้พัฒนาด้านสาระวิชาภาษาไทยด้วย และพัฒนาระดับประถมศึกษาควบคู่ไปกับระดับมัธยมศึกษา โครงการมหาวิทยาลัยทักษิณได้ร่วมการพัฒนาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และโครงการมหาวิทยาลัยนเรศวรได้เพิ่มในด้านศิลปะ และการใช้ IT

สำหรับโครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเน้นการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและ IT และใช้รูปแบบ Module

โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้(LLEN)

แผนภาพที่ 4.1 สาระเนื้อหาการพัฒนาของโครงการมหาวิทยาลัย

โครงการมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้ระบุสาระวิชาไว้ คือ โครงการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งใช้ระบบสารสนเทศในลักษณะWeb-based Application เป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำโครงงานของครูและนักเรียนในรูปแบบ Social network site โดยโครงงานนั้นขึ้นอยู่กับครูและนักเรียนจะเลือกในสาระวิชาใดก็ได้ ส่วนโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์เน้นการพัฒนาด้านคุณลักษณะสิ่งแวดล้อม

4.2.2 การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะต่างๆของนักเรียน

นอกจากประเด็นเนื้อหาสาระวิชาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว โครงการมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังได้คำนึงถึงการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วย อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม ทักษะทางสังคม เช่น การร่วมทำงาน หรือการเพิ่มทักษะชีวิต และการทำงาน ในที่นี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะโครงการของมหาวิทยาลัยที่ออกแบบการดำเนินงานเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีการออกแบบเพื่อทดสอบก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมหนุนเสริม ดังนี้

- 1) โครงการมหาวิทยาลัยมหิดล เน้นการพัฒนาทักษะการคิดทางวิทยาศาสตร์ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การพัฒนาทักษะชีวิตที่สมดุล ร่วมกับการทำงานเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นคนดี มีจริยธรรม โดยสอดแทรกไปพร้อมกับกระบวนการเรียนการสอน
- 2) โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้ระบุถึงการพัฒนาสุขภาพกาย ความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบด้านเก่ง ดี มีสุข
- 3) โครงการมหาวิทยาลัยทักษิณได้ระบุการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
- 4) โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ได้เน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านสิ่งแวดล้อม การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 5) โครงการมหาวิทยาลัยมหาสารคามระบุการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

4.2.3 ด้านบริบทของพื้นที่

1) นอกเหนือจากมิติด้านเนื้อหาสาระแล้ว โครงการมหาวิทยาลัยหลายแห่งยังเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ โครงการมหาวิทยาลัยที่ระบุไว้ชัดเจน เช่น โครงการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในจังหวัดเชียงราย ได้เลือกการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีนที่เน้นด้านการสื่อสารและIT เนื่องจากคำนึงถึงแนวโน้มความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม โครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างคุณค่าของการเรียนรู้และรักท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบุรี โดยโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นคือภูมิปัญญาสกุลช่างสู่สาระการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ในละแวกซึ่งมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์จึงได้เลือกการพัฒนาคุณลักษณะเด็กด้านสิ่งแวดล้อม

2) โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้ให้ความสนใจในมิติโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนมากในพื้นที่และเป็นปัญหาเรื่องคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อน

การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กควบคู่กับการบริหารจัดการ โดยระดมพลังเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาช่วยในการบริหารจัดการ

ตาราง ที่ 4.1 สรุปสาระสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนของมหาวิทยาลัย

โครงการ/มหาวิทยาลัย	โรงเรียน : จำนวน/ ระดับชั้น/สังกัด	สาระวิชา/วิธีการพัฒนา
การส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี สารสนเทศของเยาวชนเพื่อรองรับการ พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัด เชียงราย - ม. แม่ฟ้าหลวง (เชียงราย)	8 โรงเรียน (8 สพท.*) มัธยมศึกษาตอนต้น	-ภาษาอังกฤษ, ภาษาจีน, IT -จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ใน รูปแบบ Module -จัดค่ายการเรียนรู้แก่เด็กและ เยาวชนโดยครูเข้าร่วมใน กระบวนการ -ร.จัดทำโครงการ -ฝึกปฏิบัติการจริงในพื้นที่ ภาคสนาม
การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อ หนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาปีที่4-6ใน สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ - ม. เชียงใหม่ (เชียงใหม่)	13 โรงเรียน (8 สพท.*, 4 เทศบาล,และ1 อบจ.) ประถมศึกษา (ช่วงชั้น2)	-ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น -บูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์กับประวัติศาสตร์ -อบรม,ดูงาน, ปฏิบัติการในภาคสนาม
การพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุน เสริมการเรียนรู้ - มรภ.ลำปาง (ลำปาง)	20 โรงเรียน (20 สพท.*) ประถมศึกษา (ช่วงชั้น2)	-พัฒนาสมรรถนะการอ่าน -การจัดค่ายเรียนรู้สำหรับนักเรียน -การทำโครงการ -การนิเทศก์ในรร.
การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายหนุนเสริม คุณภาพการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของเด็ก และเยาวชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร - มรภ.กำแพงเพชร (กำแพงเพชร)	23 โรงเรียน (23 สพท.*) มัธยมศึกษาตอนต้น	-วิทยาศาสตร์ -การจัดทำโครงการ -พัฒนาผ่านเครือข่ายครู
การพัฒนาแบบการจัดการกิจกรรมของการ หนุนเสริมทางการศึกษาของกลุ่มสาระการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัด พิษณุโลกโดยเครือข่ายสถาบันการศึกษา และองค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่ภาคเหนือ	13 โรงเรียน (13สพท.*) มัธยมศึกษา (ประถมศึกษา)	- คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ศิลปะ- สื่อนวัตกรรม -โครงการบูรณาการคณิตศาสตร์ ด้วย IT - เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา

ตอนล่าง - ม.นเรศวร (พิษณุโลก)		
การพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ทุนในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเพชรบุรี - มรภ.เพชรบุรี (เพชรบุรี)	24 โรงเรียน (ร.ร.ขนาดเล็ก) (24 สพท.*) ประถมศึกษา	-คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ -บูรณาการสกลช่วงเมืองเพชรกับสาระวิชาทั้ง 4 -คุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข -ร.ร.ขนาดเล็ก, ร.ร. เครือข่าย
การส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต จังหวัดสมุทรสงคราม - ม.มหิดล (สมุทรสงคราม)	21 โรง (19 สพท.*, 1 เอกชน, 1 เทศบาล) มัธยมศึกษาตอนต้น	-วิทยาศาสตร์ -ทักษะทางวิทยาศาสตร์, การคิดวิเคราะห์, ความคิดริเริ่ม, ทักษะสังคม -โครงการ,ค่ายวิทยาศาสตร์สัมพันธ์
ความร่วมมือของเครือข่ายสถาบันการศึกษา เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดฉะเชิงเทรา - มรภ.ราชนครินทร์(ฉะเชิงเทรา)	15 โรง (11 สพท.*, 2 เทศบาล, 2 อบจ.) ประถมศึกษา(ช่วงชั้น 2 และมัธยมศึกษา (ช่วงชั้น 3)	-สมรรถนะผู้เรียน 3 ด้านคือ ด้านคุณลักษณะ ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา
การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน - ม.ขอนแก่น (ขอนแก่น)	26 โรง (24 สพท.*, 1 เทศบาล) ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา	-วิทยาศาสตร์,คณิตศาสตร์ ภาษาไทย -เครือข่ายครู
การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นครราชสีมา - ม.เทคโนโลยีสุรนารี(นครราชสีมา)	25 โรง (25 อบจ.) มัธยมศึกษาตอนปลาย	-วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ -โครงการ -ครูรุ่นที่1 ขยายผลสู่ครูรุ่นที่สอง
การพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในช่วงชั้น 2	13 โรง (13สพท.*) ประถมศึกษา	-วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ -โครงการ, จัดค่ายการเรียนรู้ - คูงาน

ในจังหวัดอุบลราชธานี - มรภ.อุบลราชธานี(อุบลราชธานี)	(ช่วงชั้น 2)	
โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้อัตนวิสัยทัศน์มัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม - ม.มหาสารคาม(มหาสารคาม)	21 โรงเรียน (13 สพท.*, 8 อบจ.) มัธยมศึกษาตอนต้น	-คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ - การจัด KM -โครงการ,การจัดค่ายและการดูงาน
การพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดสุราษฎร์ธานี - มรภ.สุราษฎร์ธานี(สุราษฎร์ธานี)	13 โรงเรียน(ร.ร.ขนาดเล็ก) (13 สพท.*) ประถมศึกษา	- ทั้ง ร.ร., ทุกวิชา - การเรียนการสอนแบบช่วงชั้น - อบรมครู,ครูดูงาน - การจัดค่าย
โครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้บนฐานการทำโครงการสำหรับครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - ม.วลัยลักษณ์ (นครศรีธรรมราช)	15 โรงเรียน (15 สพท.*) มัธยมศึกษาและ ประถมศึกษา	-ระบบสารสนเทศในลักษณะWeb-based Application เป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำโครงการของครูและนักเรียนในรูปแบบ Social network site
โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับสมรรถนะในการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพัทลุง - ม.ทักษิณ (พัทลุง)	11 โรงเรียน (11 สพท.*) มัธยมศึกษาตอนต้น	-คุณลักษณะผู้เรียนทุกด้าน -วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ -สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ทักษะชีวิต -หลักสูตรท้องถิ่น
15 จังหวัด/15 มหาวิทยาลัย ภาคเหนือ 5 แห่ง ภาคกลาง 3 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 แห่ง ภาคใต้ 3 แห่ง	261 โรงเรียน (219 สพท., 36 อบจ., 5 เทศบาล, 1 เอกชน) *ช่วงดำเนินงานยังไม่ ได้แยกเขตพื้นที่ ประถม/มัธยมศึกษา	-วิทยาศาสตร์,คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ,ภาษาไทย, สังคมศึกษา,ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น -ทักษะการคิดวิเคราะห์,การคิด สร้างสรรค์ - ทักษะชีวิต,คุณลักษณะ และพฤติกรรม

4.3 แนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

รูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

4.3.1 การพัฒนานักเรียนที่ผ่านครู สามารถสรุปในภาพรวมของทุกโครงการมหาวิทยาลัย ซึ่งมีกลยุทธ์เพื่อดำเนินการ ดังนี้

- 1) การปรับกระบวนการพัฒนาศูนย์เพื่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น ครูควรเป็นผู้จัดการหรือผู้อำนวยการการเรียนการสอน สอนให้น้อยลงและให้เด็กมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ไม่เน้นการสอนที่บอกให้จำจากหนังสือ หรือตำรา แต่เน้นการปฏิบัติจริง
- 2) การพัฒนาด้านเทคนิคและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบใหม่ เพื่อให้ครูสามารถนำไปจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กในหรือนอกห้องเรียนได้จริง
- 3) การพัฒนาด้านเนื้อหาสาระในวิชาที่สอน ซึ่งนักวิจัยเห็นความจำเป็น หรือที่ครูต้องการ อันเนื่องมาจากความรู้พื้นฐานที่มีไม่เพียงพอ เช่นในสาระวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ หรือในกรณีที่ครูไม่ได้สอนตรงตามสาขาที่เรียนมา ซึ่งพบมากในโรงเรียนขนาดเล็ก
- 4) ให้โอกาสครูได้สร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง เช่นการสร้างสื่อ/สิ่งประดิษฐ์ เพื่อประกอบการเรียนการสอน จากโครงงานหรือแม้แต่เป็นโครงงานที่ร่วมคิดร่วมทำกับนักเรียน
- 5) การฝึกให้ครูรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะผ่านโลกออนไลน์ หรือผ่านเครือข่ายครู ทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องโยชน์
- 6) ความรู้อื่น ๆ เช่นการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งครูต้องการเรียนรู้เทคนิคและวิธีการทำเพื่อใช้ในการเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งทางนักวิจัยบางโครงการได้เชื่อมโยงกับการทำโครงงานหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนจริง

สำหรับกิจกรรมและวิธีการที่โครงการแต่ละมหาวิทยาลัยใช้ในการพัฒนาศักยภาพครูมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.2 ต่อไปนี้

ตาราง 4.2 กิจกรรม/วิธีการพัฒนาศักยภาพครูของแต่ละมหาวิทยาลัย

โครงการ/มหาวิทยาลัย	กิจกรรม/วิธีการ	รูปแบบ
โครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	ครูเข้าร่วมกระบวนการกับนักวิจัยในการออกแบบการเรียนรู้ของนักเรียนด้านภาษาให้สามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน บูรณาการกิจกรรมและสาระการเรียนรู้	การเรียนรู้แบบ Module
โครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อบรมครูทั้งในส่วนประวัติศาสตร์ นำครู(และนักเรียน)เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ สาธิตการบูรณาการประวัติศาสตร์กับวิชาการคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ให้ครูและนักเรียนร่วมสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน	
โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ	การจัดค่ายพัฒนาครู กิจกรรมการแลกเปลี่ยน	

ลำปาง	การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ KM การออกติดตามและนิเทศ	
โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร	อบรมแบบปฏิบัติการแก่ครูพี่เลี้ยงและครู (ครู เรียนรู้ด้วยการทำตัวเป็นนักเรียน) การจัดค่าย ครูและการศึกษาดูงาน ให้สร้างสื่อและเข้าถึง แหล่งเรียนรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วย กระบวนการ KM	เครือข่ายครูขยายผล
โครงการมหาวิทยาลัยนเรศวร	อบรมเนื้อหาสาระวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ การใช้ IT โครงการบูรณาการ สาระวิชากับศิลปะ และการใช้ IT	
โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี	ครูแกนนำ(และนักเรียน)ฝึกปฏิบัติในการ ประดิษฐ์ชิ้นงานสกุลช่างเมืองเพชร ครูสกุลช่าง และครูแกนนำร่วมกันถอดรหัสวิชาด้านศิลปะ งานสกุลช่างเชื่อมโยงเข้ากับหลักวิชาใน 4 สาระ วิชา	ใช้เทคนิคเพื่อนครู ร่วมเรียนร่วมพัฒนา (Co-Reflective Learning Teacher: CRLT)
โครงการมหาวิทยาลัยมหิดล	จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกให้ครูลงมือ ทำเองโดยเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมในทักษะและเทคนิค วิธีการที่ครูต้องการ ฝึกการใช้กระบวนการวิจัย เพื่อติดตามพัฒนาการนักเรียน	
โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชบุรี	จัดชุดการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม มี 5 บท ปฏิบัติการ ให้ครูนำไปปรับใช้ในรร. จัดกิจกรรมการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ครูผู้สอน การดูงาน การจัดค่าย	
โครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น	ให้ครูเป็นผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Active Learning) ในการรับการ พัฒนาวิชาชีพครูพัฒนาครูศักยภาพ	ครูศักยภาพขยายผล แก่ครูในรร.หรือรร. ใกล้เคียง
โครงการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	คัดเลือกครู จัดกิจกรรมหนุนเสริมครูด้าน เนื้อหาสาระวิชาและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง มีคณะ นักวิจัยและเครือข่ายอาจารย์เป็นพี่เลี้ยง ติดตาม ตรวจเยี่ยมและนิเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ครูรุ่นหนึ่งถ่ายทอด กิจกรรมสู่ครูรุ่นที่ สอง ร่วมออกตรวจ เยี่ยม และนิเทศ กับ คณาจารย์

โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี	อบรมเชิงปฏิบัติการด้านเนื้อหา และเทคนิค การเรียนการสอน การดูงาน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้วย KM	ครูต้นแบบ
โครงการมหาวิทยาลัย มหาสารคาม	ใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM) กับครู กลุ่มเป้าหมาย และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การ จัดค่ายพัฒนาทักษะการคิด การศึกษาดูงาน	
โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี	อบรมเชิงปฏิบัติการใน 4 กลุ่มสาระวิชาหลัก คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และ วิทยาศาสตร์ อบรมเทคนิคการใช้ IT ออก นิเทศ การจัดค่าย การจัดตลาดนัดความรู้	
โครงการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	การบรรยายและสาธิตเพื่อเพิ่มความ คิดสร้างสรรค์ การอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้าง เครื่องมือICTเพื่อพัฒนาโครงงานและงานวิจัย ใช้สังคมออนไลน์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ครู/นักเรียน ประกวดและนำเสนอผลงาน	
โครงการมหาวิทยาลัยทักษิณ	จัดค่ายครูเพื่อการอบรมด้านเทคนิคการสอน วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และการสอนแบบ คิดวิเคราะห์ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย	

4.3.2 การพัฒนาโดยตรงที่ตัวนักเรียน นอกเหนือจากการพัฒนาศักยภาพครูแล้ว ทุกโครงการ ได้จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนโดยตรงด้วย เช่น การจัดกิจกรรมค่ายให้กับนักเรียน การพานักเรียนเรียนรู้ดูงาน ในแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ฯลฯ ทั้งนี้โดยให้ครูเข้าร่วมในขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ และสังเกต กิจกรรมที่นักเรียนทำ เป็นการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน โครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นมหาวิทยาลัยที่ ดำเนินกิจกรรมเช่นนี้มากเป็นพิเศษเนื่องจากออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบ Module และเน้นการ เรียนรู้ในบริบทเศรษฐกิจสังคม

นอกจากนี้ กิจกรรมที่โครงการมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ดำเนินการคือ ถ้าเป็นนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาให้จัดทำโครงงานเพื่อให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์งานด้วยตนเองและได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งใน บางแห่งได้ให้ครูและนักเรียนได้ทำโครงงานร่วมกันโดยเฉพาะโครงงานทางด้านการนำ ICT มาใช้ สำหรับ ระดับประถมศึกษา นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงานในรูปกิจกรรมชิ้นงาน เช่น การจัดทำหนังสือมือ การวาดรูป งาน ปูนปั้น งานลายรดน้ำ ฯลฯ

โดยสรุป สารวิชาที่โครงการของมหาวิทยาลัยเน้นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสารวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ แต่การหยิบประเด็นสาระเพื่อพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับพิจารณาลำดับความสำคัญและความต้องการของพื้นที่ควบคู่ไปกับศักยภาพและความสามารถของคณะนักวิจัยเป็นหลักด้วย สิ่งที่สำคัญในกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ คือ วิธีการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทั้งครูและนักเรียน ที่ให้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งมีทั้ง กระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดทำโครงงาน การจัดค่าย การจัดการดูงาน ฯลฯ และอบรมเพิ่มเติมในสาระวิชาที่จำเป็นเพื่อเพิ่มพื้นฐานในสาระวิชาที่ครูต้องสอนหรือเพิ่มทักษะบางด้าน เช่น การใช้ ICT ตลอดจนการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู นอกจากนี้ ยังได้มีการออกเยี่ยม ติดตาม ให้คำแนะนำครูที่สถานศึกษาด้วย การได้อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่เป็นผู้รู้และมีความสามารถ และ/หรือร่วมกับครูแกนนำที่คัดสรร มาเป็นผู้นำการพัฒนาอย่างใกล้ชิด นับเป็นการนำทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของมหาวิทยาลัยมาช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในพื้นที่อย่างคุ้มค่า อีกทั้งยังได้ใช้แหล่งเรียนรู้และอุปกรณ์ต่างๆของมหาวิทยาลัยด้วย แนวทางต่าง ๆ ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติหรือนวัตกรรมที่ดีในวงการศึกษาไทย

บทที่ 5

รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายและการระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนในพื้นที่

แนวคิดหลักในการดำเนินงานที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาเครือข่ายจากภาคีต่างๆ เพื่อระดมพลังหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การดำเนินงานของโครงการต่างๆ ในการพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

5.1 ภาพรวมภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยจำนวน 15 โครงการภายใต้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือในการดำเนินงานเครือข่ายจากภาคีต่าง ๆ อย่างกว้างขวางหลากหลาย จากภาคการศึกษา ทั้งถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน และชุมชน ทั้งทุนด้านองค์กร เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการในจังหวัด สถานประกอบการ สมาคมทางธุรกิจหรือวิชาชีพ เป็นต้น รวมทั้งทุนด้านบุคลากรเช่น ครู เครือข่ายครู ข้าราชการ ผู้บริหารหรือบุคลากรภาคธุรกิจ ปราชญ์ชาวบ้าน ชมรมอาสาสมัคร ชมรมทางวิชาการ ฯลฯ โครงการของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่มีภาคีจากเกือบทุกภาคส่วนร่วมดำเนินการ แต่บทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของภาคีแตกต่างกันออกไป โครงการที่มีจำนวนภาคีเครือข่ายจำกัดเช่น โครงการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ซึ่งเป็นไปตามจุดเน้น ความต้องการความจำเป็นและวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น เน้นในเรื่องเครือข่ายครูหรือการใช้ social network ทางออนไลน์

โครงการส่วนใหญ่มีการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่อย่างกว้างขวาง ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ ศูนย์รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน สวนรุกขชาติ ศูนย์เกษตรกรรม ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ป่าชุมชน เขื่อน ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ อาทิเช่น วัด พิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดี หอจดหมายเหตุ โบราณสถาน ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือ แหล่งการค้า ฯลฯ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้นว่า ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการเกี่ยวกับสัตว์ทดลอง ตลอดจนสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สรุปภาคีเครือข่ายของโครงการโดยรวม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ภาพรวมภาคีเครือข่าย

โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จังห วัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราช ญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
1.การสร้างเสริมและพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศของเยาวชนเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย (ม.แม่ฟ้าหลวง)	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	1. <u>จังหวัด</u> : รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งให้การสนับสนุนและกำลังใจการเข้าพบของคณะวิจัย 2. <u>หน่วยราชการ</u> : ท่าเรือ,ด่านศุลกากร 3. <u>เอกชน</u> : หอการค้า, SME ในพื้นที่, บมจ.เจริญโภคภัณฑ์ 4. <u>สมาคม</u> : สมาคมพ่อค้า, สมาคมชาวจีน 5. <u>มูลนิธิ</u> : ฟูลไบรท์, 6. <u>ปราชญ์</u> : ปราชญ์ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างเครื่องปั้นดินเผาและพัฒนาเป็นธุรกิจชุมชน และเกษตรกรผู้น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงและตั้งศูนย์การเกษตรฯ เป็นแหล่งเรียนรู้
2.เครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่4-6 สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ (ม.เชียงใหม่)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	1. <u>หน่วยราชการ</u> : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ 2. <u>จังหวัด</u> : ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นองค์ปาฐกในการประชุมปิดโครงการ

โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จังห วัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราชญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
3.การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของการ หนุนเสริมทางการศึกษาของกลุ่มสาระการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัด พิษณุโลกโดยเครือข่ายสถาบันการศึกษาและ องค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (ม.นเรศวร)	✓	✓		✓								✓	✓	✓	✓	✓	1. <u>มหาวิทยาลัย</u> : มรภ.พิษณุ สงครามและ มหาวิทยาลัยพิษณุโลกร่วมสนับสนุน
4.การพัฒนาสมรรถนะการศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้จังหวัด ลำปาง (มรภ.ลำปาง)	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓	1. <u>หน่วยราชการ</u> ได้แก่สถาบันพัฒนา การศึกษานอกระบบ, อุทยานแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น 2. <u>เอกชน</u> ได้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต บมจ. บ้านปู, บมจ.ปูนซิเมนต์ไทย 3. <u>สมาคม</u> ได้แก่สมาคมพัฒนาคุณภาพ ชีวิตแม่เมาะ 4. <u>มูลนิธิศุภนิมิต</u> 5. <u>ทุนเดิมในมหาวิทยาลัย</u> : โครงการยู ววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, โครงการ Child Watch, ศูนย์ศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนล้านนา

โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จัง หวัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราชญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
5.เครือข่ายหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดกำแพงเพชร (มรภ.กำแพงเพชร)	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓							✓	✓	1. <u>หน่วยราชการ</u> : สำนักงาน ชลประทาน, สถานีอุตุนิยม, อุทยานแห่งชาติ 2. <u>เอกชน</u> : บมจ.ปตท.สผ 3. <u>ครู</u> : ชมรมวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็น ทุนเดิม
6.เครือข่ายเชิงพื้นที่ เพื่อหนุนเสริมการพัฒนา – การเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาจังหวัด มหาสารคาม (ม.มหาสารคาม)	✓	✓	✓	✓				✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	1. <u>หน่วยราชการ</u> : พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ โบราณสถาน 2. <u>ปราชญ์</u> : ปราชญ์ชาวบ้านด้านการนำ พลังงานทดแทนใช้ในการทำเกษตร พอเพียง, ผู้รู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. <u>ชุมชน</u> : ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้าน ศรีนครพัฒนา
7.การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น (ม.ขอนแก่น)	✓	✓	✓		✓	✓									✓	✓	1. <u>จังหวัด</u> : ผู้ว่าราชการจังหวัด 2. <u>ครู</u> : เครือข่ายครู, ชมรมวิชาการเดิม ใน กลุ่มโรงเรียนซึ่งเป็นทุนเดิม, ครู ศักยภาพ

โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จัง หวัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราชญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
8.การพัฒนาเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (ม.สุรนารี)	✓	✓	✓					✓							✓	✓	1.ในมหาวิทยาลัย หน่วยงานภายในเช่น ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาให้ใช้แหล่งเรียนรู้ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์, ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ 2.เอกชน : สภาอุตสาหกรรม, หอการค้า 3.โรงเรียนมัศึกษานอกโครงการให้ใช้แหล่งเรียนรู้คือห้องเรียน วิทยาศาสตร์
9.การพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ใน จังหวัดอุบลราชธานี (มรภ.อุบลราชธานี)	✓	✓		✓								✓	✓	✓	✓	✓	<u>ปราชญ์</u> : ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ที่ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

10.โครงการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต จังหวัดสมุทรสงคราม (ม.มหิดล)	✓	✓	✓		✓	✓		✓				✓		✓	✓	✓	1.จังหวัด : ผู้ว่าราชการจังหวัด 2.เอกชน : ประธานสภาอุตสาหกรรม จังหวัด, ประธานหอการค้าจังหวัด, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด 3.สมาคม : นายกสโมสรไลออนส์, นายก สโมสรโรตารี 4.ปราชญ์ : ปราชญ์ชาวบ้านด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัด 2 คน, ครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม 5.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมใน เครือข่ายโดยรวมด้วย
11.การประสานเครือข่ายของสถาบันการศึกษา เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและ เยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัด ฉะเชิงเทรา (มรภ.ราชนครินทร์)	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓	1.หน่วยราชการ : ส่วนบริหารจัดการ ทรัพยากรป่าชายเลน, ศูนย์เศรษฐกิจ พอเพียง,ศูนย์รักษาพันธุ์สัตว์ป่า, ป่า ชุมชนฯลฯ 2.ธุรกิจเอกชน : บริษัทโตโยต้า, โรงแรม, โรงไฟฟ้าบางปะกง, ฟาร์ม 3.สมาคม : ชมรมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย 4.ชุมชน : กลุ่มแม่บ้าน

																	5.ปราชญ์ : ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญร่วมถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น
โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จังห วัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราช ญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
12.การพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ทุนใน พื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนใน โรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดเพชรบุรี	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		✓	✓	✓	✓	✓	1.จังหวัด : นายอำเภอ 2.ปราชญ์ : ครูสกุลช่างเพชรบุรี 8 สาขา 3.ชุมชน : อาสาสมัครสาธารณสุข 4.โรงเรียน : โรงเรียนมัธยมศึกษานอก โครงการ 5.มหาวิทยาลัย : นอกจาก มรภ. เพชรบุรี มีมหาวิทยาลัยศิลปากร, วิทยา เขตสารสนเทศเพชรบุรีร่วมด้วย
13.การพัฒนาเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมคุณภาพ การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (มรภ.สุราษฎร์ธานี)	✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	1.จังหวัด : ผู้ว่าราชการจังหวัด, นายอำเภอ 2.หน่วยราชการ : ศูนย์เศรษฐกิจ พอเพียง, สถานีโทรทัศน์ช่อง 11, ป่าชายเลน, 3.ธุรกิจเอกชน : เขื่อนรัชชประภา, บริษัท 4.ชุมชน : เครือข่ายต้นกล้าปัญญา, เครือ- ข่ายจิตอาสา, เครือข่ายภูมิปัญญา, ศิษย์ เก่า, ครูเกษียณอายุ

																	5.มหาวิทยาลัย : ชมรมอาสาสมัครของ มรภ.สุราษฎร์ธานี 6.ปราชญ์ : ผู้เชี่ยวชาญร่วมถ่ายทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น
โครงการ มหาวิทยาลัย	มหา วิทยา ลัย	สพท	อบจ	อบต	เทศ บาล	จังห วัด	หน่วย ราช การ	ธุรกิจ เอก ชน	สมา คม	วัด	มูล นิธิ	ปราช ญ์	ผู้ปก ครอง	ชุมชน	โรง เรียน	ครู	ข้อมูลเพิ่มเติม
14.โครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการวิจัยสำหรับ ครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จ.นครศรีธรรมราชโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ (ม.วลัยลักษณ์)	✓	✓		✓				✓						✓	✓	✓	ศูนย์สร้างสร้งงานออกแบบ (TCDC) ร่วมสนับสนุนความรู้
15.การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับสมรรถนะ ในการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จ.พัทลุง (ม.ทักษิณ)	✓	✓	✓	✓	✓					✓		✓	✓	✓	✓	✓	สมาชิกวุฒิสภาส่วนสนับสนุนงาน เครือข่ายด้วย

5.2 กระบวนการสร้างเครือข่าย

5.2.1 การเริ่มต้นเครือข่าย มหาวิทยาลัยผู้รับผิดชอบโครงการดำเนินงานเริ่มต้นสร้างเครือข่ายต่าง ดังนี้

1) เครือข่ายภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

- คณะนักวิจัยหรือคณะแกนกลางของเครือข่าย ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์และบุคลากรจากคณะศึกษาศาสตร์ และคณะต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ในจำนวนนี้ โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีจะมีนายอำเภอร่วมในคณะวิจัยด้วย คณะนักวิจัยของบางมหาวิทยาลัยไม่มีอาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งไม่มีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะนักวิจัยประกอบด้วยอาจารย์จากคณะอื่นๆ หรือจากสำนักวิชาต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ส่วนคณะนักวิจัยที่เป็นแกนนำของโครงการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่มีเฉพาะอาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์เท่านั้น หัวหน้าโครงการวิจัยส่วนใหญ่คือคณบดี นอกจากโครงการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้แก่ ผู้ช่วยอธิการบดีหรือรองอธิการบดี

อนึ่ง ในทีมแกนกลางหรือคณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรีร่วมอยู่ด้วย นอกจากนี้มีผู้แทนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและมหาวิทยาลัยพิษณุโลกร่วมอยู่ในคณะแกนกลางของโครงการมหาวิทยาลัยนเรศวรด้วย

- เครือข่ายสนับสนุนภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ชมรมนักศึกษาอาสาพัฒนาต่าง ๆ ดังเช่นกรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และนิสิตนักศึกษาคณะต่าง ๆ ซึ่งช่วยดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมของหลายมหาวิทยาลัย รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ของหน่วยงานภายใน เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการภาษา เป็นต้น

ในการก่อตั้งเครือข่ายมีการประชุมเพื่อทำความรู้จักและเข้าใจโครงการ กำหนดประเด็นเป้าหมาย แนวทางปฏิบัติ กิจกรรม บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางแก้ไขด้วยกิจกรรมของโครงการ

2) เครือข่ายมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน ในการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน คณะนักวิจัยจัดให้มีการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจโครงการและระดมความคิดเห็นจากผู้อำนวยการโรงเรียนร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) เป็นเวทีเริ่มต้น ซึ่งอาจมีการเชิญชวนให้โรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการ หรือเปิดรับสมัครครูเข้าร่วมโครงการ ซึ่งอาจมีการคัดเลือกด้วยการสอบดังเช่น โครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี หรือการให้โรงเรียนเสนอชื่อตั้งแนวทางในโครงการของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3) เครือข่ายภายนอก คณะนักวิจัยซึ่งเป็นแกนกลางของเครือข่ายติดต่อประสานงานกับองค์กรหรือกลุ่มบุคคลภายนอก โดยอาจใช้ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและความสัมพันธ์ส่วนตัว เชิญประชุมทุกภาคีเพื่อทำความเข้าใจความเข้าใจโครงการขอความร่วมมือและระดมความคิดเห็น คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรม การดำเนินงานของโครงการ และบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคี

สำหรับขั้นตอนการเริ่มสร้างเครือข่ายนี้มีแนวทางดำเนินงานที่แตกต่างกันดังนี้

(1) มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จัดให้มีการประชุมเปิดตัวโครงการร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ผู้บริหารโรงเรียน หน่วยราชการ ปรากฏ ฯลฯ นับเป็นการเริ่มเครือข่ายโดยรวม หลังจากนั้นเป็นการดำเนินการสร้างเครือข่ายภายใต้กิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดต่อไป

(2) มหาวิทยาลัยเริ่มสร้างเครือข่ายย่อยกับแต่ละภาคส่วนก่อนที่จะรวมเป็นเครือข่ายโดยรวม ดังโครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล เริ่มต้นด้วยการสร้างเครือข่ายกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งถือเป็นเครือข่ายหลักของมหาวิทยาลัย โดยได้เข้าพบประชุมหารือขอคำแนะนำและการสนับสนุนตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้งรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องตลอดโครงการด้วย ลำดับต่อไปมหาวิทยาลัยได้สร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยกับผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ เครือข่ายกับกลุ่มครูที่มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เครือข่ายกับปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาไทยและผู้นำชุมชน และเครือข่ายกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากนั้นจึงพัฒนาให้เกิดเครือข่ายใหญ่ของทุกภาคส่วนโดยรวม บุคคลสำคัญจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรี ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีก็เช่นเดียวกัน เริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายกับเขตพื้นที่ โรงเรียน และชุมชนเป็นเครือข่ายแรก ดำเนินการภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (LENSRU) ลำดับต่อไปมหาวิทยาลัยได้สร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนโครงการโดยเชื่อมต่อกับกลุ่มสนใจทางการศึกษาในจังหวัด จัดตั้งเครือข่ายต้นกล้าปัญญา ซึ่งเป็นเครือข่ายหลักด้านกำลังความคิดและการสนับสนุนในทุกด้าน หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยจึงสร้างเครือข่ายในมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ชมรมนักศึกษาอาสาพัฒนา เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ และเครือข่ายด้านสื่อมวลชนในพื้นที่ รวมทั้งเครือข่ายภาครัฐและเอกชน

โครงการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเริ่มต้นเครือข่ายโดยการเชิญภาคีหรือเครือข่ายต่าง ๆ เข้าประชุมแนะนำโครงการและหารือร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนเป้าหมาย ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น และประชุมร่วมกับตัวแทนกับครูจากโรงเรียนเป้าหมาย หลังจากนั้นคณะนักวิจัยออกไปแนะนำโครงการขอความสนับสนุนจากรองผู้ว่าราชการจังหวัด และไปพบปะแนะนำขอความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เมื่อมีการใช้บริบทของพื้นที่จริงในการพัฒนาการเรียนรู้

4) **ทุนเดิมในพื้นที่** ในการดำเนินการก่อตั้งเครือข่าย ผลจากการสำรวจแหล่งทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ โครงการของหลายมหาวิทยาลัยมีทุนเดิม ซึ่งให้การสนับสนุนในลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานโดยตรงเป็นครั้งคราวตามที่ได้รับภารกิจจากมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนในรูปของงบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ หรือบุคลากร เพื่อจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ แหล่งทุนดังกล่าว ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน มูลนิธิ สมาคมต่าง ๆ ดังกรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นต้น ซึ่งคณะผู้วิจัยโครงการนี้ก็ได้เชิญมาร่วมสนับสนุนในเครือข่ายด้วย ทุนเดิมที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งคือ เครือข่ายครู หลายโครงการได้นำมาต่อยอด และร่วมกิจกรรมหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน อาทิเช่น ชมรมครูวิทยาศาสตร์ในโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เครือข่ายครูในชมรมวิชาการเดิมในกลุ่มโรงเรียนที่มีฐานกิจกรรมพัฒนาครู ซึ่งโครงการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นนำมาใช้สำหรับเป็นฐานในการพัฒนาเครือข่ายครู ครูต้นแบบในโครงการของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ในขั้นก่อตัวของเครือข่ายนี้ ผลจากการประชุมแนะนำโครงการและระดมความคิด รวมทั้งขอความร่วมมือภาคีทุกภาคส่วนของแต่ละโครงการจะได้รู้และเข้าใจในวัตถุประสงค์แนวทางการดำเนินงานของโครงการ ได้ตระหนักถึงสภาพการณ์บริบทของพื้นที่หรือปัญหาในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กในพื้นที่ ความจำเป็นและผลดีของการสร้างเครือข่ายเพื่อระดมสรรพกำลังเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งบทบาทของแต่ละภาคีในการมีส่วนร่วมตามความพร้อมและความสมัครใจเพื่อหนุนเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงาน กิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่าย อีกทั้งได้ทำความรู้จักหรือกระชับความสัมพันธ์ภาคีเครือข่ายด้วยกัน

5.2.2 การขับเคลื่อนเครือข่าย คณะนักวิจัยที่เป็นแกนกลางเครือข่ายได้ดำเนินงานบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อให้บรรลุผลดังนี้

1) **กิจกรรมตามแผนงาน** มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูและพัฒนานักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุม สัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การอบรม การบรรยาย ทัศนศึกษา การเยี่ยมชม กิจกรรมค่าย การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้นอกสถานที่ ณ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วม และจะจัดให้มีอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งคณะวิจัย – ครู, คณะวิจัย – ภาคีสนับสนุน, นักวิจัย – ผู้บริหารโรงเรียน, นักวิจัย – สพท. / อบจ./อบต./เทศบาล, ครู – ครู, ภาคีสนับสนุน – ครู และภาคีสนับสนุน – ผู้บริหารโรงเรียน

2) **การระดมสรรพกำลัง** ในการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนงานของโครงการ คณะแกนกลางเครือข่ายจะแสวงหา ติดต่อประสานงานและขอรับความสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องในด้าน เงินทุน บุคลากร ความรู้ความเชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตามความพร้อมและศักยภาพของแต่ละภาคี ตามกำหนดเวลาในแผนปฏิบัติงาน

3) **การสื่อสาร** คณะแกนกลางเครือข่าย จัดให้มีการสื่อสารหลายช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างองค์กร หรือระหว่างองค์กรกับบุคคล และระหว่างบุคคล เช่น การติดต่อด้วยหนังสือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์ เว็บไซต์ การใช้เวทีกิจกรรม รวมทั้งพบปะเยี่ยมเยียนนอกเวลางาน โดยยึดหลักการสื่อสารสองทาง จันทมิตรที่เสมอภาค ไม่ใช่การออกคำสั่ง และต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของการสื่อสารนอกจากเพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมของโครงการ การแจ้งข่าวสารความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโครงการ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมวลสมาชิกและภาคีเครือข่ายแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตลอดจนกิจกรรมของโครงการสู่ภายนอก ซึ่งบางกรณีจะใช้ช่องทางหนังสือ วิทยุกระจายเสียง หรือโทรทัศน์ด้วย

4) **การสร้างเชื่อมั่น** ในระยะเวลาช่วงแรกของโครงการความร่วมมือสนับสนุนจากสมาชิกหรือภาคีของเครือข่ายอาจยังไม่พร้อมเพรียงด้วยหลายสาเหตุเช่น ความไม่พร้อมของตนเอง ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และแนวการดำเนินงานของโครงการอย่างแท้จริง ความไม่คุ้นเคยระหว่างกัน เป็นต้น แกนกลางเครือข่ายจึงต้องสร้างความเชื่อมั่นของมวลสมาชิกหรือภาคี ทั้งความเชื่อมั่นในโครงการ และความเชื่อมั่นในคณะนักวิจัยหรือแกนกลาง

- ความเชื่อมั่นในโครงการ ตัวอย่างจากโครงการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง การดำเนินการช่วงเริ่มโครงการ การสร้างเครือข่ายกับหน่วยราชการ สถานประกอบการและชุมชนเป็นไปได้ช้า เนื่องจากยังมองไม่เห็นภาพผลของโครงการอย่างชัดเจน เมื่อต่อมาโครงการได้ดำเนินกิจกรรม เกิดผลงานเชิงประจักษ์ ก็สามารถสร้างความเชื่อมั่นในโครงการได้ดีขึ้น

- ความเชื่อมั่นในคณะผู้วิจัย ตัวอย่างจากโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่ประสบปัญหาการยอมรับจากโรงเรียนและครูในระยะเริ่มต้น คณะนักวิจัยจึงใช้เวลาช่วงปีแรกของโครงการในการสร้างความยอมรับโดยจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และควรเป็นกิจกรรมที่ทำให้ครูรู้สึกได้ว่า “ได้” สร้างช่องทางเชื่อมโยงระหว่างกันหลากหลาย สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างเป็นอันเอง คณะนักวิจัยต้องทุ่มเทและมุ่งมั่น รวมทั้งพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะให้คำแนะนำทางวิชาการให้แก่ครูได้อย่างชัดเจน สามารถช่วยแก้ปัญหาหรือตัดสินใจตามที่คณะครูประสบหรือร้องขอได้อย่างทันการและทันกาล

5) **การสร้างขวัญและกำลังใจ** แรงจูงใจของมวลสมาชิกในการดำเนินงานเครือข่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูและนักเรียนมีความสำคัญ และสามารถเกิดขึ้นได้จากการสร้างขวัญและกำลังใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ในการให้รางวัลทางวัตถุและจิตใจ ดังตัวอย่างการสนับสนุนให้ครูหรือนักเรียนนำเสนอผลงานในเวทีการประชุมปิดโครงการ หรือในงานนิทรรศการทางการศึกษาหรือในเวทีการประชุมทางวิชาการในประเทศหรือนานาชาติ ซึ่งเป็นโอกาสให้ภาคีเครือข่ายได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู หรือวงวิชาการได้ชมผลงานที่สะท้อนความสามารถของเจ้าของผลงาน นอกจากนี้ อาจเป็นการแข่งขันผลงานของครู

และนักเรียน ซึ่งมีการมอบรางวัลด้วย รวมทั้งการที่ครูเครือข่ายบางคนได้รับการยกย่องให้เป็นครูที่เลื่องหลังจากผ่านกิจกรรมพัฒนาศักยภาพระดับหนึ่งดังเช่น ในโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

6) ระบบการรายงาน ติดตามประเมินผล การรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนและเครือข่ายครู จะมีเป็นประจำในการประชุมระหว่างนักวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน ครูศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร สพท. ผู้แทน อปท. ปราชญ์ ฯลฯ โดยมีองค์ประชุมสอดคล้องกับภาคีเครือข่ายของแต่ละโครงการ ความถี่ของการประชุมอาจแตกต่างกันตั้งแต่ทุก 1 เดือน 2 เดือน 3 เดือน หรือ 6 เดือน เช่นเดียวกับการติดตามประเมินผล จะดำเนินการในลักษณะการนิเทศโดยคณะนักวิจัยและศึกษานิเทศก์ หรือการประชุมดังเช่นเวทีการรายงาน หรือ เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมถอดบทเรียน ส่วนการประชุมเครือข่ายโดยรวมทุกภาคส่วนเพื่อการรายงาน ติดตามประเมินผลก็มีความแตกต่างกันไปเช่น บางมหาวิทยาลัย จัดให้มีทุก 4 เดือน บางมหาวิทยาลัยจัดให้มีทุก 6 เดือน ส่วนมหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นเป็นการประชุม 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อดำเนินงานเครือข่ายไประยะหนึ่งและมหาวิทยาลัยได้สร้างเครือข่ายย่อยกับโรงเรียน เครือข่ายด้านการศึกษา และเครือข่ายด้านชุมชนเรียบร้อยแล้ว และครั้งที่สองเป็นการประชุมปิดโครงการ ระบบรายงานติดตามประเมินผลเป็นกลไกที่ช่วยให้ทราบปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติ และสามารถหาแนวทางปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้โครงการดำเนินการต่อไปจนบรรลุผล ดังตัวอย่างจากโครงการของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ในระยะแรกประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ พัฒนาศักยภาพครูที่เน้นการถ่ายทอดและฝึกอบรม (Training-based) ซึ่งอาจจะไม่นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการเป็นการมุ่งการเรียนรู้ (Learning-based) ด้วยกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ หรือโครงการของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ซึ่งในช่วงแรกมีโรงเรียนและครูที่เข้าร่วมโครงการจำนวนน้อย ด้วยหลายสาเหตุ มหาวิทยาลัยจึงได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา เช่น ปรับหัวข้อเนื้อหาการบรรยาย จัดให้มีการสาธิตหลายครั้ง ขอให้ศึกษานิเทศก์ช่วยคัดเลือกครูที่มีความสนใจและสนใจเข้าร่วมโครงการรวมทั้งการออกเยี่ยมครูให้คำปรึกษาครูที่โรงเรียน การดำเนินงานพัฒนาศักยภาพครูจึงก้าวหน้าไปตามวัตถุประสงค์

7) องค์กรหรือเครือข่ายแกนกลาง ทุกโครงการมีคณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นแกนกลางทำหน้าที่ในการประสานงาน เอื้ออำนวย และกำกับการดำเนินงานเครือข่าย ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน กำหนดและจัดกิจกรรม การรายงานและติดตามประเมินผล รวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้ ให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ โดยให้หรือรวบรวมความสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร ความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ แหล่งความรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเงินทุนแก่โครงการ บางโครงการมีการจัดตั้งหรือมอบหมายเครือข่ายย่อยเสริมการปฏิบัติงานของแกนกลางเครือข่าย ได้แก่ โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการจัดตั้งเครือข่ายต้นกล้าปัญญา จากผู้สนใจหลายภาคส่วนประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด และอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเป็นที่ปรึกษา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทักษิณเป็น

ประธาน และรองอธิการบดีซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยนี้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเป็นเลขานุการ เครือข่ายนี้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ร่วมระดมทรัพยากรสนับสนุนยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมของโครงการ โดยจะมีการประชุมเดือนละครั้ง เครือข่ายนี้จึงทำหน้าที่ช่วยเสริมการทำหน้าที่ของคณะนักวิจัยในการขับเคลื่อนเครือข่ายให้เป็นไปอย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น อีกตัวอย่างหนึ่งคือโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งให้ 2 โรงเรียนเป็นแกนนำเครือข่ายขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานจัดการ จัดกิจกรรมให้แก่โรงเรียนสมาชิกเครือข่าย

อีกแนวทางหนึ่งได้แก่ การจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการสร้างเครือข่ายโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ (Center of Academic Development for Learning, CADL) ขึ้นภายใต้สำนักศึกษาทั่วไป

5.3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่าย

จากการพัฒนาเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยมหาวิทยาลัยรวม 15 โครงการ ตามชุดโครงการวิจัยและพัฒนานี้ อาจสรุปรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายได้ดังนี้

5.3.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่มีภาคีเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน คณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นแกนกลาง รูปแบบนี้โครงการของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้ใช้ เป็นรูปแบบที่คณะนักวิจัยดำเนินงานเครือข่ายตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น และการขับเคลื่อนเครือข่ายจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนในพื้นที่มาร่วมสนับสนุนทั้งบุคลากร องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ในการดำเนินงานอาจมีการจัดตั้งคณะทำงานเสริมการปฏิบัติงานของ

แผนภาพที่ 5.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน
คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลัก

ของคณะนักวิจัยด้วย รูปแบบนี้มีข้อดี คือ สามารถระดมความร่วมมือการสนับสนุนได้อย่างกว้างขวาง ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ได้อย่างหลากหลาย ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประกอบสาระการเรียนรู้ได้เป็นอย่างมาก แต่การดำเนินงานเครือข่ายค่อนข้างซับซ้อน ต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบรัดกุม ระบบการรายงานและติดตามประเมินผลต้องเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ แกนกลางเครือข่ายต้องมีระบบการจัดการที่ดี ทีมงานต้องมีความพร้อม แนวทางการใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นภาคีหลักของมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล นับว่าได้ช่วยเสริมการดำเนินงานของคณะแกนกลางได้เป็นอย่างมาก

5.3.2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่มีภาคีเครือข่ายสนับสนุนจากทุกภาคส่วน องค์กรของมหาวิทยาลัยดำเนินงานร่วมกับคณะนักวิจัยเป็นแกนกลาง รูปแบบนี้คล้ายคลึงกับรูปแบบใน 5.3.1 (แผนภาพที่ 5.1) แต่มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สร้างเครือข่ายและดำเนินงานร่วมกับคณะนักวิจัยตั้งโครงการของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ (Center of Academic Development for Learning, CADL) ขึ้น ด้วยรูปแบบนี้ คณะนักวิจัยสามารถทุ่มเทให้กับกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพของครูและการเรียนรู้ของเด็กมากขึ้น (ดูแผนภาพที่5.1.1)

แผนภาพที่ 5.1.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน องค์กรของมหาวิทยาลัยดำเนินงานร่วมกับคณะนักวิจัยเป็นแกนหลัก

5.3.3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่มีภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนและคณะนักวิจัยมีเครือข่ายสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา รูปแบบนี้คล้ายคลึงกับรูปแบบใน 5.3.1 (แผนภาพที่ 5.1) เป็นรูปแบบที่โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้มีการจัดตั้งเครือข่ายต้นกล้าปัญญาขึ้น ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่คณะนักวิจัยและให้ความสนับสนุนในการช่วยระดมสรรพกำลังมาเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ รูปแบบนี้เครือข่ายสนับสนุนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและอธิการบดี

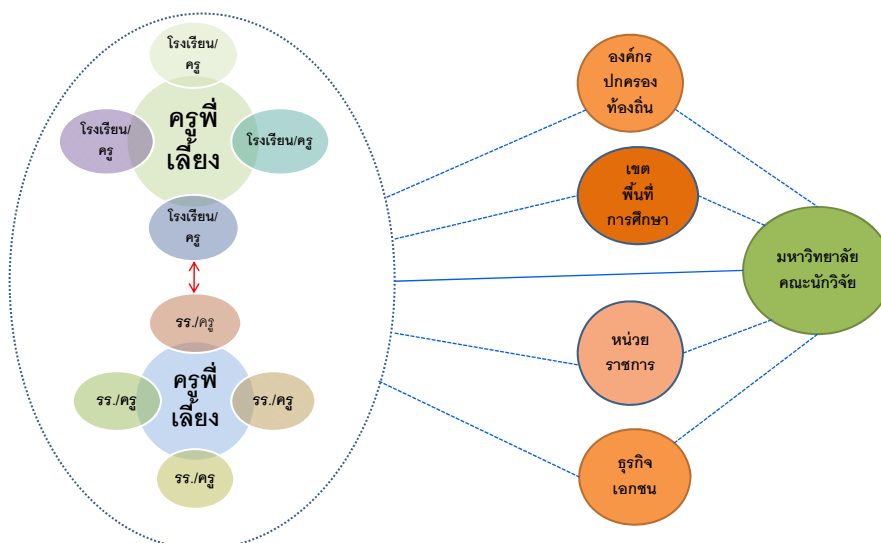
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเป็นที่ปรึกษาของเครือข่ายจะช่วยให้การระดมสรรพกำลังได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องดียิ่งขึ้น (ดูแผนภาพที่ 5.1.2)

แผนภาพที่ 5.1.2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทุกภาคส่วน และคณะนักวิจัย (มหาวิทยาลัย)มีเครือข่ายสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา

5.3.4 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นเครือข่ายย่อยของครูเชื่อมโยงกับแกนกลางเครือข่าย
รูปแบบนี้โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มุ่งพัฒนาเครือข่ายครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ชมรมครูวิทยาศาสตร์จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีอยู่ และได้พัฒนาเป็นเครือข่ายย่อยบนฐานกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่

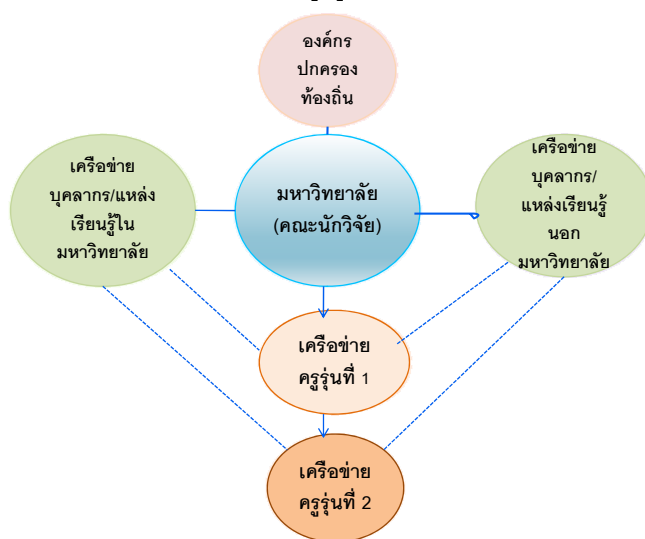
แผนภาพที่ 5.2 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นเครือข่ายย่อยของครูเชื่อมโยงกับแกนกลางเครือข่าย

ตามเขตอำเภอ แต่ละเครือข่ายย่อยได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายนอก และมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คณะนักวิจัยซึ่งเป็นคณะแกนกลางเป็นผู้ดำเนินการเพื่อพัฒนาครูพี่เลี้ยงที่จะทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงของครูในโรงเรียนในเครือข่ายย่อย รูปแบบนี้ไม่ซับซ้อนมาก กลุ่มโรงเรียนและครูได้เรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายของตนเองด้วยความสนับสนุนจากภาคีภายนอกได้โดยตรง แต่แกนกลางเครือข่ายต้องทำงานค่อนข้างหนักและใกล้ชิดมากกับเครือข่ายครู (แผนภาพที่ 5.2)

5.3.5 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นการพัฒนาเครือข่ายครู เพื่อให้ไปถ่ายทอดพัฒนาเครือข่ายครูรุ่นต่อไป รูปแบบนี้โครงการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนรุ่นที่ 1 ก่อน จากนั้นกลุ่มครูรุ่นที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาครูรุ่นผู้สอนรุ่นที่ 2 ต่อไป รูปแบบนี้ใช้ภาคีเครือข่ายภายนอกเพียง 3 ภาคีเนื่องจากเป็นการพัฒนาวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้และผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก รูปแบบนี้มีความคล่องตัว เป็นแนวทางสร้างเครือข่ายครูที่มีประสิทธิภาพและสามารถขยายต่อเนื่องไปอย่างรวดเร็วได้ (แผนภาพที่ 5.3)

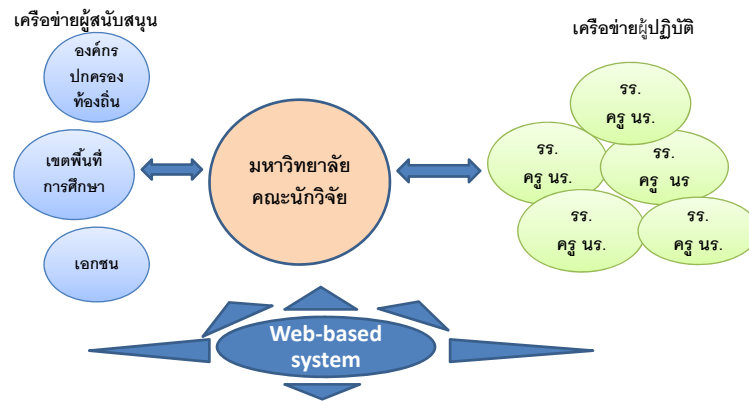
แผนภาพที่ 5.3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายที่เน้นการพัฒนาเครือข่ายครูรุ่นที่ 1 เพื่อถ่ายทอดสู่ครูรุ่นที่ 2

5.3.6 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนโดยใช้เว็บไซต์เป็นฐาน โครงการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ใช้รูปแบบนี้โดยคณะนักวิจัยเป็นแกนกลางในการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียน พัฒนาระบบ สนับสนุนการเรียนรู้ด้วย Web-based application รวมทั้งสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ระหว่างครูและนักเรียน รูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมการสร้างครูและนักเรียนก้าวหน้าทันเทคโนโลยีและใช้

เทคโนโลยีเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสื่อการสอนและสื่อการเรียนรู้ แต่ต้องมีการพัฒนาให้เป็นระบบเปิดที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดสมาชิกใหม่จากภายนอกเครือข่ายได้อย่างกว้างขวางและยาวนาน (แผนภาพที่ 5.4)

แผนภาพที่ 5.4 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน
โดยใช้เว็บไซต์เป็นฐาน

5.4 บทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

มหาวิทยาลัยและภาคีจากทุกภาคส่วนร่วมมือกันสร้างและขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายตามภาระหน้าที่รับผิดชอบ ศักยภาพ และความพร้อมดังนี้

5.4.1 มหาวิทยาลัย มีบทบาทในการริเริ่ม กระตุ้น และสร้างความตระหนักของภาคีเครือข่ายถึงปัญหา ความจำเป็นและศักยภาพของแต่ละภาคส่วนในการสนับสนุนเครือข่าย วางแผนการดำเนินเครือข่าย ประสานงานระหว่างภาคีเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนงาน จัดกิจกรรมเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้เช่น การฝึกอบรม การอบรมปฏิบัติการ การประชุม การสัมมนา การบรรยาย ทัศนศึกษา การเยี่ยมชม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตามประเมินผลและแก้ไขปัญหาอุปสรรค รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำตามที่ได้รับคำร้องขอ ตลอดจนสนับสนุนทางวิชาการ เช่น วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ สถานที่

5.4.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทในการร่วมดำเนินงานเครือข่ายตลอดกระบวนการ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะวิจัยหรือแกนกลางเครือข่ายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานเครือข่ายตามที่คณะ วิจัยร้องขอ ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนเครือข่ายในสังกัด สนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่โรงเรียนเครือข่ายในสังกัดในด้านบุคลากร สถานที่ งบประมาณ ยานพาหนะ เพื่อดำเนินกิจกรรมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่เครือข่ายโดยรวมในการดำเนิน

กิจกรรม ในด้านบุคลากร สถานที่ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ วิทยาการ นิเทศ ติดตามความก้าวหน้า และ ประเมินผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนร่วมแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการ ในโครงการของ มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นภาคีหลักของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงาน เครือข่าย มหาวิทยาลัยได้เข้าหารือขอคำแนะนำและประชุมร่วมกันกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในวาระแรก ตั้งแต่ก่อนเริ่มจัดตั้งเครือข่าย รวมทั้งมีการเข้ารายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เป็นระยะตลอดโครงการ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังตลอดกระบวนการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาให้ความสำคัญ โดยได้เป็นผู้บรรยายและเปิดการประชุมในกิจกรรมพัฒนาครู การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ รวมทั้งมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์ 1 - 3 คนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาครูทุกครั้ง นอกจากนี้สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษายังให้ความสำคัญสนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์เพื่อการประชุมอบรม ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อฝึกปฏิบัติ ด้วย โครงการของมหาวิทยาลัยทักษิณก็เช่นเดียวกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความสำคัญและมีส่วน ร่วมตั้งแต่เริ่มต้น โครงการและในทุกขั้นตอน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้ รับความสนับสนุนจากสำนักงาน เขตพื้นที่การพัฒนาในการดำเนินงานโครงการ โดยให้คำแนะนำและหาแนวทาง แก้ไขกรณีที่ครูจำนวนน้อย ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการ และยังขาดความพร้อมด้านวิชาการในการดำเนินงานตามโครงการ และช่วย แก้ไขจนปัญหาคล่อง

5.4.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทเช่นเดียวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ การมีส่วนร่วมในแต่ละโครงการแตกต่างกันไปเช่นเดียวกัน บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือ เทศบาลนคร เทศบาลเมืองจะเป็นลักษณะร่วมคิด ร่วมวางแผนให้คำแนะนำความคิดเห็น ส่วนองค์การ บริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลจะมีบทบาทในการร่วมปฏิบัติการกับโรงเรียนในพื้นที่ ดังเช่นโครงการ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ฯลฯ

5.4.4 ศึกษาพิเศษ

- 1) มีบทบาทในการร่วมดำเนินงานตั้งแต่การวางแผนโครงการ ร่วมกิจกรรมการพัฒนาครูและ นักเรียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2) เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม
- 3) นิเทศ ติดตามการฝึกอบรม และให้คำแนะนำเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนิน กิจกรรม

ทั้งนี้ศึกษานิเทศก์มีส่วนร่วมใกล้ชิดในโครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

5.4.5 หน่วยราชการในจังหวัดพื้นที่ ในโครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้า

หลวง ผู้ว่าราชการจังหวัดให้คำ แนะนำปรึกษา หรือบรรยายพิเศษในการประชุมเปิดหรือปิดโครงการ นายอำเภอเมืองร่วมอยู่ในคณะแกนกลางหรือคณะวิจัยในโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สำหรับ ส่วนราชการต่าง ๆ จะให้ความสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกในเรื่องอาคารสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ

5.4.6 ธุรกิจเอกชน สำหรับธุรกิจเอกชนบริษัทขนาดใหญ่จะให้ความสนับสนุนในด้าน งบประมาณจัดกิจกรรม อาทิ เช่น ค่ายักนักเรียน หรืองานวันวิทยาศาสตร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ หรือการเป็นวิทยากร รวมทั้งร่วมดำเนินงานเครือข่ายตั้งแต่ขั้นวางแผน การจัดกิจกรรม การ ติดตามประเมินผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในลักษณะร่วมคิด ร่วมให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ส่วน ผู้ประกอบการขนาดเล็ก หรือ SME จะให้ความสนับสนุนในรูปของแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ วิทยากร ดังเช่น กรณีของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

5.4.7 ประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้เชี่ยวชาญผู้รู้ในภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ การเกษตร เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน อาหาร ฯลฯ มีส่วนร่วม ในโครงการส่วนใหญ่ในฐานะวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องให้แก่ครูและ นักเรียน สนับสนุนแหล่งเรียนรู้หรืออาคารสถานที่ ตลอดจนอาจร่วมดำเนินงานเครือข่ายตั้งแต่การวางแผน การจัดกิจกรรมและการติดตามประเมินผลด้วยในบางโครงการ บทบาทและการมีส่วนร่วมที่สำคัญได้แก่ โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งครูสุกฤษ์ช่างเมืองเพชรบุรี 8 สาขา เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ และฝึกทักษะให้แก่ครูและนักเรียน อีกทั้งร่วมกับครูและคณะวิจัยในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียน แผนการเรียนของเด็ก การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมถอดบทเรียน รวมทั้งการประชุม เครือข่ายโดยรวม อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบตามตาราง เวลาที่กำหนด

5.4.8 องค์กรศาสนาและมูลนิธิ หลายโครงการได้รับการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากวัดซึ่งเป็น ที่ตั้งของโรงเรียนหรือสถานที่จัดกิจกรรมโครงการ ในด้านอาคารสถานที่เช่น การจัดสวนเพื่อสภาพแวดล้อม ที่ตั้งของโรงเรียน พระสงฆ์เป็นผู้สอนวิชาจริยธรรมหรือเป็นประธานการประชุม ส่วนมูลนิธิให้ความ สนับสนุนในด้านงบประมาณสำหรับบางกิจกรรม

5.4.9 ชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินทุน อาคารสถานที่ แหล่ง เรียนรู้ และเป็นวิทยากร นอกจากนี้ชุมชนอาจร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานเครือข่ายเช่น โครงการ ของมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

5.4.10 โรงเรียนและครู โรงเรียนและครูมีบทบาทในเครือข่ายทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนการ ดำเนินงาน การจัดกิจกรรม การติดตามประเมินผลจนโครงการสำเร็จลุล่วง ผู้อำนวยการโรงเรียนสนับสนุน ให้ครูเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งสนับสนุนบุคลากร อาคารสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรม การพัฒนาครูและ นักเรียนตามแผนงาน รายงานความก้าวหน้าและนำเสนอปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานต่อแกนกลางของ เครือข่าย และนำเสนอ และคำแนะนำเพื่อการแก้ไขปัญหาไปดำเนินการ

สำหรับครู นอกจากครูในโรงเรียนเป้าหมายที่เข้ารับการพัฒนาศักยภาพเพื่อไปพัฒนาการเรียนรู้อยู่ของเด็ก ยังหมายถึงเครือข่ายครูที่มีความสามารถทางวิชาการซึ่งได้มีบทบาทในการเป็นวิทยากร หรือครูพี่เลี้ยงของครูในโรงเรียนเป้าหมายด้วย

5.5 การสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนของเครือข่าย

ความต่อเนื่องยั่งยืนของเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้อยู่ของเด็กมีความเป็นไปได้ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้วางรากฐานไว้ตั้งแต่การดำเนินงานของโครงการ บางโครงการมีแนวทางการขยายชัดเจน และบางโครงการมีแนวโน้มที่สามารถสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนได้ โดยอาจจำแนกได้ดังนี้

5.5.1 องค์กรและระบบรองรับ หลายมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการไว้หลายแนวทาง กล่าวคือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจะก่อตั้งศูนย์พัฒนาครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีความเป็นมาจากโครงการนี้ โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุรนารี ระยะที่ 1 (พ.ศ.2555 -2559)

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มีแนวทางจะขยายขอบข่ายเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เปิดไปสู่เขตการศึกษาอื่น ๆ นอกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ (CADL) ในสังกัดสำนักการศึกษาทั่วไป ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้จัดตั้งขึ้นแล้ว สามารถทำหน้าที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานเครือข่ายได้ต่อไป ขณะนี้ยังได้รับงบประมาณจากมหาวิทยาลัย และมีเป้าหมายให้เป็นชุมชนเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ต่อไป

มหาวิทยาลัยมหิดลโดยสถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียนเริ่มจากมุมเรียนรู้เล็ก ๆ ใน 6 โรงเรียนและจะขยายต่อไป ซึ่งเป็นช่องทางสร้างเครือข่ายยั่งยืนระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน โดยมหาวิทยาลัยจัดหาหนังสือให้ จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในบางโอกาสและให้คำปรึกษาแนะนำได้ตลอดเวลาที่ครูต้องการ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้บรรจุโครงการนี้ไว้ในงานบริการวิชาการเพื่อให้มีความต่อเนื่อง

5.5.2 ความสนับสนุนจากเขตพื้นที่การศึกษาและท้องถิ่น มีแนวโน้มของความสนับสนุนในบางโครงการดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพัทลุงได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะสนับสนุนโครงการนี้ต่อไปโดยผลักดันให้ครู/โรงเรียนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และอาจใช้งบประมาณของสพท.ในการช่วยบริหารจัดการ แต่มิใช่ให้กับครูโดยตรง

โครงการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นหากมีในระยะต่อไป องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าร่วมสนับสนุนโดยให้มีการพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงครามได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะให้งบประมาณสำหรับต่อยอดสำหรับครูที่เสนอโครงการเข้าไป และที่กำแพงเพชร องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรจะสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อจัดกิจกรรมต่อไป

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้ดำเนินการต่อยอดโครงการนี้ โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนจากเทศบาลเมืองเกาะสมุย ซึ่งได้เริ่มดำเนินการแล้ว

5.5.3 เครือข่ายครู การดำเนินงานของทุกโครงการได้สร้างเครือข่ายครูซึ่งสามารถรวมตัวจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเสริมพลังให้กันและกันเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู (Professional Learning Community, PLC) ต่อไป อาทิเช่นเครือข่ายครูและครูต้นแบบในโครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล เครือข่ายครูวิทย์เพื่อศิษย์ในโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เครือข่ายครูและครูศักยภาพในโครงการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำหรับโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นอกจากได้สร้างเครือข่ายครูผู้สอนวิทยาศาสตร์รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 เพื่อเป็นต้นแบบไปขยายสู่ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์รุ่นต่อ ๆ ไปแล้วได้เกิดเครือข่ายครูฟิสิกส์ เครือข่ายครูเคมี เครือข่ายครูชีววิทยา และเครือข่ายครูคณิตศาสตร์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ด้านการพัฒนาศักยภาพครูโดยมุ่งสร้างครูแกนนำให้เป็นครูผู้จัดให้เกิดการเรียนรู้หรือครูอำนวยการ ซึ่งเครือข่ายครูอำนวยการสามารถเป็นฐานในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูเพื่อศิษย์ต่อไป ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจำแนกเครือข่ายครูเป็น 2 กลุ่มตามสาระวิชา คือเครือข่ายครูภาษาอังกฤษและเครือข่ายครูวิทยาศาสตร์และใช้โรงเรียนเป็น node ตามสาระวิชาและเนื่องจากโรงเรียนมีพื้นที่อยู่ไม่ไกลมากนัก ทำให้เครือข่ายครูมีความสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้ดำเนินการส่งเสริมศักยภาพครูโดยใช้เทคนิคเพื่อนครูร่วมเรียนรู้ร่วมพัฒนา (Co-Reflective Learning Teacher, CRLT) ซึ่งเป็นการจับคู่ระหว่างครูและเพื่อนครูที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายครูที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันต่อเนื่องไปได้

5.5.4 การสนับสนุนจากองค์กรนอกเครือข่าย โรงเรียนหรือเครือข่ายครูได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ๆ นอกเครือข่ายนี้ หลายโครงการเช่น ครูในเครือข่ายครูวิทย์เพื่อศิษย์จังหวัดกำแพงเพชรทุกคนจะเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูสอนดี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งสนับสนุนโดยมูลนิธิศุภชัยดีวงศ์ – สดศรี ทำให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากโครงการนี้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ และโรงเรียนโคกก่อพิทยาคม ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชนตามโครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี (พ.ศ.2555 – 2556) ซึ่งมีกิจกรรมที่จะทำให้เกิดเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ปรากฏชาวบ้านองค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัย ฯลฯ

สำหรับเครือข่ายครู/นักเรียน – ปรากฏ และชุมชน มีแนวโน้มจะมีความต่อเนื่องและยั่งยืนได้ เพราะจะมีการติดต่อประสานงานอย่างต่อเนื่องโดยครู เพื่อความร่วมมือสนับสนุนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของเด็กต่อไป ส่วนเครือข่ายโดยรวมจากภาคีทุกภาคส่วน ส่วนใหญ่

เป็นการรวมกันอย่างหลวม ๆ จำเป็นจะต้องมีตัวกลางหรือตัวเชื่อมประสานที่มีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถเกิดความต่อเนื่องยั่งยืนได้

โดยสรุป มหาวิทยาลัยที่เป็นแกนหลักได้พัฒนาเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายแนวนอน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมทั้งระดับบุคคลและองค์กร แต่ภาคีที่เข้าร่วมมีมาน้อยแตกต่างกันไป และในการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของภาคีจะแตกต่างกัน บางโครงการมีภาคีเข้าร่วมตลอดระยะเวลาดำเนินงาน มีบางมหาวิทยาลัยที่เน้นเฉพาะเครือข่ายครูเป็นหลัก จำนวนภาคีเข้าร่วมจะน้อยกว่า แต่ก็มียุทธศาสตร์ในบางด้านเช่นกัน คือการรวมตัวเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างครูด้วยกันจะเข้มข้น

จากรูปแบบเครือข่ายที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นนั้น สรุปได้เป็น 3 รูปแบบหลักคือ **รูปแบบที่ 1** มีมหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลัก และมีภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนเข้าร่วม แต่ระดับและบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีแตกต่างกันออกไป **รูปแบบที่ 2** เป็นรูปแบบที่เน้นเครือข่ายครูเป็นหลัก มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อย และ **รูปแบบที่ 3** เป็นรูปแบบที่ใช้เว็บไซต์เป็นฐานเพื่อเชื่อมการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน ภาคีอื่นเข้าร่วมน้อยกว่าเช่นเดียวกับเครือข่ายรูปแบบที่สอง

บทที่ 6

ความสำเร็จของผลการดำเนินงานจากพลังเครือข่ายในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้

จากการดำเนินงานหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในพื้นที่ความสำเร็จและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากพลังเครือข่ายในการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักและมีบทบาทหลักในด้านวิชาการในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ½ - 2 ปี สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

6.1 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน

เป้าหมายปลายทางที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ คือ ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กหรือนักเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านวิชาการและไม่ใช่วิชาการ จากผลจากการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ โดยภาพรวมพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ตัวนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน คุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ระดับความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงในตัวนักเรียนมีระดับที่แตกต่างกันออกไประหว่างพื้นที่/โครงการ นอกจากนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียนมีข้อมูลที่ยืนยันได้ชัดเจนแตกต่างกันระหว่างโครงการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบของคณะนักวิจัยแต่ละโครงการในการสร้างเครื่องมือเพื่อการชี้วัด เช่น มีการประเมินก่อน-หลังการดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมต่าง ๆ หรือมีกลุ่มเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในขณะที่บางโครงการไม่ได้วางแผนไว้ จึงขาดข้อมูลที่เป็นรูปธรรม

6.1.1. การหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา มีโครงการมหาวิทยาลัย 10 แห่งที่เน้นการพัฒนาในระดับนี้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงในด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ทักษะที่เกี่ยวข้อง และเจตคติต่อการเรียน
คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้จัดทำแบบทดสอบก่อนและหลังอย่างชัดเจน โครงการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีซึ่งหนุนเสริมในสาระวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พบว่า คะแนนหลังกิจกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน 4 วิชา คือ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยาสูงกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แม้ว่าคะแนนที่ได้อาจจะไม่สูงเท่าที่ควร

อันเนื่องจากพื้นฐานเดิมของนักเรียน อย่างไรก็ตามพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัด เพราะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และได้เปลี่ยนใจมาชอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนสนใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่อไป สำหรับสมุทรสงคราม โครงการมหาวิทยาลัยมหิดลที่เน้นการพัฒนาสาระวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยสูงขึ้นประมาณ 20-50 % ใน 10 โครงการ และมีทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น สามารถออกแบบโครงงานวิทยาศาสตร์ขึ้นเอง นอกจากนี้ได้ใช้แบบทดสอบหลายประเภททั้งก่อนและหลังเรียน อาทิ แบบสำรวจรูปแบบหรือลีลาการเรียนรู้ แบบสำรวจการเรียนรู้ในชั้นวิทยาศาสตร์พบว่า นักเรียนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปเช่น เป็นแบบที่มุ่งคิดด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมทำงานด้วยกัน ช่วยเหลือกัน ที่กำแพงเพชร โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชรซึ่งเน้นสาระวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า คะแนน O-Net ของนักเรียนใน 8 โรงเรียน (จาก 9 โรงเรียน) ในปีการศึกษา 2553 สูงขึ้นกว่า ปีการศึกษา 2552 ส่วนอีก 1 โรงเรียนนั้นมีคะแนนลดลงเล็กน้อย สำหรับการทดสอบคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยรวมก้าวหน้าขึ้น แต่ทักษะการบูรณาการมีนักเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์ สำหรับเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนดีขึ้น

ผลการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กที่เปลี่ยนแปลงขึ้นที่พัตลุง โดยโครงการมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งพัฒนาการเรียนในด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษพบว่า โดยภาพรวมคะแนนหลังทดสอบในวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ใน 6 โรงเรียน ซึ่งคะแนนที่สูงขึ้นก็ยังไม่สูงมากนัก และอีก 5 โรงเรียนผลการทดสอบหลังและก่อนทดสอบไม่แตกต่างกัน ส่วนวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ถ้าดูเป็นรายโรง มี 6 โรงเรียนที่มีผลการเรียนสูงขึ้น

โครงการมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งดำเนินงานในการบูรณาการ 3 กลุ่มสาระ คือคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและศิลปะ รวมทั้งใช้ ICT เป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นโครงการ (project-based) จากการทดสอบนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนใน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีผลการพัฒนาขึ้นหลังกิจกรรมหนุนเสริม

โครงการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่เน้นการพัฒนาโครงงานผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า นักเรียนในกลุ่มเครือข่ายสามารถใช้ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์สร้างสรรค์โครงงานร่วมกับครูนำไปใช้เป็นสื่อการสอน และเมื่อนำผลงานสื่อการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนสร้างขึ้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไปประยุกต์ใช้ในรายวิชา ในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย และวิทยาศาสตร์ พบว่า สื่อการสอนที่นำไปทดสอบกับกลุ่มผู้เรียนอื่น นักเรียนทั้งระดับประถมและมัธยมมีผลการทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียนทุกโครงการ

ที่เชียงรายโครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงซึ่งเลือกเน้นการพัฒนาภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และIT ได้พัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเสริมหนุนการเรียนรู้โดยใช้โมดูล รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการจัดค่ายตาม module ที่พัฒนาขึ้นพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน หลังกิจกรรม นอกจากนี้ ยังพบว่า ในกิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้ดี และโดยที่ได้นำทรัพยากรภายในท้องถิ่นและบริบทของพื้นที่มาใช้ ช่วยให้เยาวชนมองเห็นแนวโน้มการประกอบอาชีพในอนาคตที่ท้องถิ่นต้องการส่วน

สำหรับโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเน้นการพัฒนาศาสตร์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ไม่ปรากฏโดยคะแนนชัดเจน แต่ในวิชาภาษาไทยพบว่า คะแนน O-Net สูงขึ้น แต่ไม่ได้รายงานข้อมูลที่เป็นรูปธรรมถึงจำนวนโรงเรียนที่มีคะแนนสูงขึ้น ส่วนโครงการของมหาวิทยาลัยมหาสารคามและโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ไม่ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชาที่ดำเนินการ โดยมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ทดสอบเฉพาะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ทดสอบคุณลักษณะผู้เรียนและการคิดวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อม

2) ในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรม ที่สมุทรสงคราม คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยมหิดล รายงานว่า จากกระบวนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการทดสอบหลายแบบ พบว่า เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น มีลักษณะของการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก ที่พหูลง โครงการมหาวิทยาลัยทักษิณรายงาน ว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กสูงขึ้นกว่าก่อนการทำกิจกรรม ในด้านคุณธรรมจริยธรรมและความภูมิใจในความเป็นไทย ในภาพรวม ไม่มีความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังกิจกรรม แต่เมื่อดูเป็นรายโรง พบว่ามี 3 โรงที่พบความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการทำกิจกรรม คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งหลังเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีนักเรียนใน 7 โรงมีคะแนนเฉลี่ยในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นขณะที่ 3 โรงเรียนที่มีคะแนนลดลง

โดยสรุปนอกจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาแกนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นแล้ว ยังมีข้อสังเกตว่า ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่บูรณาการเข้าไปในวิชา ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงได้บ้างในบางพื้นที่ อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม ทักษะทางสังคม เช่น การร่วมทำงาน และที่ได้ใช้บริบทของพื้นที่เป็นส่วนสนับสนุนการเรียนรู้เช่นที่เชียงรายได้มีส่วนช่วยเพิ่มทักษะชีวิตและการทำงาน และที่ฉะเชิงเทรา ช่วยเพิ่มความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และในหลายแห่งที่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้นั้น เช่น ที่นครศรีธรรมราช พิชญ์โลก เชียงราย ก็เป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มทักษะด้านสารสนเทศ และในบางแห่งที่ให้นักเรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติจริงผ่านโครงการ (Project based) เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าและมีความคิดริเริ่มขึ้น และผลงานนักเรียนที่ทำได้ดี สามารถนำไปประกวดและได้รับรางวัล

6.1.2 ความเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียนในระดับประถมศึกษา

โครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นกลุ่มโครงการที่เน้นการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา รวมทั้งโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชรินทร์และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่พัฒนาทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษาด้วย ผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียนสรุปได้ดังนี้

1) ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ และเจตคติต่อการเรียน โดยภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น โครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระวิชาหลัก 4 วิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นทั้ง 4 วิชา และสูงกว่ากลุ่มควบคุม โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนใน 13 โรง ในสาระการเรียนรู้ 4 กลุ่มสาระ คือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในระดับชั้นป.1- ป.6 นักเรียนมีผลการทดสอบหลังกิจกรรมสูงขึ้น ส่วนโครงการที่ลำปางซึ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการอ่าน ก็พบว่า นักเรียนทุกชั้นในเกือบทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะหลังกิจกรรมสูงขึ้นในทุกสมรรถนะการอ่าน แต่อย่างไรก็ตาม สมรรถนะการอ่านภายหลังการจัดกิจกรรมยังต้องปรับปรุงให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะการอ่านเชิงวิเคราะห์และเชิงวิพากษ์ สำหรับโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพชรบุรี และอุบลราชธานีได้รายงานไว้ว่า เด็กมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อการเรียน ส่วนโครงการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มุ่งการเรียนสาระประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น มีความรักและภูมิใจในชุมชนและท้องถิ่น และการที่ได้มีการเชื่อมโยงการเรียนประวัติศาสตร์กับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ช่วย让孩子们สามารถเชื่อมโยงสาระต่าง ๆ ได้ดีและเรียนด้วยความสนุก คณิตศาสตร์เป็นเรื่องไม่ยาก

2) ในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรม ผลจากโครงการที่เพชรบุรีพบว่า เด็กมีคุณภาพด้านสุขภาพกายของนักเรียนในโรงเรียนโครงการดีขึ้นกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบด้านเก่ง ดี มีสุขสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 อีกทั้งเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่นต้องงานสกุลช่างสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนโครงการเชียงใหม่รายงานว่า เด็กมีความรู้สึกรักและภูมิใจในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเมื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขณะที่โครงการจะเข้เกรา ได้รายงานไว้ว่า จากการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนน 3.79 และมีเด็กร้อยละ 66 ของกลุ่มเป้าหมายผ่านเกณฑ์สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียนในระดับประถมศึกษาครั้งนี้ ทางด้านวิชาการ ผลคะแนนทางสัมฤทธิ์ผลด้านการเรียนในวิชาต่าง ๆ ในภาพรวมสูงขึ้น ซึ่งมีเฉพาะบางแห่งเท่านั้นที่วัดได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า คะแนนยังสูงขึ้นไม่มากนักในบางวิชาและในบางโครงการเนื่องจากพื้นฐานเดิมของนักเรียนและระยะเวลาดำเนินงานโครงการยังไม่นานพอ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในเชิงเจตคติและพฤติกรรมนักเรียน โดยรวมพบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ทำให้ตั้งใจเรียนรู้ อันสืบเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป และเช่นกันกับโครงการระดับมัธยมศึกษา หลายโครงการมี

ความพยายามที่จะบูรณาการการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปด้วย เช่น การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของโครงการที่เชียงใหม่ มีการฝึกปฏิบัติด้านการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ฝึกปฏิบัติงานด้านสกุลช่างและการบูรณาการสู่สาระการเรียนรู้ในโครงการเพชรบุรี เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยการฝึกทักษะชีวิตและการทำงาน ส่วนการดึงการเรียนรู้ในบริบทของพื้นที่ เช่น เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เชียงใหม่ การเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่เพชรบุรี ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น รักท้องถิ่นและชุมชน ส่วนการบูรณาการข้ามวิชา เช่น ประวัติศาสตร์กับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบูรณาการสกุลช่างสู่สาระวิชาต่าง ๆ นอกจากช่วยสร้างกระตือรือร้นการเรียนรู้ยังช่วยฝึกทักษะการคิดเชื่อมโยงในระดับรูปธรรมได้ หรือการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเชิงเทรา ทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ที่นครศรีธรรมราช ได้พัฒนาทักษะนักเรียนการใช้เครื่องมือสารสนเทศควบคู่ไปกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการจัดทำโครงการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้ด้วย

ตารางที่ 6.1 ผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวเด็กจากการดำเนินงานเสริมหนุนคุณภาพการเรียนรู้รายโครงการ

โครงการมหาวิทยาลัย	ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	จุดเน้น
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย	การทดสอบผลการเรียนก่อนและหลังด้าน ภาษาอังกฤษพบว่า นักเรียนมีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ก้าวหน้าขึ้นตั้งแต่ร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 55 และการประเมินแบบสถานการณ์จำลอง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบRubric Scoring พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ การวางแผนการ ทำงาน รับผิดชอบฯลฯ สำหรับภาษาจีน การ เรียนในmodule ต่างๆพบว่า นักเรียนมีผล การเรียนก้าวหน้าขึ้น ส่วนการเรียนด้วยการฝึก ปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความ สนุกสนาน และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้ดี และโดยที่ได้นำทรัพยากรภายในท้องถิ่นและ บริบทของพื้นที่มาใช้ ช่วยให้เยาวชนมองเห็น แนวโน้มการประกอบอาชีพในอนาคตที่ ท้องถิ่นต้องการ	การเรียนรู้แบบ Module ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ IT ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่	จากการประเมินความเห็นของนักเรียนที่ผ่าน โครงการ พบว่า นักเรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน ประวัติศาสตร์มากขึ้นเพราะได้ออกไปเรียนรู้ใน	ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นและการบูร ณาการวิชา

	สถานที่จริงและได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้น และจากการประเมินความพึงพอใจ(กรณีโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่) พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับมาก	คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์กับวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง	ผลการประเมินสมรรถนะการอ่านของนักเรียนพบว่า โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะภายหลังการจัดกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมหนุนเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกสมรรถนะการอ่าน แต่ระดับสมรรถนะการอ่านยังคงต้องอยู่ในระดับปรับปรุง เนื่องจากสมรรถนะการอ่านในเชิงวิเคราะห์และเชิงวิพากษ์ยังเป็นเรื่องใหม่ ควรต้องใช้เวลา	สมรรถนะการอ่านระดับประถมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร	ผลคะแนน O-Net ในปีการศึกษา 2553 สูงกว่าปีการศึกษา 2552 (ใน 8 โรงเรียนจาก 9 โรงเรียน) ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 มีความก้าวหน้าเป็นส่วนใหญ่ แต่ทักษะเชิงบูรณาการยังไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 สำหรับเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไรก็ตามยังพบความแตกต่างระหว่างนักเรียนรร.มัธยม และรร.มัธยมขยายโอกาส	วิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก	จากการให้ครูผลิตสื่อนวัตกรรมแบบบูรณาการ 3 กลุ่มสาระไปทดลอง พบว่า มีผลการเรียนที่พัฒนาขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจกับการเรียนเพิ่มขึ้น	คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ (IT) ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี	จากการประเมินก่อนและหลังการดำเนินงานพบว่า การเรียนใน 4 สาระวิชาหลัก(คณิตศาสตร์	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

	วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)เพิ่มขึ้น และนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม คุณภาพด้านสุขภาพกายก็สูงกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุม สำหรับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่านักเรียนมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบด้านเก่ง ดี มีสุขสูงกว่า ก่อนจัดการการเรียนการสอนแบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่นเมืองเพชรบุรีสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และบูรณาการงาน สกูลช่างกับสาระ วิชาดังกล่าว ระดับประถมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล สมุทรสงคราม	จากแบบทดสอบ pre-test และ post-test นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยสูงขึ้นร้อยละ 20-50 ใน 10 โครงการ มีทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการใช้แบบทดสอบหลายประเภททั้งก่อนและหลังเรียน พบว่านักเรียนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป เช่น เป็นแบบที่ให้งัดคิดด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมทำงานด้วยกัน ช่วยเหลือกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งความมั่นใจในการกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ฯลฯ ผลงานนักเรียนในการออกแบบโครงงาน วิทยาศาสตร์ได้รับรางวัล	วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด วิเคราะห์ทาง วิทยาศาสตร์ การพัฒนา คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา	การประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนด้าน สิ่งแวดล้อม นักเรียนมีคุณลักษณะอยู่ในระดับ มาก ด้านการคิดวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อม นร. ประถม ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 66 นร.มัธยมผ่าน เกณฑ์ร้อยละ 64 ส่วนการคิดสร้างสรรค์ด้าน สิ่งแวดล้อม (นร.ประถม)และมัธยม มีความคิด สร้างสรรค์เกือบทั้งหมด	คุณลักษณะด้าน สิ่งแวดล้อม ระดับประถมศึกษา และระดับ มัธยมศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น	ในสาระภาษาไทย ผู้เรียนในบางโรงเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการสอบ O-Net สูงขึ้นแต่ไม่มีรายงานชัดเจนถึงจำนวน ส่วนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนด้วยคะแนนผลสัมฤทธิ์ แต่จากการประเมินจากแฟ้มผลงานของผู้เรียนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (rubric score) และจากการสะท้อนจากครูพบว่านักเรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น ในภาษาไทย คิดและ เขียนได้มากขึ้น	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา	นักเรียนมีผลการเรียนหลังการใช้กิจกรรมหนุนเสริมสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่คะแนนที่ได้นี้อาจจะยังไม่สูงเท่าที่ควร และนักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อกิจกรรมหนุนเสริมที่ครูผู้สอนสร้างและพัฒนาขึ้นในระดับมาก	วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์สูงขึ้นหลังการเข้าค่ายกิจกรรมค่ายหนุนเสริมการเรียนรู้ และพบว่าเด็กมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ	วิทยาศาสตร์และ ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม	จากการทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีนักเรียนใน 7 โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น 3 โรงเรียนที่มีคะแนนลดลง นอกนั้น มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี	จากการประเมินผลการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษรายชั้น และรายโรง โดยเฉลี่ยแล้วมีคะแนนสูงขึ้น อย่างไรก็ตามมีบางระดับชั้นและบางโรงเรียนที่คะแนนไม่แตกต่างกันระหว่างก่อนและหลัง	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา

	กิจกรรมหนุนเสริม	
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช	นักเรียนมีความสามารถเรียนรู้การใช้เครื่องมือ ซอฟต์แวร์ ร่วมกับครูจัดทำโครงงานผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เมื่อนำผลงานสื่อการสอน ที่ครูและนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในรายวิชา พบว่า สื่อการสอนที่นำไปทดสอบกับกลุ่ม ผู้เรียน มีผลการทดสอบหลังเรียนเพิ่มมากกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญในทุกโครงงาน ผลงานของนักเรียนที่นำไปแสดงในงาน มหกรรมวิชาการได้รับรางวัลเหรียญเงินและ เหรียญทอง	ใช้ระบบสารสนเทศ ในลักษณะWeb- based Application เป็นเครือข่าย สนับสนุนการทำ โครงงานของครู และนักเรียนใน รูปแบบ Social network site รวมระดับประถม ศึกษาและระดับ มัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง	-ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดย ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยหลังทดลองสูง กว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ซึ่งโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังทดลองสูง กว่าก่อนทดลองมี 6 โรงเรียน -ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดย ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยก่อนทดลองกับหลัง ทดลองไม่แตกต่างกัน แต่มี 6 โรงเรียนที่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ - ทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยภาพรวม และราย โรงเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังทดลองสูง กว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01	-คุณลักษณะผู้เรียน ทุกด้าน -วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ -สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ทักษะชีวิต ระดับมัธยมศึกษา

ครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเป็นผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอนและใกล้ชิดกับตัวนักเรียน การวัดความสำเร็จของโครงการนอกจากจะวัดที่ปลายทางคือผู้เรียนแล้ว ก็อาจจะวัดความสำเร็จของโครงการในรูปผลผลิตของเป้าหมายระยะต้นได้ คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวครู

6.2.1 การเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองในการจัดกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เช่น ลดบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) เพิ่มขึ้น ครูเริ่มเข้าใจและเห็นแนวทางในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูที่กำแพงเพชรคนหนึ่งถึงกับกล่าวว่า หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

มาแล้ว เหมือนนกที่ออกนอกกะลา ส่วนครูจากโครงการที่เพชรบุรีระบุว่า ในการจัดการเรียนการสอน ได้คิดนอกกรอบมากขึ้น สอนนอกห้องเรียนได้ และก็เรียนไปพร้อมนักเรียน (ดูจากภาพผังโน้ตสน์ ที่ 6.1)

6.2.2 การพัฒนาเทคนิควิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพราะครูได้ผ่านการฝึกปฏิบัติการด้วยตนเอง(เช่น โครงการที่กำแพงเพชร นครราชสีมา ขอนแก่น) หรือเข้าร่วมในกระบวนการออกแบบตามขั้นตอนจากอาจารย์มหาวิทยาลัย/นักวิจัย (เช่น โครงการที่เชียงราย) การสอนแบบบูรณาการระหว่างสาระวิชา (เช่น โครงการที่พิษณุโลก เชียงใหม่ และนครศรีธรรมราช) หรือการพัฒนาคุณลักษณะที่บูรณาการกับการเรียนการสอนในสาระวิชาต่าง ๆ ได้ (เช่น โครงการที่พัทลุง ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี สมุทรสงคราม มหาสารคาม) การเชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สาระวิชา (เช่น โครงการที่เพชรบุรี พิษณุโลก) การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ได้(เช่น โครงการที่ เชียงราย ลำปาง สุราษฎร์ธานี อุบลราชธานี สมุทรสงคราม ฉะเชิงเทรา) สามารถจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนและให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น

6.2.3 การพัฒนาสื่อด้วยตนเองและสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอน เช่น โครงการที่กำแพงเพชร ครูสามารถประดิษฐ์สื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จากวัสดุท้องถิ่นและขยายผลไปใช้กับโรงเรียนต่างๆ โครงการเพชรบุรีสามารถทำตำราการสอนเองได้ โครงการที่สมุทรสงครามครูสามารถสร้างสื่อนวัตกรรมทางการเรียนการสอนสามารถนำไปเสนอในเวทีนานาชาติ 5 เรื่อง ระดับชาติ 6 เรื่องและเป็นบทความในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ 2 เรื่อง โครงการที่นครราชสีมา ครูสามารถประดิษฐ์และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ได้คุณภาพถึง 24 ผลงานและสามารถนำไปใช้อย่างได้ผล และมีผลงานจากชุดการทดลองในการสอนวิชาฟิสิกส์ ได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดสื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และโครงการที่นครศรีธรรมราชครูร่วมกับนักเรียนจัดทำโครงการในหลายสาระวิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์และนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่นต่อไปได้ และมีครูได้รับรางวัลเหรียญเงิน เหรียญทองในการแข่งขันทักษะทางวิชาการประจำปี 2554 นอกจากนี้ โครงการที่เป็นนวัตกรรมของครูจากโครงการสมุทรสงคราม นครศรีธรรมราช และเชียงรายได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุมสัมมนาการวิจัยการศึกษาไทย-มาเลเซีย ครั้งที่ 4 (ปี 2555) ซึ่งเป็นการประชุมสัมมนาที่ให้ครูทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนผลงานเชิงวิจัย/นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

6.2.4 ครูได้เพิ่มพูนความรู้ด้านเนื้อหาสาระที่ต้องสอนเพิ่มขึ้น ซึ่งหลายโครงการ (เช่น โครงการที่เชียงใหม่ นครราชสีมา ขอนแก่น กำแพงเพชร อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี) ได้จัดเพิ่มเติมสาระความรู้ที่ครูต้องสอน เช่น การเพิ่มความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ครูไม่ได้สอนตามสาขาวิชาที่จบมา นอกจากนี้ครูได้เริ่มเรียนรู้วิธีการสืบค้น/เข้าถึงข้อมูลทั้งด้านเนื้อหาสาระ สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วย

เทคโนโลยีสารสนเทศหรือจากสังคมออนไลน์

6.2.5 ครูได้ฝึกฝนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งได้จากการปฏิบัติงานจริงในชั้นเรียนแบบโครงการด้วยคำแนะนำของอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่พบได้ชัดเจนในบางโครงการเท่านั้น (เช่น โครงการที่สมุทรสงคราม มหาสารคาม เพชรบุรี) โครงการที่เพชรบุรี ครูในโรงเรียนขนาดเล็กสามารถเสนอผลงานวิจัยที่ปฏิบัติจริงจากโครงการสามารถนำไปเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษและที่สมุทรสงคราม ครูสามารถนำผลการวิจัยไปเสนอในการประชุมระดับนานาชาติได้

6.2.6 ครูที่ได้รับการหนุนเสริมการพัฒนาในโครงการพบว่า เป็นครูที่มีศักยภาพมากมีคุณสมบัติเป็นครูแนวใหม่ ซึ่งจะเป็นครูแกนนำที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่ครูอื่นๆต่อไปได้ (เช่น โครงการที่สมุทรสงคราม กำแพงเพชร มหาสารคาม เพชรบุรี ขอนแก่น หรือที่นครราชสีมาซึ่งพัฒนาครูรุ่นที่ 1 และไปถ่ายทอดต่อกับครูรุ่นที่ 2)

6.2.7 ครูมีลักษณะการทำงานเป็นทีมหรือเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้น เป็นผลสืบเนื่องที่บางโครงการมีกิจกรรมและกระบวนการบูรณาการข้ามสาระวิชา เช่นที่ พิษณุโลก เชียงใหม่ เพชรบุรี หรือจากการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือการจัดนักเรียนในโรงเรียนไปเรียนกับครูต่างโรงเรียน หรือจากการจัดทำกิจกรรมร่วมกันเช่น ในกระบวนการจัดการความรู้ การเข้าค่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกัน เริ่มก่อตัวเป็นเครือข่ายทางวิชาชีพ ครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ถึงกับกล่าวว่า ไม่รู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยวต่อไป และที่สำคัญรู้แนวทางที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้

6.2.8 ครูมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อวิชาชีพครู ได้ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียน นอกเหนือจากการเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจแล้ว ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุก ใฝ่ใจครู ศรัทธาในตัวครูเพิ่มขึ้น นักเรียนสนใจที่จะมาโรงเรียน

6.2.9 จากการประเมินของทุกโครงการ พบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการมาต่อเนื่องจนระยะท้ายโครงการ ต่างมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมโครงการ และจากการประเมินแบบ AAR ครูได้สะท้อนถึงความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมโครงการ เห็นประโยชน์ของการพัฒนาตนเองในรูปแบบและลักษณะนี้มากกว่าการเข้าอบรมแบบเดิม ๆ ที่ผ่านมา และประสงค์ที่จะมีโอกาสพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยขอให้อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษา หลายโครงการได้ค้นพบครูมีศักยภาพมากซึ่งสามารถเป็นครูต้นแบบและช่วยในการขยายผลได้

โดยสรุป จากการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ หรือ After Action Review (AAR) คณะนักวิจัยทุกโครงการ (ตัวอย่างในภาพผังมโนทัศน์ ที่ 6.1 และ 6.2) โดยภาพรวมแล้ว พบว่า ครูได้เปลี่ยนทั้งวิถีคิดวิธีการจัดการเรียนการสอน บุคลิกภาพ รวมทั้งการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวครูส่งผลสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนจากกิจกรรมหนุนเสริมที่ดำเนินการในโครงการ พอจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่า การหนุนเสริมศักยภาพครูโดยให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยกิจกรรมหลากหลายอย่างเหมาะสม และพัฒนาหรือหนุนเสริมคุณภาพครูด้วยวิธีการให้คำชี้แนะ ติดตามดูแล และให้คำปรึกษา (coaching) อย่าง

กลายมิตรแทนการอบรมแบบเดิม (training) เป็นวิธีการที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถระบุได้ว่า คุณภาพครูจะมีความยั่งยืนต่อไปเพียงใด การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองผ่านชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ต่อไปอย่างต่อเนื่อง น่าจะเป็นสิ่งที่จำเป็น

6.3 ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน

โดยที่การดำเนินงานของโครงการไม่ได้เน้นไปที่การปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน(whole school approach) ซึ่งจะต้องปฏิรูปในหลายมิติมาก เช่น ภาวะการเป็นผู้นำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำครู ความสัมพันธ์ของบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ฯลฯ จึงไม่พบความเปลี่ยนแปลงระดับโรงเรียนมากนัก อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตจากการดำเนินโครงการ พบว่า ที่ระดับโรงเรียน หากครูที่เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูมีกำลังใจและทุ่มเทเอาใจใส่ต่อการพัฒนาตนเองมาก โครงการที่สุราษฎร์ธานีมีข้อเด่นคือผู้บริหารขอเข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมพัฒนาครูเกือบทุกครั้ง นอกจากนี้ ผู้บริหารหลายแห่งจากหลายโครงการชื่นชมและมีความพึงพอใจกับผลงานของครูที่ได้้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่โรงเรียน และในบางแห่งครูในโครงการที่มีศักยภาพหรือเป็นแกนนำได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาขยายผลและชักชวนครูในโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนได้บ้าง(เช่น โครงการที่มหาสารคาม สมุทรสงคราม) นอกจากนี้ การที่โครงการเกือบทุกโครงการได้หนุนเสริมคุณภาพครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ช่วยทำให้โรงเรียนขยายโอกาสเข้มแข็งขึ้น

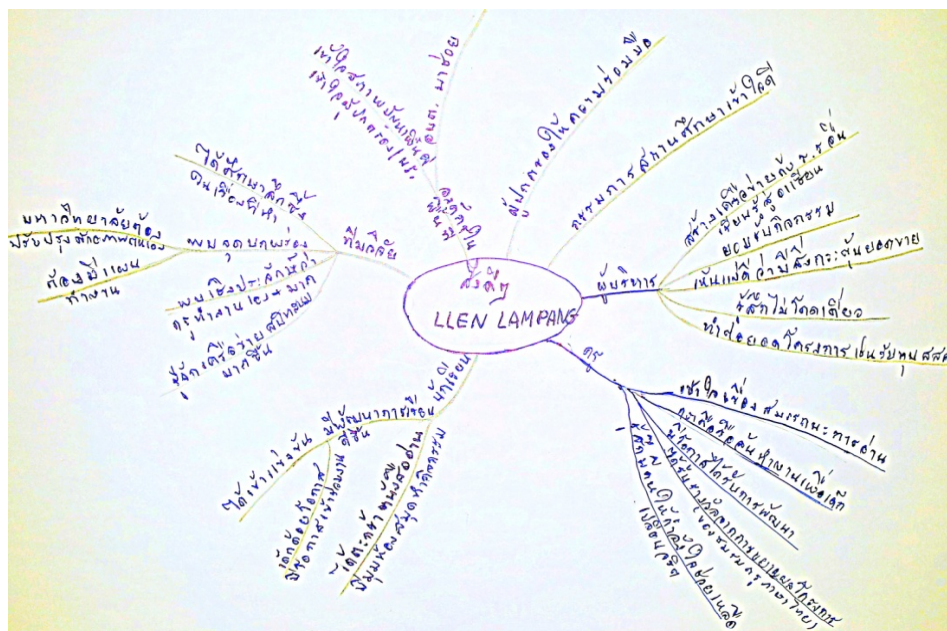
ความสำเร็จระดับกลุ่มโรงเรียนเห็นได้ชัดเจนในด้านการจัดการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล่าวคือโครงการที่เพชรบุรี โดยที่โรงเรียนในโครงการเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กได้มีการบริหารจัดการร่วมกัน โดยได้มีการจัดชั้นเรียนให้นักเรียนเรียนข้ามโรงเรียน คือนักเรียนเดินทางมาเรียนในโรงเรียนที่มีครูเชี่ยวชาญในสาขาวิชา โดยได้รับการสนับสนุนการเดินทางจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการที่กำแพงเพชรมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างโรงเรียนในโครงการ หรือที่สุราษฎร์ธานีมีการตั้งชมรมผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย LLEN และเลือกผู้บริหารคนหนึ่งเป็นประธานชมรม มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและจัดกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

6.4 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัย

คณะนักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัย ยกเว้นสองโครงการคือที่เพชรบุรี และที่สมุทรสงครามเท่านั้นที่มีครูเป็นนักวิจัยร่วมด้วย ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงตัวนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการหนุนเสริมที่สำคัญ มีระดับความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงของนักวิจัยแตกต่างกันระหว่างโครงการซึ่งก็ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่ตัวครูและนักเรียนหรือการพัฒนาเครือข่าย การเปลี่ยนแปลงที่ระดับนักวิจัยส่วนใหญ่และโดยรวม สรุปได้ดังนี้

6.4.1 การเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเพื่อหนุนเสริมคุณภาพครู จากการอบรมแบบเดิมที่เคยชินคือการ
 การเป็น trainer มาเป็น coacher และ facilitator เข้าใจและสามารถจัดนวัตกรรมการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น
 กระบวนการจัดการความรู้ การจัดค่ายที่เหมาะสม การจัดกระบวนการบูรณาการข้ามสาระวิชา การบูรณาการ
 ด้านคุณลักษณะกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ฯลฯ

6.4.2 การปรับตัวจากการเป็นนักวิชาการล้วน ๆ มาเป็นผู้จัดการ(manager)มากขึ้น เพื่อเพิ่ม
 ศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ ความพยายามด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะเข้าถึงภาคี
 ต่าง ๆ ในพื้นที่และระดมสรรพกำลังมาเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างจากภาพผังมโนทัศน์ของโครงการที่
 ลำปาง (ภาพที่ 6.2) แสดงไว้ชัดเจนว่า คณะนักวิจัย ได้ศึกษาเรื่องที่จะดำเนินการได้ลึกซึ้งขึ้น ได้รู้จัก
 เครือข่ายและสนิทสนมมากขึ้น และที่สำคัญยังเห็นว่า มหาวิทยาลัย(คณาจารย์) ต้องปรับปรุงศักยภาพตนเอง
 ด้วย

ภาพที่ 6.2 ผังมโนทัศน์ความสำเร็จและการเรียนรู้จากการดำเนินโครงการที่ลำปาง

6.4.3 การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร(ครู สถานศึกษาระดับพื้นฐาน) มากขึ้น เพราะ
 นักวิจัย/อาจารย์ทำงานในมหาวิทยาลัยมีวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างกัน อีกทั้งมีจังหวะการทำงาน(work
 tempo) ต่างกัน และที่สำคัญคือ การปรับใช้กลยุทธ์ในขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อประสบกับปัญหาและอุปสรรคใน
 การดำเนินงาน เพื่อให้โครงการบรรลุผลแม้ต้องลดเป้าหมายเชิงปริมาณบ้าง คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยยังพบ
 ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ครูในโรงเรียนทำงานมาก ทำให้อาจารย์มหาวิทยาลัยได้เรียนรู้สภาพจริงการทำงานของ
 ครูดีขึ้น

6.5 ความสำเร็จในระดับเครือข่าย

จากการพัฒนาเครือข่ายโดยมีคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลัก ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินโครงการได้รับความสำเร็จของเครือข่ายและภาคีเครือข่าย ทั้งนี้ ความสำเร็จในระดับเครือข่ายนี้มีความแตกต่างกันไประหว่างโครงการโดยรวมแล้ว สรุปได้ดังนี้

6.5.1 ความตื่นตัวและตระหนักของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในการร่วมพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ทั้งโรงเรียน ครู และภาคีสถาบันภาครัฐ เอกชนท้องถิ่นและชุมชนทุกภาคส่วนมีความตื่นตัว และตระหนักในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และได้ใช้ศักยภาพนั้นให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยมีคณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นผู้จุดประกายให้ภาคีทุกภาคส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กในท้องถิ่น

6.5.2 การระดมพลัง/สรรพกำลังจากทุกภาคส่วนมาเสริมการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ คณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานหรือสะพานระหว่างภาคีสถาบันกับโรงเรียนและครู เพื่อระดมสรรพกำลังหรือทรัพยากรหรือทุนในท้องถิ่นที่มีอยู่ในรูปของความรู้ ความคิด อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เงิน และแหล่งเรียนรู้ในภาคีต่าง ๆ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการในจังหวัด ภาคธุรกิจ เอกชน ราชภัฏท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา มูลนิธิ ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนมาสู่โรงเรียนและครู เพื่อดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมที่จะนำไปสู่ผลคือการเรียนรู้ของเด็กอันเป็นเป้าหมายปลายทาง ในสภาพความเป็นจริง อาจมีการเชื่อมโยงทุนบางส่วนกับบางมหาวิทยาลัย หรือบางโรงเรียนอยู่แล้ว แต่การเชื่อมประสานหรือสะพานที่คณบดีนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นหลักในการสร้างเป็นเครือข่ายนี้ เป็นการช่วยจัดระบบการความสนับสนุนของแต่ละภาคีให้เสริมสร้างและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการใช้ทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

6.5.3 การมีส่วนร่วมอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังกรณีโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีพัฒนามรดกวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนการสอนบนพื้นฐานการบูรณาการหลักวิชางานสกุลช่างเมืองเพชร 8 สกุลช่างได้แก่งานปูนปั้น งานลายรดน้ำ งานดอกกระดาษ งานแทงหยวก งานแกะสลักไม้ งานปั้นหัวสัตว์ งานลงรักปิดทองประดับกระจก และงานจำหลักหนังใหญ่ โครงการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ใช้โบราณสถานทางประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ใช้ฐานทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม เช่นป่าชายเลนเป็นแหล่งเรียนรู้ โครงการมหาวิทยาลัยมหิดลใช้ป่าชายเลนและนาเกลือเป็นแหล่งเรียนรู้ โครงการมหาวิทยาลัยนเรศวรใช้สวนรุกขชาติและป่าตาล ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการผลิตสื่อวัฒนธรรมจากการหนุนเสริมการเรียนรู้ โครงการมหาวิทยาลัยมหาสารคามใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีใช้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ป่าชุมชน สวนปาล์ม สวนโมกขพลารามเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

6.5.4 การเสริมพลังระหว่างครูและนักเรียนกับปราชญ์ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น ครูและนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องสาระและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดและผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน ขณะเดียวกันปราชญ์ชาวบ้านก็จะได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากคำถามและข้อมูลย้อนกลับของครูและนักเรียน เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน ปราชญ์ชาวบ้านได้ประโยชน์จากโรงเรียน ครูและนักเรียนในการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพิ่มขึ้น

6.5.5 ทางเลือกแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน การระดมสรรพกำลังจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาโรงเรียนของแต่ละท้องถิ่นได้ เช่น ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตัวอย่างโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีก็เช่นเดียวกัน ภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนและเอกชนและความสนับสนุนของเครือข่ายอื่น ๆ ในพื้นที่ได้รวมพลังจนโรงเรียนขนาดเล็กมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กดีขึ้น ตัวอย่างทั้งสองกรณีนี้ โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากชุมชนมากขึ้น จำนวนเด็กที่ลดลงกลับเพิ่มสูงขึ้น เป็นการสะท้อนผลจากการระดมสรรพกำลังของเครือข่ายในพื้นที่

6.5.6 การร่วมมือรวมพลังของภาคีเครือข่าย การดำเนินงานของเครือข่ายหนุนเสริม เป็นเวทีสำหรับภาคีต่าง ๆ ของเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนความรู้ สร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย และความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างโรงเรียนด้วยกัน และ/หรือกับชุมชนหรือภาคีอื่น ๆ ในท้องถิ่น ก่อให้เกิดพลังร่วมในการสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายหนุนเสริมโครงการนี้ และขยายการหนุนเสริมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านสาระวิชา ระดับชั้น และจำนวนโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูและการเรียนรู้การสอนต่อไป นอกจากนี้ก็นำไปสู่การจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการศึกษาของท้องถิ่นได้อีกด้วย

6.6 ภาพรวมความสำเร็จของชุดโครงการ

การดำเนินงานของชุดโครงการเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้บรรลุผลสำเร็จโดยรวมดังนี้

6.6.1 ผลการดำเนินงานของทุกโครงการเป็นเครื่องชี้ว่า มหาวิทยาลัยโดยอาจารย์/คณบดีวิจัยมีศักยภาพและความสามารถในการเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการเครือข่ายและสามารถระดมสรรพกำลังมาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ ความเอาใจใส่และมีความมุ่งมั่นในภารกิจ (commitment)

6.6.2 การที่มหาวิทยาลัย(คณบดีวิจัย)ได้เป็นแกนหลักในการเสริมหนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นด้วยกิจกรรมใดก็ตาม ทำให้อาจารย์มหาวิทยาลัยได้ลงพื้นที่

และเรียนรู้และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ได้ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมมือดำเนินการกับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นการทำหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในภารกิจด้านบริการวิชาการรับใช้สังคม

6.6.3 การจัดตั้งองค์กรหรือระบบสนับสนุนหรือเสริมต่อการกิจกรรมเสริมในหลายมหาวิทยาลัย เช่น ศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แผนการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาครู วิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เครือข่ายสังคมออนไลน์ในมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งจะช่วยสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ได้

6.6.4 เครือข่ายครูที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจากผลของโครงการของทุกมหาวิทยาลัยที่เด่นชัด ได้แก่ เครือข่ายครูตามโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ฯลฯ สามารถรวมตัวจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นฐานในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูต่อไปได้

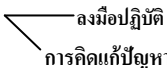
6.6.5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ผ่านตัวครูทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ได้สะท้อนแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูที่สำคัญ 2 ประการคือ

1) การพัฒนาครู ควรใช้แนวทางของการให้คำชี้แนะ นิเทศ ติดตามดูแล ให้คำปรึกษา (coaching) โดยใช้รูปแบบ/วิธีการหลากหลาย อาทิ การให้ครูได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การจัดการความรู้ การตรวจเยี่ยม การให้คำปรึกษา ฯลฯ แทนวิธีการจัดในลักษณะการอบรม (training) ระยะสั้น รวมทั้งไม่มีเป้าหมายชัดเจน อีกทั้งไม่มีการติดตามผลที่มักใช้เป็นหลักอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ควรมีตามเป้าหมายและความต้องการแท้จริงเท่านั้น

2) การหนุนเสริมการพัฒนาครูนั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นภารกิจของอาจารย์ในสายครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์เท่านั้น อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระวิชาเช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก็สามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาครูได้ดีเช่นกัน เพราะเข้าใจถึงเป้าหมาย หลักการและวิธีการเรียนรู้ในสาระนั้นแล้วได้ดี โดยอาจเรียนรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคือ ความเข้าใจในกรอบสาระหลักสูตรและการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กในวัยต่างกัน และมีวิธีการที่ทำให้ได้ใจครูเพื่อร่วมในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง

ตารางต่อไปนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้จากการจัดทำAAR นักวิจัยโครงการของกระบวนการดำเนินการ โครงการ การค้นพบจุดแข็งเพื่อเอื้อต่อการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม จนทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากดำเนินงาน ดังได้พบผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวครูและส่งผลถึงนักเรียน

ตาราง ที่ 6.2 แสดงกระบวนการและผลลัพธ์การดำเนินโครงการที่สมุทรสงคราม

จุดแข็ง -มีปราชญ์ที่ช่วยเหลืออย่างจริงจัง -มีแหล่งเรียนรู้ เช่นนาข้าว นาเกลือ ป่าชายเลน -ครูเครือข่ายมีความเข้มแข็ง -ครูมีความตั้งใจจริง/มีใจรักพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง -ครูสามารถสร้างนวัตกรรมได้เอง -มีแรงหนุนเสริมจากวิทยากรอย่างต่อเนื่อง -ทีมวิทยากรมีความมุ่งมั่นและทำงานอย่างกัลยาณมิตร -มีความสัมพันธ์ระหว่างครู-วิทยากรเหมือนพี่น้องญาติสนิท -มีหน่วยงานในพื้นที่สนับสนุน -ปราชญ์ชาวบ้านมีประสบการณ์สูง	กระบวนการ ให้เด็กคิดโครงการที่เด็กสนใจ บูรณาการหลักสูตรการเรียน-สอน เชื่อมโยงในวิชาอื่น เรียนรู้นอกห้องเรียน (ให้)ครูเข้าถึงชุมชนมากขึ้น
LLEN สมุทรสงคราม	
ผลลัพธ์ ครู -ฝึกทักษะการเรียนรู้ -ครูเปิดใจรับ/เกิดพลังในการสร้างการเรียนรู้ -เกิดการปรับเปลี่ยนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (บูรณาการการสอน) -ครูสามารถเป็นต้นแบบการขยายผล -กระตุ้นให้ครูมีจิตสำนึกในการเป็นครูมากขึ้น -ครูมีการแบ่งปันทรัพยากรมากขึ้น	ผลลัพธ์ -เกิดการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก/อยู่ในความสนใจของเด็ก - เด็ก -กล้าคิดกล้านำเสนอมากขึ้น -มีจิตวิทยาศาสตร์(มีเหตุผล คิด)มากขึ้น -ทักษะการใช้ชีวิต -เด็กได้รับการยอมรับ/รางวัล -ผอ.รร. ต้องการขยายผลให้ทุกกลุ่มสาระวิชา -เกิดความเข้มแข็งของรร.ขยายโอกาส

6.7 ปัจจัยต่อความสำเร็จของชุดโครงการ

ประสิทธิผลและความสำเร็จของโครงการภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

6.7.1 ศักยภาพและความสามารถของคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัย ศักยภาพและความสามารถของคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยที่เป็นแกนกลางของเครือข่ายนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะคณะนักวิจัยซึ่งเป็นแกนหลักของเครือข่ายทำหน้าที่เป็นทั้งผู้จุดประกาย ผู้เอื้ออำนวย ผู้ประสาน ผู้กำกับ วิทยากร และที่ปรึกษา

1) ศักยภาพของคณะนักวิจัยหรือคณะแกนกลางของเครือข่าย ประกอบด้วยปัจจัยภายในหลายประการ ประการแรกคือ องค์ประกอบของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ตรงกับเนื้อหาสาระของกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กจากคณะวิชาหรือภาควิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเดียวกันหรือต่างมหาวิทยาลัย โดยอาจไม่จำเป็นต้องมีคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ร่วมด้วยก็ได้ หากสมาชิกคณะนักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรขั้นพื้นฐานและมีใจที่จะร่วมในการพัฒนาการ

เรียนรู้ของเด็กก็สามารถดำเนินการให้บรรลุประสิทธิผลได้ ประการที่สอง คือ การบริหารเวลา เนื่องจากการดำเนินโครงการนี้มีกิจกรรมต่อเนื่องที่ต้องติดตาม กำกับดูแล ปรับแก้ ปรีกษาหารือ และให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด คณะนักวิจัยซึ่งมีภาระหน้าที่ในการสอนและอื่น ๆ อยู่แล้ว จึงต้องบริหารเวลาเพื่อให้สามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ในโครงการนี้จนสำเร็จลุล่วง ประการที่สาม คือ เจตคติของคณะนักวิจัย เจตคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการและเห็นเป็นโอกาสในการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ การสร้างประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและการสร้างภาคีในพื้นที่เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เป็นสิ่งจูงใจให้ดำเนินโครงการไปได้ด้วยดี ประการที่สี่คือ ความมุ่งมั่น คณะนักวิจัยที่มุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อภารกิจของเครือข่ายอย่างเต็มที่ สร้างความสนิทสนมเป็นกันเองกับครูและโรงเรียน ให้ใจและใช้เวลาแก่ครูและนักเรียนในการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ คณะนักวิจัยจึงได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และเป็นที่เชื่อมั่นยอมรับจากภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย ก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังตลอดโครงการจนบรรลุประสิทธิผล

2) ความสามารถในการบริหารจัดการของคณะนักวิจัย/คณะแกนกลาง ทั้งด้านการวางแผน การจัดโครงสร้างและบุคลากร และการขับเคลื่อน โครงการ ดังนี้

(1) การวางแผนโครงการโดยรวม ตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่การสนับสนุนของภาคี กิจกรรม แผนปฏิบัติงาน รวมทั้งระบบการรายงานและติดตามผล ซึ่งทุกมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการด้านการวางแผนโครงการโดยรวม นอกจากนี้ ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเช่น การทดสอบ หรือการสำรวจ มีการวางแผนและเตรียมการจัดทำเครื่องมือล่วงหน้า แม้ว่าบางมหาวิทยาลัยจะมีปัญหาในเรื่องการเตรียมจัดทำเครื่องมือในการวิจัยแต่ก็ได้มีการแก้ไขปัญหาลงมือทำได้

(2) การจัดโครงสร้างเครือข่ายและจัดหาภาคี ประการแรกโดยที่โครงการนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการจากการยึดถือตามหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรมาเป็นการระดมสรรพกำลังจากหลายภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก โครงสร้างของเครือข่ายหนุนเสริมนี้จึงเป็นแนวราบ ประกอบด้วยภาคีต่าง ๆ ทั้งมหาวิทยาลัย โรงเรียนและครู องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนราชการในท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนา มูลนิธิ ปรชาญชาวบ้าน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชน แต่ละภาคีต่างมีบทบาทในการสนับสนุนแตกต่างกันไปตามความพร้อมความสามารถและความสมัครใจของตนเองการดำเนินงานบนฐานความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ใช่การสั่งการ เป็นการร่วมมือร่วมใจร่วมพลังเพื่อเป้าหมายร่วมคือคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับภาคีต่าง ๆ นอกจากนี้ การจัดโครงสร้างหรือเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นแกนกลางของเครือข่ายแต่ละมหาวิทยาลัยจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานของโครงการและบริบทของแต่ละพื้นที่และความพร้อมของมหาวิทยาลัย เช่น องค์กรประกอบคณะนักวิจัยหรือแกนหลัก คณาจารย์ที่ร่วมเป็นวิทยากร บทบาท

เสริมจากนิสิตนักศึกษา การจัดตั้งองค์กรร่วมดำเนินการ การประสานความร่วมมือจากองค์กรหรือสถาบันภายใน เป็นต้น

(3) **การขับเคลื่อนโครงการ** ในการนำแผนงานและการจัดโครงสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกและสหวิทยาการและบุคลากรมาสู่การปฏิบัติ มหาวิทยาลัยได้จัดระบบการสื่อสารของโครงการหลายรูปแบบในหลายช่องทาง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ จัก ความเข้าใจและยอมรับในแผนการดำเนินงาน การจัดโครงสร้างและบุคลากร และบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคี การขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่าย การอภิปรายให้ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวทางวิธีดำเนินงานของเครือข่าย ช่องทางการสื่อสารนอกจากเวทีการประชุม การสัมมนาแล้ว ยังมีการพบปะเยี่ยมเยียน การปรึกษาหารือ แล้วยังมีการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ของโครงการ เป็นอาทิ ในการสื่อสารดังกล่าวเน้นการสื่อสารสองทาง เพื่อจะได้รับทราบปัญหาอุปสรรคและคณะกรรมการแกนกลางสามารถพิจารณาตัดสินใจแก้ปัญหาให้เกิดผลดีที่สุด และกิจกรรมของเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องโดยต้องเป็นการตัดสินใจที่ทันกาลและทันการ

คณะนักวิจัย/คณะแกนกลางมหาวิทยาลัยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคีเครือข่ายผ่านกิจกรรมของโครงการ และความรู้จักคุ้นเคยส่วนตัว สามารถระดมทรัพยากรทุนเงิน ความรู้ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้จากหลากหลายภาคีตามศักยภาพ ความพร้อมและความสมัครใจของแต่ละภาคี มีระบบการรายงานติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนให้การดำเนินงานของเครือข่ายบรรลุตามวัตถุประสงค์แม้จะต้องมีการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง และปรับเปลี่ยนแนวทางบ้างตามความจำเป็น

นอกจากนี้ คณะนักวิจัยหลายโครงการได้สร้างแรงจูงใจแก่สมาชิกเครือข่าย เช่น โครงการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สนับสนุนให้ครูที่เข้าร่วมโครงการส่วนหนึ่ง และคณะนักวิจัยได้ไปนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยนำเสนอผลงาน 9 เรื่อง โครงการมหาวิทยาลัยมหิดลสนับสนุนให้ครูในเครือข่ายได้นำผลงานไปเสนอแบบปากเปล่าในที่ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ 5 เรื่อง ระดับชาติ 6 เรื่อง และมีบทความทางวิชาการในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ 2 เรื่อง ในขณะเดียวกัน บางโครงการประสบปัญหาครูบางคนลาออกจากโครงการเนื่องจากคาดหวังรางวัลหรือสิ่งตอบแทนดังเช่นโครงการอื่น ๆ คณะนักวิจัยโครงการได้แก้ปัญหาโดยเปิดโอกาสให้ครูเครือข่ายเขียนกรอบค่าใช้จ่ายในการพัฒนาการเรียนรู้โดยพัฒนาแผนฯ และนวัตกรรมให้ชัดเจน ซึ่งเป็นผลให้ครูกระตือรือร้นและให้ความสนใจมากขึ้น นอกจากนี้บางโครงการสนับสนุนให้ครูและนักเรียนในเครือข่ายเผยแพร่ผลงานในการจัดค่ายวิทยาศาสตร์ หรือให้ครูส่งผลงานเพื่อการสอนวิทยาศาสตร์เข้าประกวด ในการแข่งขันกิจกรรมวิทยาศาสตร์ เนื่องในสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ และได้รับรางวัลดีเด่น เป็นต้น หรือช่วยสนับสนุนช่วยเหลือครูในการนำเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษในการประชุมสัมมนาการวิจัยการศึกษาไทย-มาเลเซียครั้งที่ 4 (2555) ที่เชียงใหม่

6.7.2 ความมุ่งมั่นในการกิจ (Commitment) ของทุกภาคีเครือข่าย การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการมีกิจกรรมร่วมในทุกขั้นตอนของเครือข่าย การสร้างทีมงาน และความรู้สึกเป็นเจ้าของ ก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินเครือข่ายจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

6.7.3 การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีเครือข่าย ผลการดำเนินงานของเครือข่ายโดยรวม นับเป็นความสำเร็จร่วมกันของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย นอกจากนี้แต่ละภาคีหรือสมาชิกแต่ละคนอาจได้รับความรู้ ประสบการณ์ ความสำเร็จ ความมีชื่อเสียง การยอมรับ และการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ

6.7.4 การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยทั้งบุคลากร ความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานและรับทราบการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดแสดงเจตนารมณ์ที่จะสืบสานโครงการในลักษณะนี้ต่อเนื่อง ด้วยเห็นว่า เป็นภารกิจหนึ่งของงานบริการทางวิชาการชุมชน อีกทั้งจะส่งผลที่จะได้นักเรียนที่มีคุณภาพ

6.7.5 การบริหารจัดการชุดโครงการ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับทิศทาง (Steering Committee) ที่กำกับและติดตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ด้วยการประชุมวาระประจำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อให้ความเห็น คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานของชุดโครงการโดยรวมและโครงการของมหาวิทยาลัยทั้งในเชิงวิชาการและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเครือข่ายโดยเฉพาะภาคีจากครูและโรงเรียนคู่พัฒนา อีกทั้งการออกไปเยี่ยมชมและให้คำแนะนำการดำเนินงานของโครงการในพื้นที่เป็นครั้งคราว บทบาทของคณะกรรมการกำกับทิศทางจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุผล อีกทั้ง ผู้ประสานงานชุดโครงการทำหน้าที่ประสานงานอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมวิชาการที่จำเป็น และติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบกับโครงการต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมแก้ปัญหา กับคณะนักวิจัยเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินงานบรรลุผลได้ อีกทั้งการเสริมสร้างคุณภาพงานวิจัย โดยมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นคำแนะนำแก่แต่ละโครงการตามความจำเป็นและเหมาะสม นอกจากนี้ จากประสบการณ์การบริหารจัดการชุดโครงการวิจัยของสกว.เป็นปัจจัยนำเข้าส่วนหนึ่งที่สำคัญ รวมทั้งการทำงานแบบมีส่วนร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่สกว. (program officer) ช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยดี บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ แม้ต้องแก้ไขปัญหาอุปสรรคระหว่างดำเนินการบ้าง

6.8 เงื่อนไข/อุปสรรคต่อความสำเร็จ

ในการดำเนินงานเครือข่ายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ได้มีการเรียนรู้ข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องรวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ระหว่างทาง ที่ได้จากการทำงานโดยตรง การสังเกต การติดตาม การสนทนา การปรึกษาหารือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งต้องได้รับการตอบสนอง แก้ไข ปรับเปลี่ยน

ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์และความจำเป็นของโครงการ โดยต้องทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพราะมีผลให้การดำเนินงานเครือข่ายเกิดความล่าช้า ไม่ราบรื่น และไม่สนองตอบโจทย์หรือวัตถุประสงค์ของโครงการเท่าที่ควร เงื่อนไขหรือที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ต่อความสำเร็จ ดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

6.8.1 ความรับรู้และความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน กล่าวคือ คณะนักวิจัยของโครงการต้องตีความหมายโจทย์ของชุดโครงการให้ถูกต้องตรงกัน แม้ว่าแต่ละโครงการจะมีอิสระในการกำหนดวัตถุประสงค์แนวทางของโครงการตามความต้องการ ความจำเป็นและบริบทของตนเองก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าและได้บรรลุประสิทธิผล หรือการใช้เวลาทำความเข้าใจตรงกันระหว่างภาคีสถาบันกับมหาวิทยาลัยก่อนให้การสนับสนุน ดังโครงการของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ต้องสร้างผลงานในระยะเริ่มต้นให้เป็นรูปธรรมก่อนที่จะได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากหน่วยราชการบางแห่ง นอกจากนี้คณะนักวิจัยต้องทำความเข้าใจที่ถูกต้องกับครูเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการ รวมถึงการทำความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงของครูบางคนที่ไม่ได้ให้ความสนับสนุนในการให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร

6.8.2 การมีส่วนร่วมและเข้าร่วมกิจกรรม คณะนักวิจัยหรือคณะแกนกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์หรือผู้บริหารในมหาวิทยาลัย จึงมีภารกิจงานประจำมากอยู่แล้ว เช่น การสอน การวิจัย งานด้านบริหาร ดังนั้น จำเป็นต้องบริหารเวลาให้สามารถทุ่มเทและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนงาน ดังจะเห็นว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระดับความสำเร็จของโครงการแตกต่างกันไปบ้าง หรือเกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน สำหรับครูเป้าหมาย หลายโครงการได้สะท้อนปัญหาที่เกิดจากการที่ครูมีภาระงานหลายด้าน มีกิจกรรมมาก ทั้งการสอน งานอบรมสัมมนา และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งการศึกษาต่อ ทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และทำให้มีครูออกจากโครงการกลางคัน จำนวนครูและโรงเรียนเป้าหมายจึงลดลง ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

6.8.3 ความรู้ความเข้าใจของคณะนักวิจัยต่อสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน คณะนักวิจัยต้องศึกษาและรู้สภาพความเป็นจริงของโรงเรียนเป้าหมายแต่ละโรงเรียนเครือข่ายและครูอย่างแท้จริง เพื่อจะได้ออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของครูและนักเรียนให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การประเมินคุณภาพความพร้อมของโรงเรียนต้องพิจารณาแยกเป็นรายโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูเป้าหมาย ต้องไม่ให้เป็นการละเลยของเครือข่ายครูผู้พัฒนามากเกินไป โดยคณะนักวิจัยต้องร่วมดำเนินการและติดตามผลอย่างใกล้ชิด

6.8.4 เจตคติของครูต่อวิธีการเรียนการสอนโดยฝึกปฏิบัติ ครูเป้าหมายบางคนอาจไม่ร่วมมือเท่าที่ควรเพราะเคยชินกับการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหรือวิธีการแบบเดิม ๆ และเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ตนเอง ซึ่งคณะนักวิจัยต้องสร้างเข้าใจแก่ครูว่า นอกจากจะมีได้เป็นภาระเพิ่มแล้ว ยังเป็นการปฏิบัติหน้าที่ปกติโดยปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้ครูมีศักยภาพสูงขึ้น และการเรียนรู้ของเด็กก็ดียิ่งขึ้น

6.8.5 การหมุนเวียนเปลี่ยนผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีผลให้งานล่าช้าหรือไม่ราบรื่น เนื่องจากคณะนักวิจัยต้องใช้เวลาสร้างความเข้าใจใหม่

6.8.6 วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างระหว่างหน่วยงาน ซึ่งคณะนักวิจัยต้องหาแนวทางปรับวิธีการทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนหรือครู ต้องขอความร่วมมือผ่านต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล

บทที่ 7

สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

ชุดโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เชิงพัฒนา 2 ประการได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาระบบจัดการที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักในการระดมสรรพกำลังทั้งความรู้ คนและเงินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่ และ 2) เพื่อสร้างเครือข่ายหนุนเสริมการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่และมีวัตถุประสงค์เชิงวิจัย 4 ประการได้แก่ 1) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และข้อจำกัดของแนวคิดในการบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่ (Area-Based Integration) เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางตลอดจนนวัตกรรมการจัดการในการสร้างเครือข่ายและระดมสรรพกำลังจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อร่วมสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถเงื่อนไขและข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการประสานเครือข่ายและระดมสรรพกำลัง และ 4) เพื่อสังเคราะห์บทเรียนและองค์ความรู้จากโครงการเพื่อการขยายผลในวงกว้าง และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนต่อผู้เกี่ยวข้อง

ในชุดโครงการนี้มีคณบดีมหาวิทยาลัยเข้าร่วมดำเนินงานวิจัยรวม 15 สถาบันได้แก่

1) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 5) มหาวิทยาลัยนเรศวร 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 7) มหาวิทยาลัยมหิดล 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏจະเชิงเตตรา 9) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 10) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 11) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 12) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 13) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 14) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 15) มหาวิทยาลัยทักษิณ โครงการมหาวิทยาลัยทั้ง 15 สถาบันดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดหลักร่วมกัน คือ การแสวงหาภาคีและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน คณบดีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักสำคัญในการจัดการเครือข่ายและการพัฒนาด้านวิชาการ โดยคณบดีมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งสามารถเลือกจุดเน้นสาระการพัฒนาและเลือกใช้แนวทางการจัดกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเป้าหมายเด็กและเยาวชนและภายใต้บริบทของพื้นที่ร่วมกับภาคีต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนที่จะเป็นคู่พัฒนา นอกจากนี้ คณบดีมหาวิทยาลัยจะเสนอรูปแบบนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของเด็กได้ และดำเนินการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมดังกล่าวไปด้วยกันกับภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนดังกล่าวได้ใช้กลไกของงานวิจัยเชิงพัฒนา และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงานของทุกมหาวิทยาลัยครอบคลุมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 261 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

รายงานนี้เป็นรายงานการสังเคราะห์สาระการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยทั้ง 15 แห่งดังกล่าว ซึ่งมีกรอบการสังเคราะห์ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิดหลักสาระและรูปแบบการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของโครงการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ จำแนกออกเป็น (ก) ด้านเนื้อหาสาระวิชาและจุดเน้นการพัฒนาในมิติต่างๆ และ (ข) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะ 2) การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ 3) ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลการดำเนินโครงการ จำแนกเป็น ความสำเร็จระดับนักเรียน ความสำเร็จระดับครู ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน ความสำเร็จระดับเครือข่าย การเปลี่ยนแปลงของนักวิจัย และ ความสำเร็จโดยรวมของโครงการ และ 4) ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของชุดโครงการและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สรุปสาระโครงการและผลการดำเนินงาน

7.1 สรุปสาระสำคัญการดำเนินงานโครงการ การดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการของคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยโดยรวม สรุปได้ดังนี้

7.1.1 ด้านสาระ เนื้อหา และแนวทางการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

โครงการมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในสาระวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ซึ่งสาระวิชาดังกล่าวเป็นปัญหาหลักในด้านสัมฤทธิ์ผลการเรียนของประเทศโดยรวมและในพื้นที่ ที่แตกต่างออกไปคือ โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเลือกการพัฒนาทางด้านสมรรถนะการอ่าน เนื่องจากเห็นว่า สมรรถนะการอ่านจะเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนในวิชาต่าง ๆ และโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เน้นการพัฒนาด้านวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นอกเหนือจากรายวิชาดังกล่าวแล้ว ยังมีการบูรณาการระหว่างสาระวิชาต่างๆ คือ โครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เน้นการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์กับประวัติศาสตร์ โครงการมหาวิทยาลัยนเรศวรเน้นการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และศิลปะ

นอกจากมิติด้านเนื้อหาสาระแล้ว ยังมีมิติที่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ เช่น โครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้เลือกการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีนที่เน้นด้านการสื่อสารและ IT เนื่องจากคำนึงถึงแนวโน้มความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการค้า การท่องเที่ยว และการ

โรงแรมในจังหวัดเชียงราย โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ได้เชื่อมโยงเรื่องสิ่งแวดล้อม โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น คือสกุลช่างสู่สาระการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ นอกจากนี้ โครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้ให้ความสนใจในมิติโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กควบคู่กับการบริหารจัดการ โดยระดมพลังเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาช่วยบริหารจัดการ

นอกจากการพัฒนาทางด้านวิชาการแล้ว ยังได้คำนึงถึงการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีคุณธรรมจริยธรรม

ส่วนแนวทางการหนุนเสริมหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีรูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณภาพได้ดังนี้

(1) การพัฒนาที่ผ่านตัวครูเป็นการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการปรับกระบวนการทัศน์ครูเพื่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่เน้นการปฏิบัติจริง การพัฒนาด้านเทคนิคและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น การสอนแบบคิดวิเคราะห์ การจัดทำโครงการ การใช้สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ เพื่อให้ครูสามารถนำไปจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทั้งในหรือนอกห้องเรียนได้จริง และให้โอกาสครูได้สร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง เช่นการสร้างสื่อ/สิ่งประดิษฐ์ เพื่อประกอบการเรียนการสอน หรือที่ร่วมคิดร่วมทำกับนักเรียน รวมทั้งการให้คำแนะนำ การติดตามการปฏิบัติงานครูในสถานศึกษาด้วย

(2) การพัฒนาโดยตรงที่ตัวนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมค่ายให้กับนักเรียน การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การทดลองปฏิบัติการด้านวิทยาศาสตร์ การจัดทำโครงการ ฯลฯ ทั้งนี้โดยให้ครูเข้าร่วมในขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ และสังเกตกิจกรรมที่นักเรียนทำ เป็นการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน

7.1.2 การสร้างและพัฒนารูปแบบเครือข่าย

มหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลักได้พัฒนาเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายแนวนอน มีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมในพื้นที่ทั้งระดับบุคคล เช่น ครู เครือข่ายครู ข้าราชการ ผู้บริหารหรือบุคลากรภาครัฐกิจเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และองค์กรทั้งจากภาคการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน และองค์กรที่ไม่แสวงหารายได้อื่นๆ เช่น วัด มูลนิธิ หน่วยราชการในจังหวัด สถานประกอบการ สมาคมทางวิชาชีพหรือทางธุรกิจ ฯลฯ และ ชมรมอาสาสมัคร ชมรมวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการระดมสรรพกำลังโดยมหาวิทยาลัยเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2553)แต่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายกว่า บทบาทของแต่ละภาคีเครือข่ายมีระดับและความเข้มข้นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของแต่ละโครงการ

รวมทั้งความพร้อมของแต่ละภาคี บางโครงการมีภาคีเข้าร่วมแข่งขันตลอดระยะเวลาดำเนินงาน มีบางมหาวิทยาลัยที่เน้นเฉพาะเครือข่ายครูเป็นหลัก จึงมีจำนวนภาคีเข้าร่วมน้อยกว่าแต่ก็มีประโยชน์ในบางด้านเช่นกัน คือ การรวมตัวเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างครูด้วยกันจะเข้มข้น

ลักษณะทุนประกอบด้วย องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณสนับสนุนกิจกรรม ทุกโครงการมีการเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางการค้าและอุตสาหกรรม และแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จากรูปแบบเครือข่ายที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นนั้น สรุปได้เป็น 3 รูปแบบหลักคือ **รูปแบบที่ 1** มีมหาวิทยาลัยโดยคณะนักวิจัยเป็นแกนหลัก และมีภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนเข้าร่วม แต่ระดับและบทบาทการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป **รูปแบบที่ 2** เป็นรูปแบบที่เน้นเครือข่ายครูเป็นหลัก มีภาคีอื่นเข้าร่วมน้อยกว่า และ **รูปแบบที่ 3** เป็นรูปแบบที่ใช้เว็บไซต์เป็นฐานเพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้และเชื่อมการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน ภาคีอื่นเข้าร่วมน้อยกว่าเช่นเดียวกับเครือข่ายรูปแบบที่สอง

7.2 ความสำเร็จของผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

7.2.1 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักเรียน

เป้าหมายปลายทางที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ คือ ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กหรือนักเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านวิชาการและไม่ใช่วิชาการ จากผลจากการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ โดยภาพรวมพบว่า

1) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในโครงการสูงขึ้น มหาวิทยาลัยที่มีการออกแบบทดสอบก่อนและหลังจะแสดงผลสัมฤทธิ์ได้ชัดเจน ส่วนโครงการที่ไม่ได้ออกแบบทดสอบไว้ ก็พบว่าคะแนน O-Net ในบางโรงเรียนสูงขึ้น สำหรับบางแห่งที่คะแนนผลสัมฤทธิ์บางวิชาโดยรวมยังไม่แตกต่างระหว่างก่อนและหลังทดสอบหรือผล O-Net ก็ตาม แต่นักเรียนเริ่มสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ พบว่านักเรียนที่อยู่ในโครงการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญในการจูงใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

2) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่บูรณาการเข้าไปในวิชา ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงได้บ้างในบางพื้นที่ อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่ม ทักษะทางสังคม เช่น การร่วมทำงาน และที่ได้ใช้บริบทของพื้นที่เป็นส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ มีส่วนช่วยเพิ่มทักษะชีวิตและการทำงาน

และเพิ่มความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และในหลายแห่งที่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เช่น เป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มทักษะด้านสารสนเทศ และการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วย การปฏิบัติจริงผ่านโครงการ (Project based) เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าและมีความคิดริเริ่ม หรือ การเรียนรู้ที่บูรณาการกับศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ช่วยเพิ่มทักษะการเรียนรู้ การทำงาน ยังช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น รักท้องถิ่นและชุมชน

7.2.2 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับครู

การเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวครูที่เกิดจากการกิจกรรมหนุนเสริมต่าง ๆ ของโครงการโดยรวม สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ มิได้เกิดขึ้นทั้งหมดในตัวครูแต่ละคน

- 1) การเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองในการจัดกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เช่น ลดบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก(facilitator)เพิ่มขึ้น
- 2) การพัฒนาเทคนิควิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง สามารถบูรณาการข้ามสาระวิชาต่าง ๆ และ เชื่อมโยงความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สาระวิชา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ได้ รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3) การพัฒนาสื่อด้วยตนเองและสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอน
- 4) ครูได้เพิ่มพูนความรู้ในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนเพิ่มขึ้น ได้เริ่มเรียนรู้วิธีการสืบค้น/เข้าถึงข้อมูลทั้งด้านเนื้อหาสาระ สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือจากสังคมออนไลน์ รู้และ มีแนวทางที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ มีการร่วมทำงานเป็นทีมหรือเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้นทั้งภายในโรงเรียนหรือข้ามโรงเรียน ซึ่งจะเป็นขั้นตอนสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 5) ครูมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อวิชาชีพครู ได้ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน ลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสนุก ไว้วางใจครูศรัทธาในตัวครูเพิ่มขึ้น

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่ตัวครูพอจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่า การพัฒนาหรือหนุนเสริมคุณภาพครูด้วยวิธีการcoaching แทน training น่าจะเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถระบุได้ว่า จะมีความยั่งยืนต่อไปเพียงใด ความต่อเนื่องในการพัฒนาครูด้วยกิจกรรมหลากหลายอย่างเหมาะสม หรือส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองผ่านชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) น่าจะเป็นสิ่งที่จำเป็น

7.2.3 ความสำเร็จระดับโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน

ยังไม่พบความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับโรงเรียน เนื่องจากโครงการไม่ได้เน้นไปที่การปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียน(whole school approach) แต่มีข้อสังเกตว่า ที่ระดับโรงเรียน หากครูที่เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นสิ่งที่ทำให้ครูมีกำลังใจและทุ่มเทเอาใจใส่ต่อการพัฒนาตนเองมาก และครูในโครงการที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้นได้เริ่มขยายผลสู่ครูอื่นๆและชักชวนครูในโรงเรียนปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนได้บ้าง

ความสำเร็จระดับกลุ่มโรงเรียนเห็นได้ชัดเจนจากโครงการที่เน้นการหนุนเสริมครูในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้มีการบริหารจัดการร่วมกัน ช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูในบางวิชา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามโรงเรียน และการระดมทรัพยากรระหว่างโรงเรียนในเรื่องบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ

7.2.4 ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงระดับนักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัย

นักวิจัย/อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการหนุนเสริมที่สำคัญ มีโอกาสได้เรียนรู้ระหว่างกระบวนการ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนักวิจัย/คณาจารย์ สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเพื่อหนุนเสริมคุณภาพครู จากการอบรมแบบเดิมที่เคยชินคือจากการเป็น trainer มาเป็น coacher และ facilitator ในกระบวนการ เข้าใจและสามารถจัดหานวัตกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เช่น กระบวนการจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการบูรณาการข้ามสาระวิชา การจัดค่ายที่มีเป้าหมาย ฯลฯ

2) การปรับตัวจากการเป็นนักวิชาการล้วน ๆ มาเป็นผู้จัดการ (manager) มากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ และสามารถระดมสรรพกำลังมาเพื่อการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ คณะนักวิจัย ได้ศึกษาเรื่องที่จะดำเนินการได้ลึกซึ้งขึ้น รวมทั้งยังเห็นว่า ต้องปรับปรุงศักยภาพตนเองด้วย

3) การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร (ครู สถานศึกษาระดับพื้นฐาน) มากขึ้น เพราะนักวิจัย/อาจารย์ทำงานในมหาวิทยาลัยมีวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างไปจากโรงเรียน และที่สำคัญคือ การปรับใช้กลยุทธ์ในขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการบรรลุผลแม้ต้องลดเป้าหมายเชิงปริมาณบ้าง

7.2.5 ความสำเร็จระดับเครือข่าย

โดยที่การพัฒนาเครือข่ายโดยมีมหาวิทยาลัยเป็นแกนหลัก เป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินโครงการ ความสำเร็จของเครือข่ายและภาคีเครือข่าย สรุปได้ดังนี้

1) ภาติเครือข่ายในพื้นที่ทั้งโรงเรียน ครู และภาคีสถักสนับสนุนภาครัฐ เอกชนท้องถิ่นและชุมชน ติ้นตัวและตระหนักในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยมีคณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเป็นแกน ประสานและได้ใช้ศักยภาพนั้นให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่

2) มีการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนทั้งระดับบุคคลและองค์กรในพื้นที่มาเสริมหนุนการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ ทั้งในรูปของความรู้ ความคิด อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เงิน และแหล่งเรียนรู้ใน ภาติต่างๆ และการเป็นเครือข่ายนี้ช่วยจัดระบบการความสนับสนุนของแต่ละภาติให้เสริมสร้างและเอื้อ ประโยชน์ซึ่งกันและกัน และใช้ทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

3) ภาติมีส่วนร่วมอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างประโยชน์จากสภาพแวดล้อม และอัตลักษณ์ของพื้นที่

4) การเสริมพลังระหว่างครูและนักเรียนกับปราชญ์ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น เป็นการเสริม พลังซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของโรงเรียนและชุมชนในที่สุด

5) ทางเลือกแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน การระดมสรรพกำลังจากภาติเครือข่ายในพื้นที่ สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาโรงเรียนของแต่ละท้องถิ่นได้ และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียน ได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากชุมชนมากขึ้น จำนวนเด็กที่ถดถอยกลับเพิ่มสูงขึ้น

5) การพัฒนาความสัมพันธ์ของภาติเครือข่าย การดำเนินงานของเครือข่ายที่มี ความสัมพันธ์ใน แนวราบนี้ ก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในการสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย เป็นเรื่องชี้ว่าท้องถิ่นสามารถ บริหารจัดการภายในท้องถิ่นตนเองได้ โดยรัฐส่วนกลางสนับสนุนและกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมของเครือข่ายจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนดังกล่าวข้างต้นได้ ย่อมขึ้นอยู่กับตัวกลางหรือตัวเชื่อมประสานที่เข้มแข็ง เช่น มหาวิทยาลัย (คณะนักวิจัย) ในการขับเคลื่อน เครือข่ายให้แข็งแรงและขยายขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยรักษาสายใยความสัมพันธ์ระหว่างภาติเครือข่ายใน ครั้งนี้เป็นฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่คุณภาพ และ ประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม

7.2.6 ความสำเร็จโดยรวมของชุดโครงการ

ภาพรวมของความสำเร็จของชุดโครงการ คือ

1) ช่วยตอบโจทย์ได้ว่า มหาวิทยาลัยโดยคณาจารย์/คณะนักวิจัยมีศักยภาพและความสามารถในการเป็นแกนในการบริหารจัดการเครือข่ายและสามารถระดมสรรพกำลังมาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน พื้นที่ได้ แม้ว่าจะมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ ความเอาใจใส่และมี ความมุ่งมั่นในการกิจ (commitment)

2) การที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยได้เป็นแกนหลักในการเสริมหนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะด้วยกิจกรรมใดก็ตาม ทำให้คณาจารย์มหาวิทยาลัยรู้จักลงพื้นที่และเรียนรู้และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นเครื่องชี้ว่า เป็นการทำหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ทำงานสายวิชาการ รับใช้สังคม/ชุมชน

3) ได้เห็นแนวโน้มความต่อเนื่องในการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนหรือเสริมต่อการกิจการหนุนเสริม เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี กำหนดเรื่องการก่อตั้งศูนย์พัฒนาครู วิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยมหิดลได้ส่งเสริมให้มีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียน เริ่มจากมุมเรียนรู้เล็ก ๆ ในโรงเรียน 6 แห่งก่อน แล้วค่อย ๆ ขยายออกไป

4) เครือข่ายครูที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจากผลของโครงการ สามารถรวมตัวจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูต่อไปได้

5) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ผ่านตัวครูที่ทำให้โครงการ ประสบผล ช่วยชี้นำประเด็นสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ก) การพัฒนาครูควรใช้แนวทางของการให้คำแนะนำ ปรึกษา นิเทศ (coaching) และใช้รูปแบบ/วิธีการหลากหลายในการจัดกิจกรรมได้ เช่น การจัดการความรู้ การตรวจเยี่ยม แทนการจัดในลักษณะ การอบรม (training) ในระยะสั้น ๆ แบบไม่มีเป้าหมายชัดเจน การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ควรมีเท่าที่จำเป็น

ข) การหนุนเสริมการพัฒนาครูนั้นไม่จำเป็นว่า จะต้องเป็นภารกิจของอาจารย์ในสายครู ศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก็สามารถ ทำหน้าที่ในการพัฒนาครูได้ดี เพราะเข้าใจถึงเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้โดยอาจเรียนรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่ สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคือ ความเข้าใจในกรอบสาระหลักสูตรและการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ เหมาะสมกับเด็กในวัยต่างกัน และมีวิธีการที่ทำให้ได้ใจครูเพื่อร่วมในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง

7.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของชุดโครงการ

ผลสำเร็จของชุดโครงการ เกิดจากปัจจัยที่สำคัญหลายประการดังนี้

7.3.1. สักยภาพและความสามารถของคณณักวิจัยมหาวิทยาลัย

1) สักยภาพของคณณักวิจัย ประกอบด้วย ความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์เกี่ยวกับ เนื้อหาสาระของกิจกรรมหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ความเข้าใจในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ความสามารถในการบริหารโครงการ รวมถึงเจตคติที่ดีที่เห็นเป็น โอกาสในการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และ ความมุ่งมั่นของ

คณะนักวิจัยที่ทุ่มเทเพื่อภารกิจของเครือข่ายอย่างเต็มที่ ที่ทำให้คณะนักวิจัยได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และเป็นที่เชื่อมั่นยอมรับจากภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย ก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังตลอดโครงการจนบรรลุประสิทธิผล

2) ความสามารถในการบริหารจัดการของคณะนักวิจัย/คณะแกนกลาง ทั้งด้านการวางแผน การจัดโครงสร้างเครือข่ายและจัดหาภาคี และการขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

(1) การวางแผนโครงการโดยรวม ตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่การสนับสนุนของภาคี กำหนดกิจกรรมและแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งระบบการรายงานและติดตามผล

(2) การจัดโครงสร้างเครือข่ายและจัดหาภาคี ให้เหมาะสมกับภารกิจและแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งใช้รูปแบบการบริหารจัดการจากการยึดถือตามหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรมาเป็นการระดมสรรพกำลังจากหลายภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก

(3) การขับเคลื่อนโครงการ ที่อาศัย (ก) ระบบการสื่อสารหลายรูปแบบในหลายช่องทาง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสื่อสารสองทาง เพื่อจะได้รับทราบปัญหาอุปสรรค และตัดสินใจแก้ปัญหาที่ทันกาลให้เกิดผลดีที่สุด และกิจกรรมของเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง (ข) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคีเครือข่ายผ่านกิจกรรมของโครงการ และความรู้จักคุ้นเคยส่วนตัว (ค) สามารถระดมทรัพยากรทุนเงิน ความรู้ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้จากหลากหลายภาคีตาม ศักยภาพความพร้อมและความสมัครใจของแต่ละภาคี (ง) มีระบบการรายงานติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนให้การดำเนินงานของเครือข่ายบรรลุตามวัตถุประสงค์ (จ) สร้างแรงจูงใจแก่สมาชิกเครือข่าย เช่น การนำผลงานเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เช่น นำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ การเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาโครงการและสร้างนวัตกรรมโดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายบ้าง

7.3.2 ความมุ่งมั่นในภารกิจ (Commitment) ของทุกภาคีเครือข่าย การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการมีกิจกรรมร่วมในทุกขั้นตอนของเครือข่าย การสร้างทีมงานและความรู้สึกเป็นเจ้าของก่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินเครือข่ายจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

7.3.3 การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีเครือข่าย ผลการดำเนินงานของเครือข่ายโดยรวม นับเป็นความสำเร็จร่วมกันของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย

7.3.4 การบริหารจัดการชุดโครงการ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับทิศทาง (Steering Committee) ที่กำกับและติดตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานของทุกโครงการจนบรรลุประสิทธิผล นอกจากนี้ ผู้ประสานงานชุดโครงการทำหน้าที่ประสานงานอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมวิชาการที่จำเป็น และติดตามประเมินผล

การดำเนินงานอย่างเป็นระบบกับโครงการต่าง ๆ อีกทั้งการเสริมสร้างคุณภาพงานวิจัย มีคณะผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็น คำแนะนำแก่แต่ละโครงการตามความจำเป็นและเหมาะสม

สำหรับ เงื่อนไข /อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จ

ในการดำเนินงานเครือข่าย ได้มีการเรียนรู้ถึงข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องรวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จ ดังสรุปได้ดังนี้

1) **ความรู้และความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของคณะนักวิจัย** โครงการที่ต้องตีความหมายโจทย์ของชุดโครงการให้ถูกต้องตรงกัน แม้ว่าแต่ละโครงการจะมีอิสระในการกำหนดวัตถุประสงค์แนวทางของโครงการตามความต้องการ ความจำเป็นและบริบทของตนเองก็ตาม ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าและสามารถบรรลุประสิทธิผล นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำความเข้าใจกับครูผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงของครูรวมทั้งภาคีให้การสนับสนุนให้เข้าใจวัตถุประสงค์โครงการด้วย

2) **การมีส่วนร่วมและเข้าร่วมกิจกรรม** คณะผู้วิจัยหรือคณะแกนกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์หรือผู้บริหารในมหาวิทยาลัย จึงมีภารกิจงานประจำมากอยู่ จำเป็นต้องบริหารเวลาให้สามารถทุ่มเทและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนงาน สำหรับครูเป้าหมาย หลายโครงการได้สะท้อนปัญหาที่เกิดจากการที่ครูมีภาระงานหลายด้าน มีกิจกรรมมาก ทั้งการสอน งานอบรม สัมมนา และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งการศึกษาต่อ ทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และทำให้มีครูออกจากโครงการกลางคัน จำนวนครูและโรงเรียนเป้าหมายจึงลดลง ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) **ความรู้ความเข้าใจของคณะนักวิจัยต่อสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน** เพื่อออกแบบกระบวนการหนุนเสริมให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การประเมินคุณภาพความพร้อมของโรงเรียนต้องพิจารณาแยกเป็นรายโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูเป้าหมาย ต้องไม่ให้เป็นการระดมของเครือข่ายครูผู้พัฒนามากเกินไป การจัดกิจกรรมให้ครูต้องไม่รบกวนเวลาสอน

4) **เจตคติของครูต่อวิธีการเรียนการสอนโดยฝึกปฏิบัติ** ครูเป้าหมายบางคนอาจไม่ร่วมมือเท่าที่ควรเพราะเคยชินกับการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหรือวิธีการอบรมแบบเดิม ๆ และเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ตนเอง ซึ่งคณะนักวิจัยต้องสร้างเข้าใจแก่ครูว่า นอกจากจะมีได้เป็นการเพิ่มแล้ว ยังเป็นการปฏิบัติหน้าที่ปกติโดยปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้ครูมีศักยภาพสูงขึ้น และการเรียนรู้ของเด็กก็จะดียิ่งขึ้น

5) **การหมุนเวียนเปลี่ยนผู้บริหาร** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีผลให้งานล่าช้าหรือไม่ราบรื่น

6) วัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างระหว่างหน่วยงาน ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องหาแนวทางปรับวิธีการทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนหรือครู ต้องขอความร่วมมือผ่านต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล

ตอนที่ 2 บทเรียนที่เรียนรู้

1. จากการถอดบทเรียนคณะนักวิจัยหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้บทเรียนที่เรียนรู้หลายประการจากโครงการต่างๆ ประการแรก ในพื้นที่ มีทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทุกภาคส่วนพร้อมให้ความร่วมมือที่จะสนับสนุนการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ การใช้แหล่งเรียนรู้หรือระดมพลังศักยภาพจากเครือข่ายได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดีและการทำงานในรูปแบบเครือข่ายในแนวราบและการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ ประการที่สอง ครูส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาตนเองทั้งเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองและเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่คณะนักวิจัยดำเนินการ พบว่า ครูได้เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงด้วยดี ได้พัฒนาทักษะและความรู้ในการจัดการเรียนการสอน และได้เห็นช่องทางของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกัน ลดการแข่งขันแต่หันมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประการที่สาม ครูส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้วิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อจะได้จัดทำเป็นผลงานขอเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งนักวิจัยได้สนองตอบให้ สิ่งที่ได้ผล ปรากฏว่า จากการที่ครูได้ปฏิบัติจริง จากการจัดทำโครงการ(Project base) เพื่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ที่ได้ผล หรือการได้พัฒนาสื่อ นวัตกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เป็นสาระสำคัญที่ครูนำไปเขียนขอผลงานเลื่อนวิทยฐานะได้

2. ในการให้ครูเข้าร่วมโครงการ ในระยะแรก พบว่า ครูบางกลุ่มรู้สึกไม่ค่อยเต็มใจ ด้วยอาจจะเพื่อการเข้าอบรมบ่อย การทำความเข้าใจกับครูถึงวัตถุประสงค์โครงการและวิธีดำเนินการและให้ได้ใจครูก่อนจึงเป็นลำดับความสำคัญแรก มิฉะนั้น ครูจะถอนตัวจากโครงการ เนื่องจากการเข้าร่วมกระบวนการในโครงการนี้ไม่ได้มาจากการบังคับหรือสั่งการ

3. ในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมคุณภาพครูในรูปแบบ coaching แทนการอบรมเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเวลา เพื่อให้ครูได้มีเวลาในการฝึกปฏิบัติ ออกแบบและสร้างสื่อ และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนจริง โดยมีอาจารย์มหาวิทยาลัยให้คำแนะนำ ช่วยกำกับและติดตามผล ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยและครูเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดผลดีทั้งสองฝ่าย

4. ในการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาคีเครือข่ายต่างๆ ช่วยสร้างความสนิทสนมระหว่างภาคีเพิ่มขึ้น และที่สำคัญได้เห็นการทำงานเป็นทีมทั้งในกลุ่มคณะนักวิจัย คณะครู หรือทีมงานนักวิจัยและครู และแม้แต่การทำงานเป็นทีมระหว่างครูและนักเรียนเมื่อต้องทำโครงการร่วมกัน

5. มหาวิทยาลัยยังเป็นศูนย์กลางของความเชื่อถือ และศรัทธาขององค์กรและภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ และที่สำคัญยังเป็นที่พึ่งทางวิชาการแก่ครูและผู้บริหารโรงเรียน สามารถให้คำชี้แนะ และให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่ครูได้เป็นอย่างดี เมื่ออาจารย์มหาวิทยาลัยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูทำให้เกิดผลในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี อาจารย์มหาวิทยาลัยจึงควรถือเป็นภารกิจที่จะให้บริการทางวิชาการแก่ครูต่อไป

6. ชุดโครงการนี้ได้บทเรียนว่า ข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่ทำให้เกิดความล่าช้า หรือความสำเร็จของโครงการมหาวิทยาลัยในระดับที่แตกต่างกัน ประการแรกคือ การบริหารเวลาเพื่อขับเคลื่อนโครงการของคณะนักวิจัย ทำให้ความถี่ของกิจกรรมไม่สม่ำเสมอหรือต่อเนื่อง ประการที่สอง คือองค์ประกอบของคณะนักวิจัย หลายโครงการมีนักวิจัยหลายคน แต่การดำเนินงานของนักวิจัยในทีมที่แข่งขันมีจำนวนน้อยลง ความเป็นเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยเองจึงลดน้อยลง ในขณะที่หลายโครงการทีมนักวิจัยประสานการทำงานได้เป็นอย่างดี ประการที่สาม บางโครงการขาดการออกแบบเครื่องมือก่อนดำเนินงาน ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเพื่อรายงานผลสำเร็จของโครงการครบถ้วน ในกรณีนี้ทางผู้ประสานงานกลางควรทำความเข้าใจและประสานการดำเนินงานกับคณะนักวิจัยใกล้ชิดหรือถี่ขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวให้มากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยและพัฒนาชุดโครงการนี้นำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะนโยบาย โดยสังเคราะห์จากข้อเสนอโครงการต่าง ๆ และข้อคิดเห็นของคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ ดังนี้

1. ในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเด็กและเยาวชนสำหรับศตวรรษที่ 21 นั้น รัฐควรเปลี่ยนระบบการจัดการใหม่ เน้นการกระจายอำนาจและการดึงพลังจากทุกส่วนในสังคม (All for Education) มาร่วมกันแก้ปัญหาการศึกษาและการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้แทนการดำเนินภายในกรอบของอำนาจสั่งการและทรัพยากรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถดึงพลังจากภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมแก้ปัญหาการศึกษาได้

2. ควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่พื้นที่/ท้องถิ่นที่ควบคู่ไปกับระบบการตรวจสอบความรับผิดชอบ ด้วยการปรับวิธีการจัดสรรงบประมาณใหม่ เพื่อให้องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษารวมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่และสามารถดึงพลังจากเครือข่ายในพื้นที่เสริมหนุนคุณภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์

โดยที่มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีศักยภาพและความพร้อม ควรให้มหาวิทยาลัย(อาจารย์)เป็นแกนหลักประสานงานขับเคลื่อนและค้นหานวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยเรียนรู้จากบทเรียนจากชุดโครงการLLEN ทั้งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้ รัฐอาจจะจัดสรรงบประมาณบางส่วนตรงไปที่มหาวิทยาลัยเพื่อการปฏิรูปคุณภาพการเรียนรู้ หรือมายังสถานศึกษาและเขตพื้นที่ด้วยข้อตกลงร่วมกันที่จะเป็นเครือข่ายหลักในการดำเนินงาน โดยมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดการ และอำนวยความสะดวก (facilitate) วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่จากการปฏิบัติของครู ไม่ใช่เข้าไปถ่ายทอดเทคนิควิธีการ หรือความรู้ตามแนวทางเดิม

3. รัฐควรเร่งเพิ่มสมรรถนะการอ่านของนักเรียน ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และทักษะต่างๆเพื่อเตรียมเด็กเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และสู่ประชาคมอาเซียน

4. คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูใหม่ ให้บัณฑิตครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การผลิตครูไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร 4-5 ปี ไม่จำเป็นต้องผูกขาดกับคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น ควรเปิดโอกาสให้คณะอื่นๆมีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะเพิ่มเติมในด้านวิชาชีพครู (pedagogy) หรือเข้าร่วมในกระบวนการผลิตครูด้วยกันในสหวิทยาการ

5. ในการพัฒนาครูหรือหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ควรเปลี่ยนจากการอบรม (training) แบบเดิมมาเป็นการให้คำแนะนำ การปรึกษา การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติของครูในลักษณะ coaching และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

6. ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรสนับสนุนทั้งเชิงโครงสร้าง (infrastructure supporting) ทั้งอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เอกสารวิชาการ องค์ความรู้ต่าง ๆ และให้อาจารย์มหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเรียนรู้บริบทของพื้นที่ในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนช่วยหนุนเสริมคุณภาพครูโดยเป็นที่ปรึกษา/พี่เลี้ยง และถือเป็นภารกิจหนึ่งในสายบริการวิชาการแก่ชุมชน

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ได้แก่

7. ควรมีการนำร่องการวิจัยและพัฒนาลักษณะนี้ แต่ขยายขอบเขตทั้งในแง่พื้นที่ คือพัฒนาทั้งจังหวัด หรือในเขตพื้นที่การศึกษา และควรเน้นการพัฒนาทั้งโรงเรียนเพื่อให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งโรงเรียน รวมถึงการปรับโครงสร้างเชิงระบบในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

8. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมใหม่ในการประเมินคุณภาพสถานศึกษาและประเมินคุณภาพผู้เรียน

9. ควรมีการพัฒนาและวิจัย Project Based Learning (PBL) และ Professional Learning Community (PLC) ในสภาพความเป็นจริงที่ทำให้นักเรียนเกิดทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส. เอเซียเพลส.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2542). การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. แปลจาก Paul Starkey. (1997). Networking for Development. วารสารพัฒนาชุมชน 38, 1 (ม.ค.) 12-16.
- จตุพร สุทธิวิวัฒน์. (มปป). “เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network)” ใน เอกสารสาระ หลักการ และ แนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. สืบค้นจาก http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_141_155.pdf เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2555.
- จุฑาทิพย์ สว่างสุวรรณ. (2548). การพัฒนาตัวบ่งชี้และโมเดลสาเหตุและผลของการร่วมมือร่วมพลังของครูสถานศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์ฉมพร เกษโกมล. (2545). การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลตามแนวคิดการประเมินแบบร่วมมือร่วมพลัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช สติทกิจโยธิน. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO/IPEC).
- นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หิตานวัตร. (2546). การพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, อวยพร เรืองตระกูล และวิฑูฒท์ อยู่ในศิล. (2551). “การทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง” ใน เติมเต็มความรู้: รู้คิด-รู้ทำ เอกสารเสริมความรู้นักวิจัยในโครงการวิจัยและประเมินสมัชชาคุณธรรม: ศักยภาพและโอกาสเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอคอนพริ้นติ้ง.
- ประยูร อัครบวร. (มปป). การเสริมสร้างและสนับสนุนการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพในชุมชน. สืบค้นจาก <http://ict.moph.go.th/km-moph/document/SocialNetwork.pdf> เมื่อ 9 พฤษภาคม 2555.
- ประเวศ วะสี. (2541). ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมไทย.หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออสติน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย*. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร 3 “การสร้างเครือข่ายที่มีพลัง” สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม.
- ปิยะวัติ บุญหลง (2555). มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาพื้นที่. ใน สีสลาภรณ์ บัวสาย (บรรณาธิการ). *พลังความรู้และความร่วมมือ: บทเรียนจากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่*. (พิมพ์ครั้งที่สอง หน้า 60-67). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่). (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิษณุไทย ออฟเซต.
- พุดพงษ์ บุญพราหมณ์และคณะ. (2554). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้บนฐานการทำโครงการสำหรับครูและนักเรียนในจังหวัดนครราชสีมาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ. (เอกสารอัดสำเนา)
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้: สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 พรรษา* สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/supoldee/kherux-khay-kar-reiyn-ru> เมื่อ 9 พฤษภาคม 2555.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2546). รายงานประจำปี 2546 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2547). รายงานประจำปี 2547 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2548). รายงานประจำปี 2548 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2549). รายงานประจำปี 2549 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2550). รายงานประจำปี 2550 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2551). รายงานประจำปี 2551 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2552). รายงานประจำปี 2552 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2553). รายงานประจำปี 2553 มหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- มาริสา โกเศษโยธิน. (2543). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านเกษตรกรรมชาติสำหรับครัวเรือนเกษตรกรบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิจารณ์ พานิช (2555). คำนิยาม. ใน สีลาภรณ์ บัวสาย (บรรณาธิการ). *พลังความรู้และความร่วมมือ: บทเรียนจากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่*. (พิมพ์ครั้งที่สอง หน้า 5-7). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศรีเพ็ญ คุรงคเดช. (2539). *หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน. ข่าวสารป่ากับชุมชน*. 3(6), 17-22.

สีลาภรณ์ บัวสาย (2555). การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่พัฒนา: แนวคิด ปฏิบัติการและข้อค้นพบ. ใน สีลาภรณ์ บัวสาย (บรรณาธิการ). *พลังความรู้และความร่วมมือ: บทเรียนจากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่*. (พิมพ์ครั้งที่สอง หน้า 32-58). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2555). ประสบการณ์ ABC จากพื้นที่ภาคใต้. ใน สีลาภรณ์ บัวสาย (บรรณาธิการ). *พลังความรู้และความร่วมมือ: บทเรียนจากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่*. (พิมพ์ครั้งที่สอง หน้า 70-78). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2552). งานวิจัยเพื่อการพัฒนาทั้งพื้นที่แบบ ABC: ความเข้าใจเรื่องพื้นที่และเครื่องมือระบบและกลไกขับเคลื่อน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุภาพร โกเฮงกุล. (2551). อิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนด้านการวิจัยและพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

สุมาลี พงศ์ดิยะไพบุลย์ และคณะ. (2555). *โครงการการพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ทุนในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเพชรบุรี*. (เอกสารอัดสำเนา).

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัฒน์ แก้วสังข์ทอง. (2543). “เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network)” ใน *เอกสารสาระ หลักการ และแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน.* สืบค้นจาก http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_141_155.pdf เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2555.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ปร60/ เครือข่าย การเรียนรู้ การจัดการ*. สืบค้นจาก <http://www.phongpyit.com/content/view/204/62/> เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2555.

เสรี พงศ์พิศ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *สรุปผลการสัมมนาเรื่อง การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. ค้นจาก http://www.onec.go.th/move/seminar/penpan/index_penpan.htm. เมื่อ 10 สิงหาคม 2551

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2549). *การศึกษารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/บุญศรี คำชาย. (2554ก). *รายงานการวิจัยการสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมการพัฒนาขององค์กรการศึกษา : บทเรียนภาคสนามจากโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้*. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/มหาวิทยาลัยบูรพา/วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ. (2554ข). *โครงการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะที่ 1*. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554 ค). *รายงานการสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สัมพันธ์ เตชะอริก. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรุณศรี จิตต์แจ้ง. (2553). *All for Education : เมื่อมหาวิทยาลัยก้าวไปพร้อมกับโรงเรียน*. ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน, สกว. กรุงเทพมหานคร : วิถี.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2549). *บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษาไทย. บทความเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

อรทัย มูลคำ. (2554). *การพัฒนาคุณภาพระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของโรงเรียนดีประจำอำเภอ (โรงเรียนในฝัน) อย่างยั่งยืน*. เอกสารอัดสำเนา.

Bartel, V., & Young, B. (2000). Redesigning teacher education: lesson from a school – university collaboration. *Education*, 114, (1): 85-91.

Brookhart, S. M., & Loadman, W. E. (1990). Empirical evidence that school-university collaboration is multicultural education. *Teaching & Teacher Education*, 6, (2): 149-163.

Brookhart, S. M., & Loadman, W. E. (1991). School-university collaboration: across cultures. *Teaching Education*, 4, (2): 53-68.

Collins Thesaurus: the Ultimate Wordfinder. (2003). Glasgow: Harper Collins Publishes.

Collins COBUILD Advanced Learner's English Dictionary. (2006) 5th ed. Glasgow: Harper Collins Publishers.

- Daniel, H.Z., Hempel, D.J., & Srinivasan, N. (2002). A model of value assessment in collaborative R&D program. *Industrial Marketing Management*. 31, 653-664.
- Davies, B., Edwards, J., Gannon, S. & Laws, C. (2007). Neo-liberal Subjectivities and the Limits of Social Change in University-Community Partnerships', *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 35(1), 27-40 .
- Dragoon, A. (2004). Collaboration. *The CIO Service Center* 15 (Nov.) 12-14.
- Dyer, J. H., & Powell, B. C. (2001). *Determinants of success in ATP-funded R&D joint ventures: A preliminary analysis based on 18 automobile manufacturing projects*. Available from: [ผิดพลาด! การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้อง](#), January 24]
- Encyclopedia dictionary of psychology and education* (1996).
- Erickson, G., Brandes, G.M., Mitchell, I., & Mitchell, J. (2005). Collaborative teacher learning: findings from two professional development projects. *Teaching and Teacher Education*. 21, 787-798.
- Gardner, D. B. (2004). *Ten lessons in collaboration*. Available from: [ผิดพลาด! การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้อง](#) [2005, December 22]
- Imperial, M. T. (2004). *Collaboration and performance management in network settings: lessons from three watershed Governance efforts*. Available from: [ผิดพลาด! การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้อง](#) [2005, December 5]
- Kilduff, Martin ; and Tsai, Wenpin. (2003). *Social Networks and Organizations*. London : SAGE Publication Ltd.
- Lang, L. (2001). Searching for Collaborative Balance: Negotiating Roles in School- University Partnership Research. In M. Richards, A. Elliott, V. Woloshyn, & C. Mitchell, (Eds.). *Collaboration Uncovered: The Forgotten, the Assumed, and the Unexamined in Collaborative Education*. Westport, CT: Bergin & Garvey.
- Schulz, R. and Hall, C. (2004). Difficulties in promoting inquiry in teacher education partnerships: English and Canadian perspectives, *Journal of Education for Teaching*, 30(3), 255-269.
- Schultheiss, D. E. (2005). *University-urban school collaboration in school counseling*. Available from: [ผิดพลาด! การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้อง](#), August 10]
- Sutherland, L. M., Scanlon, L. A., & Sperring, A. (2005). New directions in preparing professionals: examining issues in engaging students in communities of practice through a school-university partnership. *Teaching and Teacher Education*. 21, 79-92.
- Webster's new twentieth century dictionary*, Unabridged (2nd ed.) (1983).

- Whyte, A., & Ellis, N. (2004). The power of a network organization: A model for school-university collaboration. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 4, (2): 137-151.
- Wikipedia, (2006). *Collaboration*. Available from: [ผลิตผล! การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้อง](#), January 12]
- Wu, T., Wu, R. T. Y., Lin, C., Tseng, H., & Fan, H. (2004). *A study of the advantageous strategy construction for collaboration between small and medium enterprises and higher technological and vocational institutions by Porter's Diamond Theory in Taiwan, Republic of China*. Available from: <http://www.sbar.uca.edu/research /icsb /2004/paper%20pdf/087.pdf> [2005, December 24]

ภาคผนวก

เอกสาร/สื่อที่เป็นผลผลิตโครงการ

เอกสาร 1 ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน : บทสรุปการสังเคราะห์การดำเนินงานและข้อเสนอแนะ (ดร. เจื้อจันทร์ จงสิตอยู่ และอรุณศรี จิตต์แจ้ง) นำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ 20 กรกฎาคม 2555 และที่ประชุมผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 14 สิงหาคม 2555.

เอกสาร 2 The Enhancement of Quality in Education through Local Learning Enrichment Network Program in Thailand. (*Dr.Chuachan Chongsatityoo and Aroonsi Jitjang*) Policy Research Paper เสนอในที่ประชุม The Fourth Thailand- Malaysia Joint Educational Conference 2012: Research-Driven Education Reforms: Raising the Quality of Teaching and Learning towards the International Standards, July 2-6, 2012 Chiangmai,Thailand.

เอกสาร 3 Local Learning Enrichment Network in Northeastern Thailand .(*Pennee Kantavong et al.*) Classroom/Action Research Paper เสนอใน The Fourth Thailand- Malaysia Joint Educational Conference 2012: Research-Driven Education Reforms: Raising the Quality of Teaching and Learning towards the International Standards, July 2-6, 2012 Chiangmai,Thailand.

เอกสาร 4 Foreign Language and ICT Local Learning Enrichment Module for Youth to Support Border Economic Development of Chiangrai Province (*Assistant Prof. Gp. Capt. Dr. Thongchai Yooyativong*) Classroom/Action Research Paper เสนอใน The Fourth Thailand- Malaysia Joint Educational Conference 2012: Research-Driven Education Reforms: Raising the Quality of Teaching and Learning towards the International Standards, July 2-6, 2012 Chiangmai,Thailand.

เอกสาร 5 Using Social Network to Improve Educational Quality for Schools in Rural Area : a Case Study of Developing Geometry Game Using 3 D Graphic Model for Primary Schools .(*Poonpong Boonbrahm et al.*) Classroom/Action Research เสนอใน The Fourth Thailand- Malaysia Joint Educational Conference 2012: Research-Driven Education Reforms: Raising the Quality of Teaching and Learning towards the International Standards, July 2-6, 2012 Chiangmai,Thailand.

เอกสาร 6 Learning about Environment and Natural Resources of Mangrove Forest in Samut Songkran Province through Junior Science Projects.(*Arunwan Klunkkleng et als.*) Classroom/Action Research เสนอใน The Fourth Thailand- Malaysia Joint Educational Conference 2012: Research-Driven Education Reforms: Raising the Quality of Teaching and Learning towards the International Standards, July 2-6, 2012 Chiangmai, Thailand.

เอกสาร 7 สารสำคัญของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (Local Learning Enrichment Network: LLEN) เอกสารเสนอในที่ประชุม “พลังเครือข่ายการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21” วันที่ 30 -31 มีนาคม 2555 ณ รร.รามการ์เด้นส์ กรุงเทพฯ

เอกสาร 8-16 เอกสารนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ “The 4th International Conference on Educational Research ZICER 2011): Learning Communities for Sustainable Development ICER 2011” วันที่ 9 - 10 กันยายน 2554 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยคณะนักวิจัยและครูจาก “โครงการการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา”

-Network Development of Mathematics and Science Senior High School Education in Provincial Administrative Organization of Nakorn Ratchasima Schools. (*Jittanan Tikul et al.*)

- The Mathematical Module of “ Analytic Geometry” for Enrichment the High School Student Academic Achievement. (*Krissadeekorn Pukang et al.*)

-Enrichment the High School Student Academic Achievement in Mathematics via the Project Approach Activity. (*Kampanat Dounjuntuk et al.*)

-The Development of Experimental Physics in the topic “Light Refraction Through a Convex Lens” in order to Enrich the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Panaporn Suwannasri et al.)

- The Development of Experiment Physics in the topic “Surface Tension of Liquids” in order to Enrich the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Rattiya Ekparinya et al.)

- The Development of Experiment Physics in the topic “Resistor Circuits” in order to Enrich the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Wanlaya Pootla et al.)

- The Development of Experiment Physics in the topic “ Bernoulli ‘s Equation” in order to Enrich the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Suparp Sabaisongnoen et al.)

- The Development of Multimedia Presentation in the Biology Curriculum as a Teaching Tool in order to Enhance the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Natthasin Talingtaisong et al.)

- The Development of E- Learning in the Biology Curriculum in order to Enrich the Student Achievement and Satisfaction in High School. (Plernpit Nilsuntia et al.)

สื่อ DVD Video บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการเรียนรู้ของท้องถิ่น : กรณีศึกษา 1 โครงการวิจัยเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร
กรณีศึกษา 2 โครงการพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ทุนในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนใน

โรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเพชรบุรี ในรูป DVD Video (ถ่ายทำโดยสศท.ร่วมกับสศส.- ผู้ประสานงานชุดโครงการร่วมเดินทางวันถ่ายทำด้วย) นำเสนอในเว็บไซต์ปฏิบัติการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั้งมวล. 14 มีนาคม 2555 ณ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์.

สื่อสิ่งพิมพ์ -หลังจากการประชุมแล้ว ได้มีบทความ “มหาวิทยาลัยรับใช้ท้องถิ่น” โดย สมหมาย ปาริตต์ตลง ใน “คอลัมน์ไทยมองไทย” มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 27 กรกฎาคม 2555.

สื่อวิทยุ และสิ่งพิมพ์ ผู้ประสานงานฯ ได้ให้สัมภาษณ์และเล่าเรื่องการดำเนินงานโครงการ LLEN ซึ่งได้นำมาออกอากาศทางวิทยุ FM 90.5 MHZ รายการเวทีผู้หญิง วันที่ 11 มิถุนายน 2555 เวลา 22-23.00 น. และได้นำมาตีพิมพ์ในนสพ.ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 14 มิถุนายน 2555.

นอกจากนี้ มีสิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ ที่แต่ละโครงการได้ผลิตขึ้นจากกิจกรรมของโครงการ ซึ่งจะปรากฏในรายงานฉบับสมบูรณ์ของแต่ละฉบับ ผู้สนใจรายงานของแต่ละโครงการติดต่อที่คณะนักวิจัย หรือสามารถดูได้ที่ website สกว. www.trf.or.th

ภาพกิจกรรมชุดโครงการ LLEN

ประชุมคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ

กิจกรรมภาคสนาม

กิจกรรมภาคสนาม

นำเสนองานวิจัยllen ในงาน Research Expo 2011(26 สค. 2554)

ประชุมพลังเครือข่ายการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 20 (30-31 มีนาคม 2555)

นิทรรศการงานถ่ายทอดสดสู่สาธารณะการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา(เพชรบุรี)
 ในงานมหกรรมวิชาการสว."วิจัยตามรอยพระยุคลบาท : สร้างสรรค์ปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศฯ
 ระหว่างวันที่ 20-24 มิถุนายน 2555

คณะกรรมการและนักวิจัยเยี่ยมชมผลการดำเนินงานโครงการ LLEN เชียงราย

การเสวนานำโดยครูภูมิปัญญา

การแสดงโดยนักเรียน

ถ่ายภาพร่วมกันที่อุทยานประวัติศาสตร์ เชียงแสน

การประชุมคณะกรรมการกำกับทิศทางฯ ที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

๒๐๙

AAR

นักวิจัยหลังสิ้นสุดการดำเนิน โครงการ

และนำเสนอ

รายงานการสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน

๒๐๘

(สำเนา)

ประกาศคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทาง
ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้

ด้วยคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในคราวประชุมครั้งที่ 3 / 2552 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2552 ได้มีมติอนุมัติหลักการชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้

เพื่อให้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนา ดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน และบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535 คณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในคราวประชุมครั้งที่ 3 / 2552 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2552 จึงได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี	ที่ปรึกษา
2. ศาสตราจารย์นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช	ประธานกรรมการ
3. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	กรรมการ
4. เลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา	กรรมการ
5. ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์	กรรมการ
6. ศาสตราจารย์ สมชัย ฤชุพันธุ์	กรรมการ
7. นายปิยนุตร ชลวิจารณ์	กรรมการ
8. ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร	กรรมการ
9. ดร. เลขา ปิยะอัจฉริยะ	กรรมการ
10. นายรังสรรค์ มณีเล็ก	กรรมการ
11. ดร. สีลาภรณ์ บัวสาย	กรรมการ
12. ดร. เจื้อจันทน์ จงสถิตอยู่	กรรมการและเลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการชุดนี้มีวาระ 2 ปี 5 เดือน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้
2. ให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการขยายผล ทั้งในเชิงนโยบายไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในเชิงขยายไปสู่พื้นที่อื่น ๆ

ทั้งนี้ ตั้งแต่ วันที่ 17 กรกฎาคม 2552 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 20 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552

(ลงชื่อ) กรสิทธิ์ ดันดิสิรินทร์)

(ศาสตราจารย์ นพ. กรสิทธิ์ ดันดิสิรินทร์)

ประธานกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(สำเนา)

**ประกาศคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย
เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการกำกับทิศทาง
ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้**

ตามที่คณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2552 โดยให้คณะกรรมการชุดนี้มีวาระ 2 ปี 5 เดือน ตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม 2552 เป็นต้นไปนั้น

เพื่อให้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน และบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535 คณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย จึงได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2 / 2553 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2552 ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการกำกับทิศทางชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	กรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร. จรรยา สุวรรณทัต	กรรมการ

โดยให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งเพิ่มอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของคณะกรรมการฯ และมีอำนาจหน้าที่ตามประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2552 ดังกล่าวข้างต้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2553

(ลงชื่อ) กรสิทธิ์ ดันดิรินทร์)

(ศาสตราจารย์ นพ. กรสิทธิ์ ดันดิรินทร์)

ประธานกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายชื่อโครงการและนักวิจัย

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

(Local Learning Enrichment Network : LLEN)

ผู้ประสานงานชุดโครงการ : ดร. เจื้อจันทร์ จงสถิตอยู่

ผู้ช่วยผู้ประสานงานชุดโครงการ : อรุณศรี จิตต์แจ้ง (พฤษภาคม 2554 – สิ้นสุดโครงการ)

ในชุดโครงการฯ มีโครงการดังต่อไปนี้

1. โครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศของเยาวชนเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย : ผศ. น.อ. ดร.ธงชัย อยู่ญาติวงศ์และคณะ
2. โครงการเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ : รศ. สมโชติ อ๋องสกุลและคณะ
3. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของการหนุนเสริมทางการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลกโดยเครือข่ายสถาบันการศึกษาและองค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง : ศ. พิเศษ กาญจนา เจริญศรี และคณะ
4. โครงการพัฒนาสมรรถนะการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 ด้วยเครือข่ายหนุนเสริมการเรียนรู้ (ลำปาง) : ผศ.ดร.ดวงจันทร์ เคียววิไล และคณะ
5. โครงการเครือข่ายหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร : ผศ.ดร.เรขา อรัญวงศ์และคณะ
6. โครงการเครือข่ายเชิงพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม : ดร.พชรวิทย์ จันทศิริศิริและคณะ
7. โครงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (ขอนแก่น) : รศ.ดร. เพ็ญณี แนนรทและคณะ
8. โครงการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา : รศ.สพ.หญิง ดร.ศจีรา คุปพิทยานันท์ และคณะ
9. โครงการพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรมเพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในช่วงชั้น ๒ ในจังหวัดอุบลราชธานี : ผศ. ดร. อารี หลวงนา และคณะ
10. โครงการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม : รศ.ดร.พิณทิพ รื่นวงษาและคณะ
11. โครงการพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ทุนในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเพชรบุรี : ดร.สุมาลี พงศ์ดิยะไพบุลย์ และคณะ

12. โครงการความร่วมมือของเครือข่ายสถาบันการศึกษาเพื่อหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดฉะเชิงเทรา : ผศ.ดร.กมลวดี โรจน์ไพศาลกิจและคณะ
13. โครงการพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ผศ.ดร.ประโยชน์ คุปตกาญจนากุล และคณะ
14. โครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการวิจัยสำหรับครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ : รศ.ดร.พูลพงษ์ บุญพรหมณ์และคณะ
15. โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับสมรรถนะในการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพัทลุง : อาจารย์เกษม สุริยภัณฑ์ และคณะ